

Praktyczny poradnik dotyczący najlepszego interesu dziecka w kontekście ochrony międzynarodowej

Praktyczny poradnik dotyczący najlepszego interesu dziecka w kontekście ochrony międzynarodowej

Marzec 2026 r.

19 stycznia 2022 r. Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO) przekształcił się w Agencję Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA). Wszystkie odniesienia do EASO, produktów i organów EASO należy rozumieć jako odniesienia do EUAA.

Dokument ukończono w lutym 2026 r.

2. wydanie

Ani Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), ani żadna osoba działająca w imieniu EUAA nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zamieszczonych poniżej informacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2026

Print ISBN 978-92-9418-743-7 doi:10.2847/1587455 BZ-01-26-026-PL-C
PDF ISBN 978-92-9418-742-0 doi:10.2847/6226828 BZ-01-26-026-PL-N

© Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA), 2026

Powielanie jest dozwolone pod warunkiem wskazania źródła.

W przypadku wykorzystania lub kopiowania elementów, które nie są własnością EUAA, konieczne może być uzyskanie zgody bezpośrednio od właściwych podmiotów prawa autorskiego. EUAA nie posiada praw autorskich do następujących elementów:

- ilustracja na okładce: #1236374223, ©Adobe Stock, 2026.
- Strona 23: ikony © EUAA

O poradniku

Dlaczego przygotowano ten poradnik? Misją Agencji Unii Europejskiej ds. Azylu (EUAA) jest ułatwianie i wspieranie działań państw członkowskich Unii Europejskiej (UE) i państw stowarzyszonych w ramach Schengen (państw UE+ ⁽¹⁾) we wdrażaniu wspólnego europejskiego systemu azylowego (WESA). Zgodnie z ogólnym założeniem EUAA, jakim jest promowanie skutecznego wdrażania WESA oraz sprzyjanie konwergencji, EUAA opracowuje wspólne wskaźniki i standardy operacyjne, a także praktyczne narzędzia i wytyczne.

W jaki sposób opracowano ten poradnik? Poradnik ten został opracowany przez ekspertów z różnych działów EUAA, przy cennym wkładzie Komisji Europejskiej, Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR) oraz UNICEF-u ⁽²⁾. Poradnik praktyczny został przygotowany przez EUAA we współpracy z grupą roboczą ekspertów pełniących funkcję doradczą, w skład której weszli przedstawiciele: Duńskiej Służby Imigracyjnej (Helle Andersen, specjalna doradczyni), SolidarityNow (Domniki Georgopoulou, kierownik ds. rozwoju programów), METAdrasi (Eudokia Efcharis Grillaki, starsza ekspertka ds. ochrony dzieci), Nidos (Kaat Hogendoorn, doradczyni prawna), Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji – IOM (Stylianos (Stelios) Arvanitidis, starszy współpracownik ds. ochrony), Save the Children (Federica Toscano, starsza doradczyni ds. rzecznictwa, Children on the Move). Przed ostatecznym przyjęciem poradnika przeprowadzono konsultacje ze wszystkimi państwami UE+ za pośrednictwem sieci ekspertów EUAA ds. osób wymagających szczególnego traktowania. Zarząd EUAA przyjął poradnik w marcu 2026 r.

Do kogo skierowany jest ten poradnik? Poradnik jest przeznaczony przede wszystkim dla specjalistów ds. przyjmowania, pracowników właściwych w sprawach związanych z zarządzaniem azylem i migracją, urzędników prowadzących sprawy azylowe, osób prowadzących przesłuchania, opiekunów, osób podejmujących decyzje oraz specjalistów zatrudnionych w służbach odpowiedzialnych za ochronę dzieci lub wspierających organy azylowe. Jest on również przydatny dla osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki w krajowych organach rozstrzygających, które odpowiadają za ocenę i rozpatrywanie wniosków o udzielenie azylu. Ponadto poradnik stanowi cenne źródło informacji dla urzędników odpowiedzialnych za badanie jakości, doradców prawnych, organów drugiej instancji oraz innych specjalistów zajmujących się ochroną dzieci i reprezentacją prawną w kontekście ochrony międzynarodowej w Unii Europejskiej.

Jak korzystać z niniejszego poradnika? Poradnik ma praktyczny charakter i zawiera wskazówki, które krok po kroku pokazują, jak uwzględniać najlepszy interes dziecka w procedurach azylowych oraz procedurach przyjmowania. Przedstawia najważniejsze ramy prawne, gwarancje proceduralne oraz kwestie operacyjne, które mają zapewnić podejmowanie decyzji z poszanowaniem praw dziecka i w sposób dostosowany do dziecka.

⁽¹⁾ 27 państw członkowskich UE oraz Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria.

⁽²⁾ Uwaga: ostateczna wersja poradnika niekoniecznie odzwierciedla stanowiska UNHCR i UNICEF.

Z poradnika można korzystać wraz z [formularzem oceny najlepszego interesu dziecka](#), który stanowi uzupełniające narzędzie służące ocenie i ochronie najlepszego interesu dziecka w procedurach azylowych oraz podczas przyjmowania. Załączniki zawierają dodatkowe materiały referencyjne wspierające właściwe organy we wdrażaniu spójnych i skutecznych środków ochrony dzieci.

W jaki sposób niniejszy poradnik odnosi się do krajowych przepisów

i praktyk? Poradnik praktyczny zawiera ogólne wskazówki i może służyć jako punkt odniesienia lub źródło inspiracji przy aktualizacji lub doskonaleniu szczegółowych standardowych procedur operacyjnych opracowanych na szczeblu krajowym z myślą o dzieciach. Stanowi on narzędzie tzw. miękkiej konwergencji.

W jaki sposób niniejszy poradnik odnosi się do innych poradników

i instrumentów EUAA? *Poradnik praktyczny dotyczący najlepszego interesu dziecka w kontekście ochrony międzynarodowej EUAA należy stosować w połączeniu z innymi dostępnymi poradnikami praktycznymi i narzędziami. Wszystkie praktyczne narzędzia EUAA są publicznie dostępne na stronie internetowej EUAA: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>*

Zastrzeżenie prawne

Niniejszy poradnik opracowano bez uszczerbku dla zasady, zgodnie z którą wyłącznie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest uprawniony do dokonywania wiążącej wykładni prawa Unii.

Po upływie początkowego okresu wdrażania Paktu niniejszy dokument może wymagać aktualizacji, w zależności od potrzeb.

Spis treści

Wykaz skrótów.....	6
1. Wprowadzenie	8
1.1. Terminologia	9
2. Pojęcie najlepszego interesu dziecka.....	13
2.1. Pakt i stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka	15
2.1.1. Ocena najlepszego interesu dziecka	20
2.1.2. Podejście wielodyscyplinarne i zintegrowany system ochrony dzieci	26
3. Najlepszy interes dziecka podczas kontroli przesiewowej.....	33
3.1. Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka podczas kontroli przesiewowej	35
4. Najlepszy interes dziecka w procedurze azylowej	39
4.1. Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka w procedurze azylowej	40
4.1.1. Złożenie wniosku	40
4.1.2. Rejestracja i złożenie wniosku o udzielenie azylu	42
4.1.3. Przesłuchanie i rozpatrywanie wniosku	48
4.1.4. Odwołanie od decyzji odmownej	53
5. Najlepszy interes dziecka w zarządzaniu azylem i migracją	58
5.1. Wspólne ramy zarządzania migracją.....	58
5.2. Jasne zasady ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego państwa członkowskiego.....	59
5.3. Gwarancje proceduralne przewidziane w rozporządzeniu w sprawie zarządzania azylem i migracją.....	63
5.3.1. Cel oceny najlepszego interesu dziecka w kontekście rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.....	65
6. Najlepszy interes dziecka w kontekście przyjmowania	71
6.1. Pojęcie najlepszego interesu dziecka w dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024).....	71
6.2. Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka w kontekście przyjmowania.....	72
6.2.1. Zakwaterowanie, opieka zdrowotna i edukacja	74
6.3. Dodatkowe gwarancje dla dzieci bez opieki w ramach przyjmowania.....	76
6.4. Zatrzymanie i alternatywy dla zatrzymania	80
Załączniki.....	85
Załącznik I – Osobiste przesłuchanie w sprawie udzielenia azylu z dzieckiem	85
Załącznik II – Gwarancje i mechanizmy rozliczalności	87
Załącznik III – Podejście oparte na zasadzie najlepszego interesu dziecka przy ocenie wieku ⁹¹	
Załącznik IV – Przykłady wsparcia dostosowanego do potrzeb dzieci w ramach przyjmowania zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka	94
Załącznik V – Formularz oceny najlepszego interesu dziecka	96

Wykaz skrótów

Skrót	Definicja
AMMR	rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zarządzania azylem i migracją, zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1147 i (UE) 2021/1060 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 604/2013
APR	rozporządzenie w sprawie procedury azylowej – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1348 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia wspólnej procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową w Unii i uchylenia dyrektywy 2013/32/UE
BIA	ocena najlepszego interesu dziecka
BIC	najlepszy interes dziecka
CRC	Konwencja ONZ o prawach dziecka
Dziecko bez opieki	Termin „dziecko bez opieki” jest stosowany jako synonim terminu „małoletni bez opieki” i oznacza dziecko lub małoletniego, który przybywa na terytorium państwa UE+ bez opieki osoby pełnoletniej odpowiedzialnej za niego z mocy prawa lub zgodnie z praktyką danego państwa i dopóki nie zostanie faktycznie objęty opieką takiej osoby pełnoletniej. Obejmuje również dziecko lub małoletniego pozostawionego bez opieki po wjeździe na terytorium państw UE+ ⁽³⁾ . Termin ten obejmuje także dzieci odseparowane od rodziny, tj. dzieci, którym towarzyszą krewni lub inni pełnoletni członkowie rodziny niebędący ich rodzicami ani opiekunami prawnymi.
EUAA	Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu
IKP	informacje o kraju pochodzenia
Karta EU	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej
Konwencja dotycząca statusu uchodźców	Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 r. oraz protokół do niej z 1967 r. (określana w prawodawstwie UE dotyczącym azylu i przez TSUE jako „konwencja genewska”)
Państwa członkowskie	państwa członkowskie UE

⁽³⁾ Art. 3 pkt 7 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej oraz art. 3 pkt 11 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

Skrót	Definicja
Państwa UE+	państwa członkowskie UE oraz Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria
QR	rozporządzenie w sprawie kwalifikowania – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1347 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE
RCD (2024)	dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową
UE	Unia Europejska
UNHCR	Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców
WESA	wspólny europejski system azylowy

1. Wprowadzenie

Dzieci, w tym dzieci, które przybywają bez rodzica lub opiekuna zwyczajowego, stanowią integralną część populacji osób docierających do Europy w celu uzyskania ochrony międzynarodowej. Okoliczności, potrzeby i aspiracje tych dzieci są bardzo zróżnicowane. Ich właściwe rozpoznanie i odpowiednia reakcja na ich potrzeby mają zasadnicze znaczenie dla funkcjonowania sprawiedliwego i skutecznego systemu azylowego.

Na szczeblu Unii art. 3 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) określa cel polegający na **wspieraniu przez Unię ochrony praw dziecka** ⁽⁴⁾. Cel ten doprecyzowano następnie w aktach prawnych niższego rzędu, takich jak na przykład komunikat Komisji z 2017 r. w sprawie ochrony dzieci migrujących ⁽⁵⁾, który podkreśla znaczenie najlepszego interesu dziecka. Ponadto w 2024 r. Komisja sformułowała zalecenie w sprawie rozwoju i wzmocnienia zintegrowanych systemów ochrony dziecka w najlepszym interesie dziecka ⁽⁶⁾, które również można uznać za istotne z punktu widzenia wdrażania Paktu.

W kilku dyrektywach i rozporządzeniach UE, w tym w aktach wchodzących w skład **paktu o migracji i azylu** ⁽⁷⁾, podkreślono konieczność zapewnienia dzieciom ochrony i bezpieczeństwa oraz wskazano, że państwa członkowskie powinny traktować najlepszy interes dziecka jako nadrzędną przesłankę.

W czerwcu 2022 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła **konkluzje dotyczące praw dziecka** ⁽⁸⁾, w których szczególną uwagę poświęcono **ochronie praw dzieci w sytuacjach kryzysowych** i nadzwyczajnych oraz wezwano państwa członkowskie do poprawy ochrony tych dzieci.

Unia Europejska dodatkowo wzmocniła ramy dotyczące dzieci migrujących poprzez przyjęcie szeregu uzupełniających aktów prawnych, polityk i inicjatyw, w tym zmienionej dyrektywy w sprawie zwalczania handlu ludźmi ⁽⁹⁾, przyjętej w maju 2024 r., oraz szerszych polityk UE ukierunkowanych na poprawę dobrostanu dzieci i wzmocnienie koordynacji między systemami ochrony.

Poza zapewnieniem dzieciom natychmiastowej ochrony i gwarancji proceduralnych prawodawstwo UE w coraz większym stopniu uznaje znaczenie zapewnienia ciągłości wsparcia dla dzieci przez cały czas trwania procedury azylowej oraz po jej zakończeniu.

⁽⁴⁾ Wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej, Dz.U. C 326/17 z 26 października 2012 r., art. 3, <https://link.europa.eu/xgcjkm>.

⁽⁵⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady: Ochrona dzieci w sytuacji migracji, COM/2017/0211 final z dnia 12 kwietnia 2017 r., <https://link.europa.eu/HD7bdY>.

⁽⁶⁾ Zalecenie Komisji (UE) 2024/1238 w sprawie rozwoju i wzmocnienia zintegrowanych systemów ochrony dzieci w najlepszym interesie dziecka – Szczególne środki służące ochronie migrujących dzieci, pkt 55–58, <http://data.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj>.

⁽⁷⁾ Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych, „Pakt o migracji i azylu”, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

⁽⁸⁾ Zob. komunikat prasowy Rady UE z 9 czerwca 2022 r.: „Rada przyjmuje konkluzje o prawach dziecka”, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/09/council-adopts-conclusions-rights-child/>.

⁽⁹⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1712 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie zmiany dyrektywy 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj>.

Obejmuje to ułatwianie ich włączenia społecznego i długoterminowej integracji zgodnie z najlepszym interesem dziecka.

Znaczenie środków integracyjnych wyraźnie podkreślono w motywie 52 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (RCD (2024)) ⁽¹⁰⁾, natomiast w planie działania na rzecz integracji i włączenia społecznego (2021–2027) ⁽¹¹⁾ zaproponowano konkretne działania wspierające przewyższanie wyzwań związanych z integracją.

Łącznie zmiany te wskazują na potrzebę dalszego wzmacniania **systemów ochrony dzieci** przez wdrożenie **zintegrowanego systemu zarządzania sprawami** oraz zacieśnienie **współpracy i koordynacji** między różnymi zainteresowanymi stronami, aby zapewnić ochronę i bezpieczeństwo wszystkich dzieci przebywających na terytorium Unii.

Podsumowując, kilka wzajemnie powiązanych aktów prawnych wchodzących w skład **paktu o migracji i azylu**, które zaczną obowiązywać w czerwcu 2026 r., ustanawia kompleksowe przepisy dotyczące zarządzania migracją oraz tworzy wspólny europejski system azylowy, aby zapewnić sprawiedliwsze i bardziej skuteczne zarządzanie migracją ⁽¹²⁾.

1.1. Terminologia

W unijnym prawodawstwie dotyczącym azylu i migracji stosuje się zarówno termin „**dziecko**”, jak i „**małoletni**” na określenie każdej osoby, która **nie ukończyła 18. roku życia**. W niniejszym poradniku przyjęto jednak termin „dziecko”, zgodnie z zasadą prawa międzynarodowego dotyczącą „najlepszego interesu dziecka”, wywodzącą się z Konwencji ONZ o prawach dziecka ⁽¹³⁾.

Dzieci ubiegające się o ochronę międzynarodową mogą przybywać z osobami sprawującymi pieczę nad dzieckiem – wówczas używa się terminu „**dziecko pod opieką**” – ale mogą również przybywać same. Termin „**dziecko bez opieki**” oznacza małoletniego, który przybywa na terytorium państwa członkowskiego bez osoby pełnoletniej odpowiedzialnej za niego z mocy prawa lub zgodnie z praktyką danego państwa członkowskiego i pozostaje bez takiej opieki do czasu faktycznego przejęcia go przez taką osobę pełnoletnią; obejmuje on również małoletniego, który pozostaje bez opieki po wjeździe na terytorium państwa

⁽¹⁰⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową (Dz.U. L1346 z 22.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj>.

⁽¹¹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, „Plan działania na rzecz integracji i włączenia społecznego na lata 2021–2027”, COM(2020) 758 final z 24.11.2020, <https://link.europa.eu/j4RGjh>.

⁽¹²⁾ Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Migracji i Spraw Wewnętrznych, „Pytania i odpowiedzi dotyczące paktu o migracji i azylu”, <https://link.europa.eu/ntqVbf>.

⁽¹³⁾ Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Konwencja o prawach dziecka*, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Zbiór traktatów, t. 1577, s. 3, 20 listopada 1989 r., <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

członkowskiego ⁽¹⁴⁾. W dorobku prawnym UE w dziedzinie azylu **dzieci odseparowane od rodziny** zaliczają się do kategorii dzieci bez opieki.

W odniesieniu do **członków rodziny** pakt koncentruje się na instrumentach prawnych dotyczących rodziny nuklearnej, takich jak małżonek lub partner pozostający w trwałym związku nieformalnym (zgodnie z prawem lub praktyką danego państwa członkowskiego) oraz małoletnie lub pozostające na utrzymaniu pełnoletnie dzieci tych osób ⁽¹⁵⁾. W przypadku dzieci bez opieki państwa członkowskie powinny podejmować odpowiednie działania w celu ustalenia, czy na terytorium państw członkowskich przebywają członkowie ich rodziny, rodzeństwo lub krewni, z poszanowaniem najlepszego interesu dziecka ⁽¹⁶⁾.

Komitety Praw Dziecka ONZ wskazuje, że pojęcie rodziny może obejmować rodziców biologicznych, adopcyjnych lub zastępczych, rodzeństwo lub małżonka, w stosownych przypadkach, a także członków dalszej rodziny lub społeczności ⁽¹⁷⁾.

W niniejszym poradniku termin „**rodzina**” oznacza **rodziców biologicznych, bliskich krewnych sprawujących odpowiedzialność rodzicielską** lub **osoby, którym zgodnie z prawem powierzono opiekę** nad małoletnim (np. rodziców adopcyjnych) ⁽¹⁸⁾. W odniesieniu do dzieci bez opieki termin ten obejmuje ich rodziców, rodzeństwo lub innych krewnych ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁴⁾ Art. 2 pkt 11 rozporządzenia (UE) 2024/1356 (rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>; art. 3 pkt 7 rozporządzenia (UE) 2024/1348 (rozporządzenie w sprawie procedury azylowej), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1348/oj>; art. 2 pkt 11 rozporządzenia (UE) 2024/1351 (rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj>; art. 2 pkt 5 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁵⁾ Więcej informacji można znaleźć również w motywie 9 dyrektywy 2003/86/WE w sprawie prawa do łączenia rodzin, <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/86/oj>; art. 2 pkt 8 lit. a), b), c), d) rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją; art. 2 pkt 3 lit. a), b) dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁶⁾ Art. 23 i 25 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁷⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ, „General comment No. 6 (2005) – Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin” [Komentarz ogólny nr 6 (2005) w sprawie traktowania dzieci pozbawionych opieki odseparowanych, przebywających poza krajem pochodzenia], 2005, CRC/GC/2005/6, <https://digitallibrary.un.org/record/566055?v=pdf>.

⁽¹⁸⁾ Więcej informacji szczegółowych można znaleźć w motywie 9 dyrektywy 2003/86/WE, zob. przypis 15; art. 2 pkt 8 lit. a), b), c), d) rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją; art. 2 pkt 3 lit. a), b) dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (UE).

⁽¹⁹⁾ Zob. również art. 2, 23 i 25 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

Każde dziecko bez opieki ma prawo do **opiekuna** ⁽²⁰⁾ lub **przedstawiciela** ⁽²¹⁾. W ramach obowiązujących przepisów terminy „przedstawiciel” i „opiekun” stosuje się zamiennie na określenie wyznaczonej **wykwalfikowanej i niezależnej osoby** odpowiedzialnej za reprezentowanie dziecka i działanie w jego imieniu w celu ochrony jego najlepszego interesu oraz ogólnego dobrostanu. W celu zachowania spójności w niniejszym poradniku używa się terminu „opiekun”. Jeżeli mowa jest o wyznaczeniu osoby na okres przejściowy ⁽²²⁾, stosuje się określenie „odpowiednia osoba wyznaczona do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela”.

Wyznaczenie takiej wykwalifikowanej i niezależnej osoby ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia dziecku kompleksowej ochrony. **System ochrony dzieci** obejmuje odpowiednie środki i strategie, które **zapobiegają krzywdzeniu** dzieci oraz – w stosownych przypadkach – umożliwiają szybkie, **skoncentrowane na dziecku i dostosowane do jego potrzeb** reagowanie wobec dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji lub doświadczających zaniedbania, wykorzystywania lub przemocy. Mechanizmy zapobiegania i reagowania stanowią element procesu zarządzania sprawami.

Osoba zajmująca się ochroną dzieci jest specjalistą zatrudnionym przez właściwy organ lub inny podmiot, który bezpośrednio współpracuje z dzieckiem, członkami jego rodziny i opiekunami w celu zapewnienia poszanowania najlepszego interesu dziecka. Zadaniem urzędnika ds. ochrony dzieci jest zapewnienie terminowej oceny potrzeb dziecka oraz odpowiedniej reakcji na te potrzeby, z uwzględnieniem dobra dziecka i jego praw, tak aby zapewnić mu kompleksową ochronę i bezpieczeństwo oraz w miarę możliwości zapobiegać zagrożeniom i nimi zarządzać.

⁽²⁰⁾ Zgodnie z art. 3 pkt 18 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania: „opiekun” oznacza osobę fizyczną lub organizację, w tym organ publiczny, wyznaczone przez właściwe organy, stosownie do okoliczności, do pomocy małoletniemu bez opieki, reprezentowania go i działania w jego imieniu, w celu zapewnienia, by małoletni bez opieki mógł korzystać z praw określonych w niniejszym rozporządzeniu i wypełniać przewidziane w nim obowiązki, zabezpieczając jednocześnie najlepszy interes małoletniego i jego ogólne dobro”.

⁽²¹⁾ Termin „przedstawiciel” jest stosowany w dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024 r.), rozporządzeniu w sprawie procedury azylowej, rozporządzeniu w sprawie zarządzania azylem i migracją, rozporządzeniu w sprawie kontroli przesiewowej i rozporządzeniu Eurodac III. Motyw 25 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej stanowi: „Należy ustanowić przedstawiciela, który będzie reprezentował małoletniego bez opieki i udzielał mu pomocy podczas kontroli przesiewowej lub w przypadku gdy przedstawiciel nie został ustanowiony, osobę przeszkoloną w celu ochrony najlepszego interesu i ogólnego dobra małoletniego”. W art. 13 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej określono ponadto: „Przedstawiciel posiada niezbędne umiejętności i wiedzę fachową, w tym w zakresie leczenia i szczególnych potrzeb małoletnich”. Podobne wzmianki występują w art. 23 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej i art. 2 pkt 13 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024 r.): „przedstawiciel” oznacza osobę fizyczną lub organizację, w tym organ publiczny, ustanowioną przez właściwe organy, posiadającą niezbędne umiejętności i wiedzę fachową, w tym w zakresie postępowania z małoletnimi i w zakresie ich szczególnych potrzeb, aby reprezentować małoletniego bez opieki, pomagać mu i działać w jego imieniu, stosownie do przypadku, w celu zabezpieczenia najlepszego interesu i ogólnego dobrostanu małoletniego bez opieki”. W art. 2 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją zdefiniowano przedstawiciela jako „osobę lub organizację ustanowioną przez właściwe organy, aby pomagać małoletniemu bez opieki i reprezentować go w postępowaniach przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu, w celu zabezpieczenia najlepszego interesu dziecka oraz wykonywania w razie potrzeby czynności prawnych w jego imieniu”. Termin „opiekun” jest stosowany w kontekście rozporządzenia w sprawie kwalifikowania. Zgodnie z odpowiednimi definicjami osoby te będą pełniły tę samą rolę, ale wykonywały różne zadania. Jednak w celu zapewnienia ciągłości reprezentacji dziecka bez opieki opiekun ustanowiony na podstawie rozporządzenia w sprawie kwalifikowania może być tą samą osobą co przedstawiciel wyznaczony na podstawie dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024) oraz rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽²²⁾ Art. 13 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

W zależności od krajowych rozwiązań instytucjonalnych urzędnicy ds. ochrony dzieci mogą być zatrudnieni w wyspecjalizowanym organie ochrony dzieci, sądzie dla nieletnich, ośrodku pomocy społecznej lub innym właściwym organie administracji odpowiedzialnym za ochronę praw dziecka.

Także inni pracownicy mający kontakt z dziećmi, tacy jak pracownicy ochrony środowiskowej oraz osoby odpowiedzialne za rejestrację lub ustalanie statusu uchodźcy, powinni dysponować odpowiednimi kompetencjami umożliwiającymi zapewnienie poszanowania najlepszego interesu dziecka.

Pomimo że zasada najlepszego interesu dziecka ma zastosowanie na każdym etapie procedury azylowej i procedury przyjmowania, **ocena najlepszego interesu dziecka** oznacza proces, w ramach którego identyfikuje się, analizuje, ocenia i wyważa wszystkie istotne elementy, aby wesprzeć właściwe organy w podejmowaniu decyzji dotyczącej konkretnej sprawy indywidualnego dziecka lub – w odpowiednich przypadkach – grupy dzieci. Ocenę najlepszego interesu dziecka przeprowadza osoba podejmująca decyzję wraz z personelem, również w ramach zespołu wielodyscyplinarnego, zawsze gdy organy podejmują decyzję mogącą mieć wpływ na prawa dziecka, jego dobrostan lub rozwój, w tym na kluczowych etapach procedury lub procesu przyjmowania osób ubiegających się o ochronę. Proces ten wymaga udziału dziecka i jego opiekuna ⁽²³⁾.

Zasada najlepszego interesu dziecka, wraz z powiązаныmi z nią procesami oceny najlepszego interesu dziecka oraz – w stosownych przypadkach – formalnego ustalenia najlepszego interesu dziecka, tworzy ramy zapewniające, aby wszystkie decyzje dotyczące dzieci wymagających ochrony międzynarodowej były konsekwentnie podejmowane zgodnie z ich najlepszym interesem. **Ustalenie najlepszego interesu dziecka** oznacza sformalizowany proces, objęty ścisłymi gwarancjami proceduralnymi, którego celem jest określenie najlepszego interesu dziecka w związku z **ważnymi decyzjami** (np. dotyczącymi przesiedlenia). W procesie tym należy uwzględnić szereg czynników, w tym opinię dziecka, stanowiska innych właściwych osób podejmujących decyzje oraz wyniki oceny najlepszego interesu dziecka. Ustalenie najlepszego interesu dziecka w odniesieniu do decyzji dotyczących trwałych rozwiązań dla dzieci bez opieki i dzieci odseparowanych od rodziny wykracza poza zakres niniejszego poradnika ⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ, „General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)” [Komentarz ogólny nr 14 (2013) w sprawie prawa dziecka do zabezpieczenia jego najlepiej pojętego interesu jako sprawy nadrzędnej (art. 3, pkt 1)], 2013, CRC/C/GC/14, https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc/crc_c_gc_14_eng.pdf.

⁽²⁴⁾ Zob. UNHCR, „Guidelines on Determining the Best interests of the Child” [Wytyczne UNHCR dotyczące określania nadrzędnego interesu dziecka], 2008, <https://www.unhcr.org/sites/default/files/legacy-pdf/4566b16b2.pdf>. Zob. również Komitet Praw Dziecka ONZ, *komentarz ogólny nr 14 (2013)*, zob. przypis 23 powyżej, w którym stwierdzono, że „[c]elem ustalenia najlepszego interesu dziecka lub dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji powinno być nie tylko pełne korzystanie ze wszystkich praw przewidzianych w Konwencji, ale także uwzględnienie innych norm dotyczących praw człowieka związanych z tymi konkretnymi sytuacjami, takich jak te ujęte m.in. w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych oraz w Konwencji dotyczącej statusu uchodźców”. oraz że „elementy sprzeczne z prawami zapisanymi w Konwencji lub które miałyby skutek sprzeczny z prawami wynikającymi z Konwencji nie mogą być uznawane za ważne przy ocenie tego, co jest najlepsze dla dziecka lub dzieci”.

2. Pojęcie najlepszego interesu dziecka

Prawa dziecka są chronione przez prawo międzynarodowe oraz **Konwencję ONZ o prawach dziecka** ⁽²⁵⁾. Jako strony tej konwencji państwa członkowskie są zobowiązane do poszanowania, ochrony i zapewnienia realizacji praw przysługujących każdemu dziecku na jej podstawie, niezależnie od jego obywatelstwa lub statusu pobytowego.

W Konwencji o prawach dziecka i Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej (Karta UE) ⁽²⁶⁾ określono łącznie szereg praw podstawowych, które przysługują wszystkim dzieciom, a ich nadrzędnym celem jest zapewnienie ich ochrony i dobrostanu. Prawa te mają szczególne znaczenie w kontekście azylu, ponieważ dzieci mogą być narażone na szczególne zagrożenia i znajdować się w szczególnie trudnej sytuacji. Do najważniejszych z nich należą prawa przedstawione poniżej.

Prawo do niedyskryminacji (art. 2 Konwencji o prawach dziecka oraz art. 21 Karty praw podstawowych)

Każdą osobę należy traktować obiektywnie i rozważać jej przypadek indywidualnie. Niezwykle ważne jest, żeby unikać z góry przyjętych założeń o pewnych narodowościach, grupach etnicznych i płci.

Prawo do tożsamości i obywatelstwa (art. 1, 7 i 8 Konwencji o prawach dziecka)

Wiek jest w takim samym stopniu elementem tożsamości, jak imię i nazwisko, narodowość, obywatelstwo czy też stan rodzinny i cywilny. Wiek determinuje prawa i obowiązki danej osoby oraz obowiązki państwa względem danej osoby.

Prawo do swobodnego wyrażania swoich poglądów i prawo do bycia wysłuchanym (art. 12 i 14 Konwencji o prawach dziecka oraz art. 24 i 41 Karty praw podstawowych)

Jest to podstawowe prawo o daleko idących konsekwencjach. Obejmuje ono prawo dziecka do swobodnego wyrażania swoich poglądów i prawo do tego, żeby te poglądy były uwzględniane i przyjmowane z należytą wagą stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka.

⁽²⁵⁾ Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Konwencja o prawach dziecka*, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Zbiór traktatów, t. 1577, s. 3, 20 listopada 1989 r., <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1989/en/18815>.

⁽²⁶⁾ Unia Europejska, Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, 26 października 2012, 2012/C 326/02, http://data.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj.

Prawo do życia rodzinnego (art. 9 i 10 Konwencji o prawach dziecka oraz art. 7 Karty praw podstawowych)

Prawo to gwarantuje dziecku możliwość korzystania z życia rodzinnego oraz zakazuje oddzielania dziecka od rodziców wbrew jego woli, chyba że takie rozdzielenie jest konieczne ze względu na najlepszy interes dziecka i opiera się na odpowiednich wskazówkach wynikających z oceny najlepszego interesu dziecka, przeprowadzonej przez właściwe organy lub z ich udziałem.

Poza tymi szczególnymi prawami zasada najlepszego interesu dziecka ma zastosowanie do wszystkich działań, decyzji i procedur dotyczących dzieci. Zgodnie z art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka państwa będące stronami konwencji są zobowiązane zapewnić, aby **we wszystkich działaniach dotyczących dzieci najlepszy interes dziecka** stanowił **nadrzędną przesłankę**. Zasadę tę potwierdzono również w art. 24 **Karty praw podstawowych UE** oraz doprecyzowano, że ma ona zastosowanie niezależnie od tego, czy działania podejmują organy publiczne, czy instytucje prywatne. Zarówno Konwencja o prawach dziecka, jak i Karta praw podstawowych UE mają zastosowanie do wszystkich dzieci przebywających na terytorium Unii Europejskiej – obywateli Unii, dzieci migrujących oraz dzieci ubiegających się o azyl na terytorium Unii Europejskiej.

Komitet Praw Dziecka w **komentarzu ogólnym nr 14 (2013)** ⁽²⁷⁾ wyjaśnił w swojej analizie prawnej, że najlepszy interes dziecka należy uwzględniać **we wszystkich działaniach**, co oznacza, że:

„... każde działanie dotyczące dziecka lub dzieci musi uwzględniać ich najlepszy interes jako nadrzędną przesłankę. Termin „działanie” obejmuje nie tylko decyzje, lecz także wszelkie czynności, zachowania, propozycje, usługi, procedury i inne środki...” ⁽²⁸⁾

Komitet podkreśla również, że **za „działania” uznaje się także zaniechania lub brak działania** (np. brak reakcji organów pomocy społecznej na zidentyfikowane potrzeby).

Zdaniem Komitetu termin „dotyczące” należy rozumieć szeroko. Obejmuje on zarówno działania skierowane bezpośrednio do dzieci (np. w zakresie zdrowia, opieki lub edukacji), jak i działania odnoszące się jednocześnie do dzieci oraz innych grup ludności (np. dotyczące środowiska, mieszkalnictwa lub transportu) ⁽²⁹⁾.

Jak wskazał Komitet ⁽³⁰⁾, pojęcie najlepszego interesu dziecka ma trzy wymiary:

⁽²⁷⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ, [komentarz ogólny nr 14 \(2013\)](#), zob. przypis 23.

⁽²⁸⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ, [komentarz ogólny nr 14 \(2013\)](#), zob. przypis 23, pkt 17.

⁽²⁹⁾ Zob. pkt 13 lit. b) „Implementing child rights in early childhood” [Realizacja praw dziecka w okresie wczesnego dzieciństwa] w: Komitet Praw Dziecka ONZ, *General comment No. 7 (2005): Implementing Child Rights in Early Childhood* [Komentarz ogólny nr 7 (2005): Realizacja praw dziecka w okresie wczesnego dzieciństwa], CRC/C/GC/7/Rev.1, 20 września 2006 r., <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2006/en/40994>.

⁽³⁰⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ, [komentarz ogólny nr 14 \(2013\)](#), zob. przypis 23.

1. Prawo materialne: prawo dziecka do tego, aby jego najlepszy interes został oceniony i uznany za nadrzędną przesłankę przy rozważaniu różnych interesów w celu podjęcia decyzji w danej sprawie. Prawo to obejmuje również gwarancję jego realizacji zawsze, gdy podejmuje się decyzję dotyczącą dziecka, określonej grupy dzieci, nieokreślonej grupy dzieci lub dzieci w ogóle.

2. Podstawowa zasada wykładni prawa: jeżeli przepis prawa dopuszcza więcej niż jedną interpretację, należy przyjąć tę, która najlepiej służy najlepszemu interesowi dziecka.

3. Reguła postępowania: zawsze gdy ma zostać podjęta decyzja, która wpłynie na konkretne dziecko, określoną grupę dzieci lub dzieci jako grupę, proces decyzyjny musi obejmować ocenę możliwego wpływu (pozytywnego lub negatywnego) tej decyzji na dziecko lub dzieci, których ona dotyczy.

Komitety Praw Dziecka wskazał również, że pojęcie najlepszego interesu dziecka, o którym mowa w art. 3 Konwencji o prawach dziecka, ma na celu „zapewnienie pełnego i skutecznego korzystania ze wszystkich praw uznanych w Konwencji oraz wszechstronnego rozwoju dziecka” ⁽³¹⁾.

2.1. Pakt i stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka

Właściwe organy oraz osoby wyznaczone do wspierania dziecka na wszystkich etapach procedury azylowej i procedury przyjmowania powinny kierować się zasadą najlepszego interesu dziecka jako zasadą przewodnią w swoich wszystkich działaniach i decyzjach.

⁽³¹⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ, [komentarz ogólny nr 14 \(2013\)](#), zob. przypis 23.

Rys. 1. Zabezpieczenia i gwarancje dla dziecka zawarte w pakcie

Zasada najlepszego interesu dziecka ma zastosowanie we wszystkich aktach prawnych wchodzących w skład paktu.			
Rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej	Rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją	Rozporządzenie w sprawie procedury azylowej	Dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania
Dziecko zostaje zidentyfikowane jako dziecko ⁽³²⁾. Wyznacza się odpowiednią osobę do tymczasowego działania jako przedstawiciel lub opiekuna ⁽³³⁾. Gdy tylko dziecko wyrazi zamiar ubiegania się o azyl, zostaje umieszczone w odpowiednim miejscu zakwaterowania na terytorium państwa członkowskiego ⁽³⁴⁾. Jeżeli istnieją poważne wątpliwości co do wieku dziecka, informuje się o tym właściwe organy ⁽³⁵⁾.	W przypadku dzieci bez opieki rozpoczyna się poszukiwanie członków rodziny. Po jego zakończeniu można ocenić możliwość połączenia rodziny, jeżeli leży to w najlepszym interesie dziecka ⁽³⁶⁾. Zapewnia się ochronę przed niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem z powodu przekazania oraz prawo do skutecznego środka prawnego ⁽³⁷⁾. Wszystkie sprawy dotyczące dzieci traktuje się priorytetowo ⁽³⁸⁾.	Dziecko otrzymuje informacje o procedurze w sposób przyjazny dziecku ⁽³⁹⁾. Przeprowadza się ocenę najlepszego interesu dziecka (ocenę potrzeby szczególnego traktowania) ⁽⁴⁰⁾. W przypadku dziecka, które przybyło bez opieki, wyznacza się opiekuna wspierającego je w trakcie procedury ⁽⁴¹⁾. Dziecko ma dostęp do tłumacza ustnego oraz do bezpłatnego poradnictwa prawnego ⁽⁴²⁾.	Przeprowadza się ocenę najlepszego interesu dziecka (ocenę potrzeby szczególnego traktowania) ⁽⁴³⁾. Uwzględnia się indywidualną sytuację dziecka i zapewnia mu zakwaterowanie odpowiednie do jego wieku, które umożliwia zaspokojenie jego potrzeb fizycznych i emocjonalnych oraz wspiera jego rozwój ⁽⁴⁴⁾. W przypadku dziecka bez opieki odpowiednią osobę do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela lub opiekuna wyznacza się w terminie 15 dni roboczych od dnia wystąpienia z wnioskiem ⁽⁴⁵⁾.

⁽³²⁾ Art. 12 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej: „Wstępne kontrole stanu zdrowia i osoby wymagające szczególnego traktowania”.

⁽³³⁾ Art. 13 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽³⁴⁾ Art. 27 ust. 9 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽³⁵⁾ Art. 25 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽³⁶⁾ Art. 23 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽³⁷⁾ Motyw 62 i art. 67 ust. 13 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽³⁸⁾ Art. 23 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽³⁹⁾ Art. 8 ust. 2 lit. f) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁴⁰⁾ Art. 20 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁴¹⁾ Motyw 35 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁴²⁾ Art. 8 ust. 2 lit. d), ust. 3, ust. 4 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁴³⁾ Art. 25 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁴⁴⁾ Art. 27 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁴⁵⁾ Art. 27 ust. 1 lit. b) dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

Rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej	Rozporządzenie w sprawie zarządzania azyłem i migracją	Rozporządzenie w sprawie procedury azyłowej	Dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania
W trakcie kontroli przesiewowej angażuje się służby lub organy ochrony dzieci ⁽⁴⁶⁾. Dziecku przekazuje się informacje, w tym dotyczące procedury azyłowej, w sposób przyjazny dziecku ⁽⁴⁷⁾. Dziecko ubiegające się o ochronę międzynarodową ma dostęp do tłumacza ustnego oraz do bezpłatnego poradnictwa prawnego. Sprawdza się indywidualne potrzeby i konieczność szczególnego traktowania każdego dziecka ⁽⁴⁸⁾.	Ustanawia się odpowiednią osobę do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela lub opiekuna jak najszybciej i nie później niż piętnaście dni roboczych od dnia wystąpienia z wnioskiem. Opiekun uczestniczy w całej procedurze azyłowej ⁽⁴⁹⁾. Ocenia się zagrożenia dla bezpieczeństwa dziecka (np. ryzyko handlu ludźmi) ⁽⁵⁰⁾. Państwa członkowskie ściśle współpracują w sprawach dotyczących łączenia rodzin, przekazań lub relokacji ⁽⁵¹⁾ ⁽⁵²⁾.	Jeżeli istnieją wątpliwości co do wieku wnioskodawcy ⁽⁵³⁾, państwo członkowskie powinno je wyuczyć poprzez przeprowadzenie oceny wieku (z zastosowaniem metody najmniej inwazyjnej) ⁽⁵⁴⁾ albo przyjąć domniemanie, że wnioskodawca jest dzieckiem ⁽⁵⁵⁾. Przesłuchanie jest prowadzone przez osobę posiadającą kwalifikacje do pracy z dziećmi ⁽⁵⁶⁾.	Zapewnia się prawo do jedności rodziny ⁽⁵⁷⁾. Dziecko ma dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej, wsparcia psychospołecznego, zajęć wypoczynkowych ⁽⁵⁸⁾, a w stosownych przypadkach również do usług rehabilitacyjnych ⁽⁵⁹⁾ oraz innych form wsparcia (świadczenia niematerialne w ramach przyjmowania). Dziecko ma dostęp do tłumacza ustnego oraz do bezpłatnego poradnictwa prawnego ⁽⁶⁰⁾.

⁽⁴⁶⁾ Motyw 25 i art. 8 ust. 9 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁴⁷⁾ Art. 11 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej

⁽⁴⁸⁾ Art. 12 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej: „Wstępne kontrole stanu zdrowia i osoby wymagające szczególnego traktowania”.

⁽⁴⁹⁾ Art. 23 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zarządzania azyłem i migracją.

⁽⁵⁰⁾ Motyw 47 rozporządzenia w sprawie zarządzania azyłem i migracją.

⁽⁵¹⁾ Art. 60 ust. 4 rozporządzenia w sprawie zarządzania azyłem i migracją.

⁽⁵²⁾ Art. 6 rozporządzenia w sprawie zarządzania azyłem i migracją.

⁽⁵³⁾ Art. 25 rozporządzenia w sprawie procedury azyłowej.

⁽⁵⁴⁾ Art. 25 rozporządzenia w sprawie procedury azyłowej.

⁽⁵⁵⁾ Tylko w sytuacji gdy domniemany małoletni spełnia przesłanki zastosowania **obowiązkowej** procedury granicznej (art. 45 rozporządzenia w sprawie procedury azyłowej), zostaje on tymczasowo objęty procedurą graniczną na czas przeprowadzania oceny wieku. W takim przypadku domniemanemu małoletniemu należy zapewnić wszystkie gwarancje proceduralne (wyznaczenie opiekuna; przeprowadzenie oceny wieku w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku o udzielenie ochrony zgodnie z art. 23 ust. 3 rozporządzenia w sprawie procedury azyłowej oraz art. 25 ust. 1 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024); zapewnienie niezbędnej opieki i wsparcia zgodnie z dyrektywą w sprawie warunków przyjmowania (2024) w miejscu prowadzenia procedury granicznej). Należy przy tym zapewnić warunki odpowiednie dla dzieci bez opieki zgodnie z art. 13 ust. 2 i 3 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024). Obejmują one dostęp do zajęć wypoczynkowych i rekreacyjnych, w tym do zabawy odpowiedniej do wieku dziecka, dostęp do wykwalifikowanych specjalistów przygotowanych do pracy z dziećmi oraz zapewnienie, aby małoletni nie byli zakwaterowani razem z osobami dorosłymi.

⁽⁵⁶⁾ Art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie procedury azyłowej.

⁽⁵⁷⁾ Art. 26 ust. 2 lit. a) dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁵⁸⁾ Artykuł 26 ust. 3 i 4 oraz art. 16 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁵⁹⁾ Art. 26 ust. 4 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁶⁰⁾ Motyw 26 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024): „[w] przypadku umieszczenia w detencji osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową osoba ta powinna mieć skuteczny dostęp do niezbędnych gwarancji procesowych, takich jak kontrola sądowa oraz prawo do skorzystania z bezpłatnej pomocy prawnej i bezpłatnego zastępstwa prawnego, w przypadku gdy ma to zastosowanie na podstawie niniejszej dyrektywy”.

Rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej	Rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją	Rozporządzenie w sprawie procedury azylowej	Dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania
Wypełnia się formularz kontroli przesiewowej, a informacje przekazuje się właściwym organom, aby zapewnić sprawne przejście do etapu przyjmowania oraz procedury azylowej ⁽⁶¹⁾ .	Dziecko ma dostęp do tłumacza ustnego ⁽⁶²⁾ oraz do bezpłatnego poradnictwa prawnego ⁽⁶³⁾ .	Dziecko ma zapewnioną nieodpłatną pomoc prawną na etapie postępowania odwoławczego ⁽⁶⁴⁾ .	Dzieci bez opieki są co do zasady wyłączone z procedury granicznej ⁽⁶⁵⁾ i nie powinny być umieszczane w detencji ⁽⁶⁶⁾ . Mają również dostęp do informacji dotyczących warunków przyjmowania ⁽⁶⁷⁾ .
Wyniki Pozytywny wynik: podejmowanie działań na rzecz integracji ⁽⁶⁸⁾ poprzez zapewnienie dostępu do edukacji i rynku pracy ⁽⁶⁹⁾. Negatywny wynik: Prawo do skutecznego środka zaskarżenia ⁽⁷⁰⁾. Dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej i zastępstwa prawnego w celu zaskarżenia decyzji odmownej, jeżeli leży to w najlepszym interesie dziecka ⁽⁷¹⁾. Informacje na temat (dobrowolnego) powrotu. Dziecko lub rodzina mają dostęp do tłumacza ustnego podczas procedur powrotu. Rodziny z dziećmi oraz dzieci bez opieki są wyłączone z kierowania do ośrodków powrotowych ⁽⁷²⁾.			

Źródło: EUAA

Podsumowanie

Najlepszy interes dziecka, zgodnie z uregulowaniami zawartymi w pakcie:

- stanowi proces ciągły;
- stawia dziecko w centrum uwagi i nakazuje w pierwszej kolejności uwzględnić jego indywidualną sytuację, okoliczności, punkt widzenia i potrzeby;

⁽⁶¹⁾ Art. 17 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁶²⁾ Art. 22 ust. 4 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽⁶³⁾ Motyw 39, art. 19 ust. 1 lit. I) i art. 21 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽⁶⁴⁾ Art. 17 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁶⁵⁾ Art. 42 ust. 3 lit. b) oraz art. 53 ust. 1 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej, z wyjątkiem przypadków, w których w odniesieniu do wnioskodawcy występują względy bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego.

⁽⁶⁶⁾ Dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania (2024) odnosi się również do określonych sytuacji, na przykład gdy ustalono, że małoletni stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa; zob. motyw 40, zgodnie z którym małoletni nigdy nie powinni być umieszczani w zakładach karnych ani w innych placówkach wykorzystywanych do celów egzekwowania prawa, oraz art. 13 ust. 2 lit. b) dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁶⁷⁾ Art. 5 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁶⁸⁾ Motyw 43 i art. 5 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁶⁹⁾ Art. 16 ust. 1 i 2 oraz art. 17 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania, a także motywy 48 i 53.

⁽⁷⁰⁾ Motyw 91 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁷¹⁾ Art. 17 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽⁷²⁾ Komisja Europejska, „Nowy wspólny europejski system powrotów”, marzec 2025 r., <https://link.europa.eu/6hRgBW>.

- wymaga systematycznego i zintegrowanego podejścia do ochrony dziecka.

W szczególności ostatni z tych elementów wymaga podjęcia następujących działań:

- Prawidłowe i niezwłoczne zidentyfikowanie dziecka stanowi podstawowy warunek uwzględnienia najlepszego interesu dziecka. Każda przesłanka wskazująca, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może być dzieckiem, powoduje konieczność natychmiastowego zastosowania gwarancji przewidzianych dla dzieci, w tym wyznaczenia odpowiedniej osoby do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela lub opiekuna dla każdego dziecka bez opieki (nawet jeżeli brak jest dokumentów potwierdzających wiek, takich jak akt urodzenia lub dokument tożsamości).
- **Dziecko zostaje niezwłocznie zidentyfikowane** jako dziecko, a jego potrzeby, konieczność szczególnego traktowania oraz potencjalne ryzyko są oceniane bez zbędnej zwłoki.
- **Wyniki oceny najlepszego interesu dziecka** wykorzystuje się przy podejmowaniu decyzji dotyczących odpowiednich środków wsparcia i ochrony. W miarę możliwości środki te wdraża się we współpracy z rodzicami, osobami sprawującymi pieczę nad dzieckiem lub opiekunem, aby zapewnić dziecku bezpieczeństwo oraz jego dobrostan fizyczny, emocjonalny i prawidłowy rozwój.
- Należy ustanowić skuteczną współpracę między właściwymi ministerstwami, organami i innymi podmiotami odpowiedzialnymi za ochronę dzieci oraz stale ją wzmacniać.
- Należy zapewnić i utrzymywać systematyczną koordynację wszystkich działań związanych z ochroną dziecka i jego dobrostanem.
- Wymiana informacji między właściwymi podmiotami ogranicza się wyłącznie do zakresu niezbędnego, aby zapobiec wyrządzeniu szkody (w tym samookaleczeniu) lub umożliwić odpowiednią reakcję dostosowaną do potrzeb dziecka. Odbywa się ona z pełnym poszanowaniem prawa dziecka do prywatności, zgodnie z krajowymi przepisami o ochronie danych oraz ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych ⁽⁷³⁾.
- Należy aktywnie wspierać i zapewniać rzeczywisty udział dziecka w podejmowaniu decyzji, które go dotyczą, w szczególności gdy dziecku nie towarzyszą rodzice ani osoba rzeczywiście sprawująca pieczę nad dzieckiem. Dziecku należy również wyjaśnić, jak jego udział wpływa na proces podejmowania decyzji, aby właściwie kształtować jego oczekiwania.

⁽⁷³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016), <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>.

2.1.1. Ocena najlepszego interesu dziecka

Ocena najlepszego interesu dziecka jest procesem, który należy przeprowadzić przed podjęciem istotnych decyzji dotyczących indywidualnego dziecka. Jej celem jest zidentyfikowanie, ocena i wyważenie wszystkich istotnych elementów, aby ustalić najwłaściwszy sposób postępowania w danej sytuacji wobec konkretnego dziecka lub grupy dzieci ⁽⁷⁴⁾.

W stosownych przypadkach każda ocena powinna opierać się na ustaleniach i wynikach wcześniejszych ocen ⁽⁷⁵⁾. Zapewnia to spójność, pozwala uniknąć powielania działań oraz uwzględnia fakt, że potrzeby i sytuacja dziecka zmieniają się z upływem czasu. Ustalenia należy odpowiednio dokumentować, aby uniknąć powielania działań.

Etapy, na których zgodnie z paktem obowiązkowo przeprowadza się ocenę potrzeb dziecka

Indywidualną sytuację dziecka należy monitorować przez cały czas trwania procedury azylowej i procedury przyjmowania. Celem jest nie tylko zaspokojenie potrzeb rozpoznanych po przybyciu dziecka, lecz także odpowiednia reakcja na nowe szczególne potrzeby lub konieczność szczególnego traktowania, które mogą pojawić się na późniejszym etapie.

Pakt przewiduje co najmniej trzy obowiązkowe etapy, na których należy przeprowadzić odpowiednie kontrole lub ocenę potrzeb dziecka i konieczności szczególnego traktowania, z należytym uwzględnieniem jego najlepszego interesu:

1. **obowiązkową kontrolę stanu zdrowia oraz kontrolę służącą identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania**, które należy przeprowadzić podczas kontroli przesiewowej w terminie siedmiu dni od przybycia dziecka lub jego zatrzymania ⁽⁷⁶⁾;
2. **ocenę potrzeby szczególnego traktowania⁽⁷⁷⁾, obejmującą ocenę najlepszego interesu dziecka**, w terminie 30 dni od dnia wystąpienia z wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej ⁽⁷⁸⁾;
3. ustalenie państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku dziecka o udzielenie ochrony międzynarodowej zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zarządzania azylem i migracją ⁽⁷⁹⁾.

⁽⁷⁴⁾ Więcej informacji można znaleźć na stronie UNHCR/UNICEF, „*Safe & Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe*” [Safe & Sound: co państwa mogą zrobić, aby zapewnić poszanowanie najlepszego interesu dzieci bez opieki i dzieci odseparowanych od rodzin w Europie], październik 2014 r., <https://www.refworld.org/reference/regionalreport/unhcr/2014/en/101717>.

⁽⁷⁵⁾ Zob. również Komitet Praw Dziecka ONZ, *komentarz ogólny nr 14 (2013)*, zob. przypis 23, rozdział V, pkt B lit. c) „Time perception” [Postrzeganie czasu].

⁽⁷⁶⁾ Art. 5 ust. 1 lit. a) i b), art. 8 ust. 1, art. 12 oraz art. 13 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej. Ocenę wieku uznaje się za część oceny potrzeby szczególnego traktowania, dlatego należy ją przeprowadzić w tym samym terminie (zob. EUAA, *Poradnik praktyczny na temat oceny wieku*, listopad 2025 r., <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>).

⁽⁷⁷⁾ W niniejszym poradniku termin „ocena potrzeby szczególnego traktowania” stosuje się jako termin ogólny obejmujący ocenę potrzeby zastosowania szczególnych gwarancji proceduralnych oraz ocenę szczególnych potrzeb w zakresie przyjmowania, zgodnie z terminologią i wymogami określonymi w rozporządzeniu w sprawie procedury azylowej oraz dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁷⁸⁾ Art. 22 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej oraz art. 25 i 26 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽⁷⁹⁾ Art. 23 ust. 3, 4 i 5 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

Celem tych obowiązkowych kontroli i ocen jest zapewnienie, aby zgromadzone informacje skutecznie wspierały właściwe organy w:

- zapewnieniu **terminowej reakcji dostosowanej do potrzeb dziecka** w celu zaspokojenia wszelkich szczególnych i pilnych potrzeb wynikających z jego indywidualnej sytuacji, w tym przy podejmowaniu decyzji dotyczących poszukiwania członków rodziny, łączenia rodzin, kwestii związanych ze zdrowiem lub innych środków ochrony, z jednoczesnym zapewnieniem należytego uwzględnienia praw dziecka i jego dobrostanu;
- **ograniczeniu pewnych potencjalnych zagrożeń dla dziecka** (np. w przypadku dzieci bez opieki, potencjalnych ofiar handlu ludźmi lub innych form wyzysku, a także ryzyka zaginięcia). Zagrożenia te mogą wynikać z wcześniej doznanych krzywd lub z potrzeby szczególnego traktowania dziecka i mogą się nasilać w trakcie trwania procedury.

Dlatego przed przystąpieniem do przeprowadzenia oceny najlepszego interesu dziecka właściwe organy powinny jasno określić cel tej oceny.

Ocena najlepszego interesu dziecka może służyć zaspokojeniu potrzeb **bezpośrednich, krótko- i długoterminowych**. Może uwzględniać zarówno bieżące, jak i zmieniające się potrzeby dziecka, a także konieczność nadania priorytetu określonym działaniom. Ocena najlepszego interesu dziecka nie zastępuje formalnego ustalenia najlepszego interesu dziecka, które przeprowadza się przy podejmowaniu decyzji dotyczących trwałych rozwiązań. Ocenę najlepszego interesu dziecka oraz formalne ustalenie najlepszego interesu dziecka należy postrzegać jako wzajemnie powiązane elementy tego samego procesu decyzyjnego, przy czym formalne ustalenie opiera się na ocenie, w ramach której zidentyfikowano, przeanalizowano i wyważono wszystkie istotne elementy. Przeprowadzenie odrębnej oceny najlepszego interesu dziecka nie zawsze stanowi formalny warunek wstępny formalnego ustalenia najlepszego interesu dziecka. Jeżeli jest to możliwe i zgodne z najlepszym interesem dziecka, w proces należy włączyć rodziców, osoby sprawujące pieczę nad dzieckiem lub opiekuna.

Ponadto zaleca się, aby każde dziecko bez opieki lub odseparowane od rodziny otrzymało skoordynowane wsparcie udokumentowane w indywidualnej dokumentacji sprawy oraz – w stosownych przypadkach – w indywidualnym planie prowadzenia sprawy, dostępnym dla wszystkich odpowiednich specjalistów uczestniczących w ochronie i wspieraniu dziecka.

Elementy, które należy uwzględnić przy ocenie najlepszego interesu dziecka (niewyczerpujący i niehierarchiczny wykaz)

- Tożsamość i wiek dziecka.
- Obywatelstwo lub bezpaństwowość.
- Sytuacja rodzinna i relacje rodzinne.
- Poglądy dziecka z uwzględnieniem jego wieku i stopnia dojrzałości.
- Stanowisko rodziców, osoby sprawującej pieczę nad dzieckiem lub opiekuna.

- Sposób sprawowania opieki nad dzieckiem i jego codzienne życie.
- Stan zdrowia oraz dobrostan psychospołeczny.
- Edukacja i integracja społeczna.
- Zagrożenia dla bezpieczeństwa i ochrony dziecka.
- Warunki przyjmowania i warunki życia.
- Potrzeby proceduralne wynikające ze zidentyfikowanych potrzeb szczególnego traktowania .
- Czynniki ochronne: indywidualne zasoby dziecka i jego odporność.

Wyniki każdej oceny najlepszego interesu dziecka należy systematycznie dokumentować i wykorzystywać na **każdym kluczowym etapie procedury**, aby uniknąć wielokrotnego zadawania dziecku tych samych pytań. Można również wykorzystywać wyniki wcześniejszych ocen i **opierać na nich kolejne ustalenia**. Formularz EUAA dotyczący oceny najlepszego interesu dziecka znajduje się w [załączniku V](#).

Gwarancje przy podejmowaniu decyzji w przypadku braku rodziców lub opiekunów prawnych

W sytuacjach, gdy rodzice są nieobecni, właściwe organy muszą zapewnić, aby:

- dziecku wyznaczono niezależnego opiekuna;
- dziecku przekazano informacje w sposób przyjazny dziecku, w razie potrzeby przy wsparciu tłumacza ustnego;
- wysłuchano dziecka;
- należycie uwzględniono potrzebę zachowania jedności rodziny;
- uwzględniono tożsamość dziecka, w tym jego płeć, tożsamość płciową, orientację seksualną, pochodzenie narodowe, religię i przekonania, tożsamość kulturową, osobowość oraz jego potrzeby szczególnego traktowania;
- dziecko miało dostęp – w stosownych przypadkach – do poradnictwa prawnego, pomocy prawnej i reprezentacji prawnej;
- dziecku zapewniono opiekę (w tym odpowiednie zakwaterowanie, opiekę zdrowotną i edukację), ochronę oraz bezpieczeństwo przez cały czas.

Co do zasady należy zachować jedność rodziny, chyba że istnieją przesłanki wskazujące, iż nie leży to w najlepszym interesie dziecka. Ocena najlepszego interesu dziecka może być jednak konieczna również wtedy, gdy dziecko przybywa z członkami rodziny, na przykład gdy pracownicy ośrodka recepcyjnego dostrzegą oznaki konfliktu w rodzinie, zaniedbania, handlu ludźmi, wyzysku lub przemocy domowej albo gdy warunki życia rodziny w ośrodku recepcyjnym wydają się nieodpowiednie. Taka ocena pomaga ustalić, jakie działania będą najbezpieczniejsze i najbardziej odpowiednie z punktu widzenia dobrostanu dziecka. W takich sytuacjach, zgodnie z prawem krajowym i standardami mającymi zastosowanie do wszystkich dzieci, należy poinformować właściwe krajowe organy ochrony dzieci i włączyć je w działania.

Ocena najlepszego interesu dziecka przeprowadzana w kontekście procedury azylowej lub przyjmowania osób ubiegających się o ochronę nie zastępuje działań podejmowanych w ramach systemu ochrony dzieci, lecz je uzupełnia, zapewniając zastosowanie odpowiednich mechanizmów kierowania spraw oraz odpowiednich środków ochrony.

Dodatkowe kwestie, które należy uwzględnić podczas przeprowadzania oceny najlepszego interesu dziecka (niewyczerpujący wykaz)

Na przeprowadzenie oceny przeznaczona jest **odpowiednią ilość czasu**, aby mogła zostać przeprowadzona w sposób rzetelny.

Miejsce przeprowadzenia oceny jest odpowiednie, a sam proces jest przyjazny dziecku (np. zapewnia prywatność i odbywa się w miejscu dostępnym dla dziecka).

Dziecku bez opieki wyznacza się **odpowiednią osobę do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela** (np. urzędnika ds. ochrony dzieci podczas kontroli przesiewowej) lub **opiekuna**, który wspiera je w trakcie całego procesu. W przypadku nieobecności rodziców podejmuje się działania mające na celu ich włączenie do procesu, jeżeli jest to możliwe.

Dziecku przekazuje się – w sposób i w języku dostosowanym do jego wieku i możliwości – **odpowiednie informacje** o przyczynach przeprowadzenia oceny najlepszego interesu dziecka, jej celu i skutkach oraz o roli poszczególnych osób uczestniczących w tym procesie. W razie potrzeby zapewnia się wsparcie wykwalifikowanego tłumacza ustnego lub mediatora międzykulturowego.

Zweryfikowani specjaliści. Dzieci stanowią zróżnicowaną grupę, a ich potrzeby mogą zostać właściwie ocenione wyłącznie przez specjalistów posiadających wiedzę z zakresu rozwoju dzieci i młodzieży. W miarę możliwości ocenę najlepszego interesu dziecka powinien przeprowadzać zespół wielodyscyplinarny ⁽⁸⁰⁾.

Dziecko otrzymuje wsparcie i znajduje się w stanie fizycznym oraz psychicznym umożliwiającym jego rzeczywisty udział w procesie. W razie potrzeby zapewnia się odpowiednie dostosowania lub środki wsparcia (np. przerwy, uproszczony sposób komunikacji lub obecność osoby, do której dziecko ma zaufanie).

Jeżeli dziecko kieruje się do dalszych form wsparcia, **zgode** na takie skierowanie wyraża dziecko lub opiekun, zgodnie z praktyką krajową.

Dziecko miało dostęp – **w stosownych przypadkach** – do **poradnictwa prawnego, pomocy prawnej i reprezentacji prawnej**.

Wyważanie elementów w ramach oceny najlepszego interesu dziecka

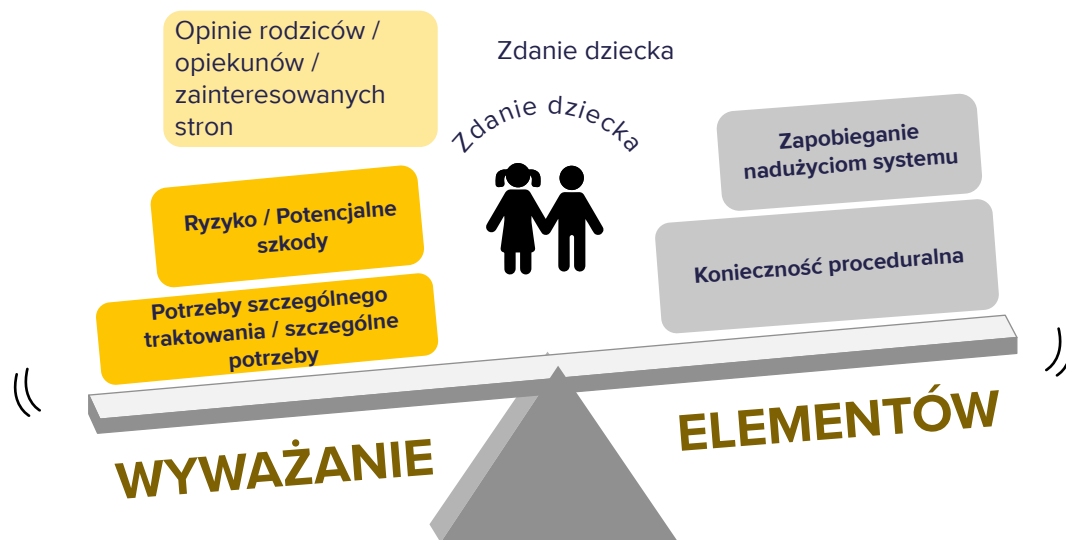
Jak pokazano na rys. 2, ocena najlepszego interesu dziecka wspiera wyważenie różnych elementów, ponieważ wymaga od właściwych organów zestawienia **potencjalnych korzyści** wynikających z decyzji proceduralnej (np. zaspokojenia pilnych potrzeb lub wyjaśnienia istotnych okoliczności) z **ryzykiem i możliwymi negatywnymi skutkami**, jakie decyzja

⁽⁸⁰⁾ Zob. Komitet Praw Dziecka ONZ, [komentarz ogólny nr 14 \(2013\)](#), zob. przypis 23, pkt 94.

ta może wywołać dla dobrostanu dziecka, jego bezpieczeństwa, jedności rodziny, stanu emocjonalnego lub rozwoju. Wyważenie tych elementów wymaga całościowej oceny indywidualnej sytuacji dziecka. Należy również uwzględnić zdanie dziecka, stosownie do jego wieku i stopnia dojrzałości ⁽⁸¹⁾. Oznacza to, że „niektóre elementy będą miały zastosowanie, a inne nie” oraz że elementy te należy „wyważyć względem siebie” ⁽⁸²⁾. Znaczenie poszczególnych elementów może być różne w zależności od sytuacji konkretnego dziecka. Oznacza to konieczność odpowiedniego wyważenia tych elementów, ponieważ w danej sprawie niektóre z nich mogą mieć większe znaczenie niż pozostałe. Niekiedy czynniki te mogą pozostawać ze sobą w sprzeczności. Celem jest zapewnienie, aby decyzje były proporcjonalne, respektowały godność dziecka i były zgodne z jego najlepszym interesem ⁽⁸³⁾, a jednocześnie nie powodowały niepotrzebnego cierpienia ani szkody.

Rys. 2. Wyważanie elementów uwzględnianych przy ocenie najlepszego interesu dziecka w kontekście ochrony międzynarodowej

Źródło: EUAA

Przykłady – wyważanie poszczególnych elementów

Jedność rodziny a bezpieczeństwo podczas przyjmowania

Jeżeli dziecko chce pozostać z członkami rodziny, ale istnieją wiarygodne przesłanki wskazujące na możliwość wyrządzenia mu krzywdy (np. informacje o przemoc domowej ujawnione podczas kontroli przesiewowej), właściwe organy mogą najpierw zastosować środki ochrony, takie jak zakwaterowanie pod nadzorem, a dopiero następnie podjąć decyzję o dalszym wspólnym pobycie dziecka z rodziną. W każdym przypadku sprawę przekazuje się również właściwemu organowi ds. ochrony dzieci.

⁽⁸¹⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ opracował niewyczerpującą i niehierarchiczną listę elementów, które mogą być brane pod uwagę przez każdą osobę podejmującą decyzję; zob. [komentarz ogólny nr 14 \(2013\)](#), przypis 23.

⁽⁸²⁾ Komitet Praw Dziecka ONZ, [komentarz ogólny nr 14 \(2013\)](#), zob. przypis 23, s. 12.

⁽⁸³⁾ Zasada minimalnej ingerencji wymaga, aby decyzje dotyczące dziecka opierały się na środkach, które w jak najmniejszym stopniu ingerują w jego prawa i sytuację, a jednocześnie w pierwszej kolejności uwzględniają jego najlepszy interes i dobrostan. Jest to zgodne z art. 3 Konwencji o prawach dziecka, zgodnie z którym najlepszy interes dziecka stanowi nadrzędną przesłankę.

Wymogi proceduralne a dobrostan dziecka

Jeżeli małe dziecko jest wyczerpane lub znajduje się w stanie silnego stresu po przybyciu, przeprowadzenie od razu długiego przesłuchania w ramach oceny potrzeby szczególnego traktowania może być dla niego szkodliwe lub nie przynieść oczekiwanych rezultatów. W takim przypadku najlepszy interes dziecka może przemawiać za krótkim uzupełnieniem ustaleń dokonanych podczas kontroli przesiewowej oraz odroczeniem bardziej szczegółowej oceny.

Decyzja dotycząca zakwaterowania podczas przyjmowania

Co do zasady wspólne zakwaterowanie rodzeństwa jest korzystnym rozwiązaniem. Jeżeli jednak jedno z dzieci stwarza zagrożenie dla drugiego (np. z powodu problemów behawioralnych związanych z przebytą traumą), bardziej odpowiednim rozwiązaniem może być tymczasowe zakwaterowanie oddzielnie, przy jednoczesnym zapewnieniu regularnych kontaktów.

Komunikacja z dziećmi i zapewnienie ich rzeczywistego udziału

- Szanuj granice dziecka. Nie wywieraj presji, aby dziecko rozmawiało o tematach, które wywołują u niego dyskomfort, i nie zmuszaj go do rozmowy. Nie interpretuj milczenia jako dowodu braku potrzeby szczególnego traktowania ani jako celowego ukrywania informacji. Dziecko może ukrywać oznaki doznanej lub doświadczanej krzywdy ze strachu albo dlatego, że nie postrzega swoich doświadczeń jako czegoś nietypowego. Budowanie zaufania jest warunkiem wstępnym ujawnienia takich informacji i pomaga przezwyciężyć te początkowe trudności.
- Traktuj dziecko z szacunkiem. Okazuj dziecku taki sam szacunek i uczciwość, jak wobec osoby dorosłej. Nie składaj obietnic, których nie możesz spełnić.
- Bądź wrażliwy. Mów spokojnym i życzliwym tonem oraz używaj prostego języka, który dziecko będzie mogło łatwo zrozumieć.
- Poświęć dziecku pełną uwagę. W czasie rozmowy skup całą uwagę na dziecku, okazując mu, że jesteś obecny i uważnie go słuchasz.
- Zachęcaj dziecko do wyrażania swoich uczuć i myśli. Stwarzaj dziecku możliwość swobodnego wyrażania siebie, ale nie wywieraj presji, aby wracało do trudnych doświadczeń, jeżeli nie chce o nich mówić.
- Zachęcaj dziecko do rzeczywistego udziału. Stwarzaj dziecku możliwość wyrażania swoich poglądów i opinii, również w sprawach, które go dotyczą. Wzmacnia to poczucie własnej wartości i może zachęcić dziecko do zabierania głosu w kwestiach dla niego istotnych.
- Poznaj oczekiwania dziecka. Daj dziecku możliwość opowiedzenia o tym, czego oczekiwało od obecnej sytuacji i czego oczekuje w przyszłości.
- Zachowaj cierpliwość. Pamiętaj, że przejawy frustracji lub złości nie muszą być skierowane przeciwko Tobie. Zachowaj cierpliwość wobec emocji dziecka. Miej świadomość, że niektóre sposoby komunikowania się i zachowania mogą być reakcją

na przeżytą traumę. Poświęć czas, aby zrozumieć przyczyny zachowań, które na pierwszy rzut oka mogą wydawać się „trudne”.

- Dbaj o włączający charakter komunikacji. Komunikuj się w sposób wolny od stereotypów związanych z wiekiem, rasą, religią lub tożsamością płciową. Traktuj wszystkie dzieci z jednakowym szacunkiem i troską
- Zwracaj uwagę na oznaki cierpienia. Obserwuj, czy u dziecka nie utrzymują się oznaki cierpienia lub niepokojące zachowania, które mogą wymagać specjalistycznego wsparcia.
- Uwzględniaj wiek i uwarunkowania kulturowe. Zawsze bierz pod uwagę wiek dziecka. Niektóre dzieci mogą sprawiać wrażenie bardzo dojrzałych, ale nie oznacza to, że nie potrzebują wsparcia emocjonalnego odpowiedniego do wieku. Jednocześnie sposób komunikacji powinien uwzględniać również uwarunkowania kulturowe dziecka ⁽⁸⁴⁾.
- Dostrzegaj czynniki ochronne. Zwracaj uwagę na to, jak dziecko radzi sobie ze zmianami i stresem. Zachęcaj je do korzystania z wypracowanych sposobów radzenia sobie oraz podkreślaj jego odporność i umiejętność przezwycięzania trudności, przypominając jednocześnie, że może liczyć na Twoje wsparcie.

2.1.2. Podejście wielodyscyplinarne i zintegrowany system ochrony dzieci

Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka wymaga zaangażowania szerokiego grona podmiotów, w tym organów właściwych w sprawach azylu i przyjmowania, organów odpowiedzialnych za kontrolę przesiewową i sprawy imigracyjne oraz służb ochrony zdrowia i ochrony dzieci. Podkreśla to znaczenie skutecznej **koordynacji i współpracy**, a także potrzebę zapewnienia wszystkim tym specjalistom wspólnego zasobu wiedzy i świadomości w zakresie praw dziecka, najlepszego interesu dziecka oraz ram prawnych dotyczących azylu.

W zaleceniu z 2024 r. w sprawie rozwoju i wzmocnienia zintegrowanych **systemów ochrony dziecka w najlepszym interesie dziecka** ⁽⁸⁵⁾ Komisja podkreśliła potrzebę podjęcia przez państwa członkowskie odpowiednich działań służących wzmocnieniu **koordynacji i współpracy** między wszystkimi właściwymi ministerstwami i sektorami oraz między organami na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, a także w sytuacjach transgranicznych. Komisja uznała **podejście interdyscyplinarne** za niezbędny warunek skutecznej ochrony dzieci. Pakt wspiera koordynację ⁽⁸⁶⁾ oraz zaangażowanie wykwalifikowanych i odpowiednio

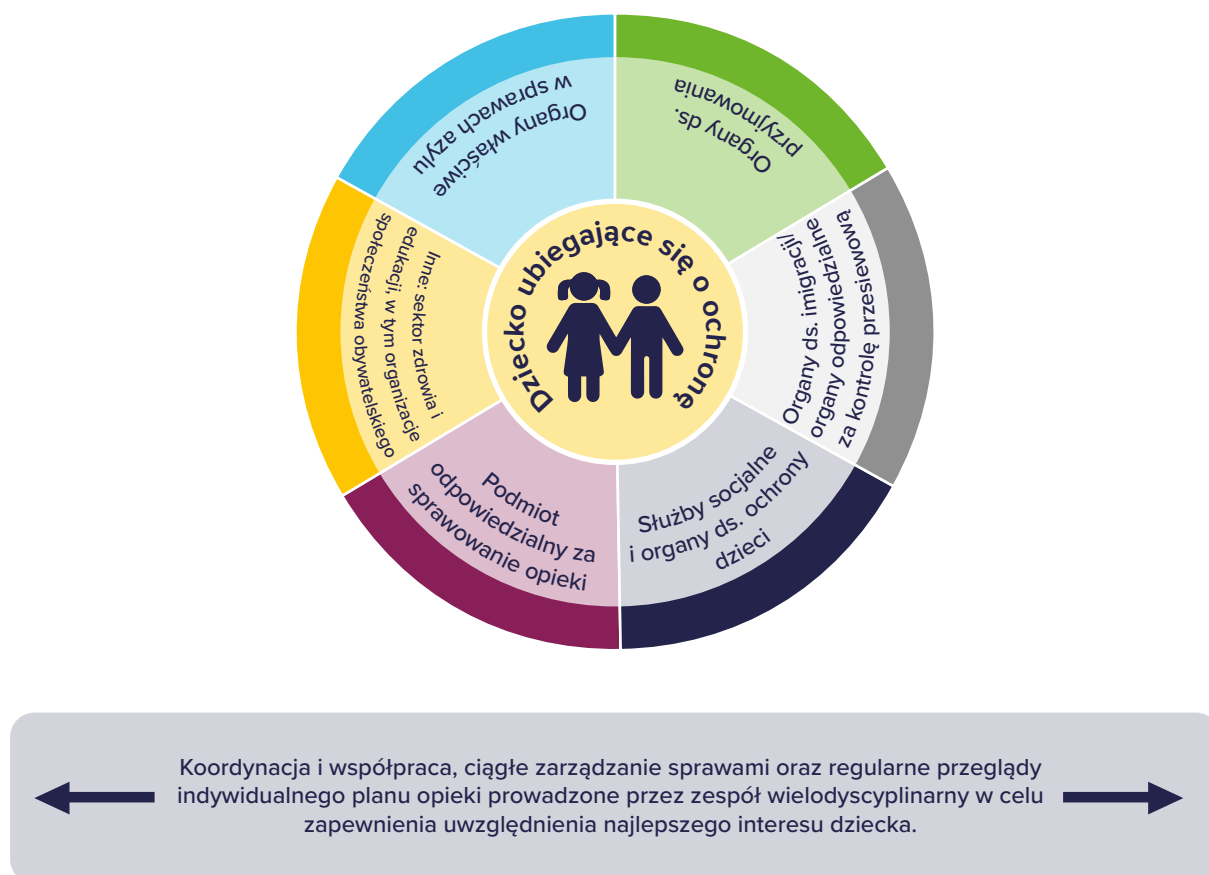
⁽⁸⁴⁾ Zob. sekcja „Unaccompanied children” [Dzieci bez opieki] w poradniku EUAA, „Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II – for those working in the first line” [Wytyczne dotyczące zdrowia psychicznego i dobrego samopoczucia osób ubiegających się o ochronę międzynarodową: Część II – dla osób pracujących na pierwszej linii], listopad 2024, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>. Zob. również wytyczne UNHCR pt. „Technical Guidance: Child Friendly Procedures” [Wytyczne techniczne: Procedury przyjazne dziecku], 2021 <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/124121>, w szczególności rozdział 3.

⁽⁸⁵⁾ [Zalecenie Komisji \(UE\) 2024/1238](#) w sprawie rozwoju i wzmocnienia zintegrowanych systemów ochrony dziecka w najlepszym interesie dziecka, zob. przypis 6, pkt 19, 20, 21.

⁽⁸⁶⁾ Motywy 24 i 25 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej; art. 60 ust. 4 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją; motyw 65 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

przeszkolonych specjalistów z różnych resortów, **organów ds. ochrony dzieci** oraz innych organizacji międzynarodowych w ramach poszczególnych instrumentów prawnych. Taka koordynacja wymaga szczególnego nacisku na **zintegrowane podejście do zarządzania sprawami**, aby zapewnić sprawną koordynację działań i ciągłość wsparcia osób objętych pomocą.

Rys. 3. Koordynacja, współpraca oraz zintegrowane podejście do zarządzania sprawami

Źródło: EUAA

Osoby wspierające właściwe organy w ocenie najlepszego interesu dziecka podczas kontroli przesiewowej oraz na etapach procedury azylowej i procedury przyjmowania powinny dysponować wiedzą i świadomością obejmującą:

- **zasady ochrony dzieci** oraz funkcjonowanie zintegrowanego systemu ochrony dzieci;
- **podstawową wiedzę dotyczącą dobrostanu fizycznego i emocjonalnego dzieci**, w tym umiejętność rozpoznawania oznak wskazujących, że dziecko może potrzebować dodatkowego wsparcia;
- **podstawową wiedzę na temat wskaźników świadczących o handlu ludźmi, wyzysku, zaniedbaniu i przemocy** oraz umiejętność bezpiecznego reagowania na ujawnienie przez dziecko doświadczeń traumatycznych (w tym znajomość ścieżek kierowania do właściwych służb);

- znajomość **ram prawnych paktu**, w tym gwarancji przewidzianych dla dzieci oraz wpływu wyników oceny najlepszego interesu dziecka na kolejne etapy procedury i warunki przyjmowania;
- **wrażliwość kulturową** oraz świadomość wpływu migracji i przymusowego przesiedlenia na dzieci.

Wymiana informacji

Informacje zgromadzone w ramach oceny najlepszego interesu dziecka należy przetwarzać z należyтым poszanowaniem zasad poufności, przepisów o ochronie danych oraz prawa dziecka do prywatności. Jednocześnie część tych informacji może wymagać przekazania – wyłącznie osobom, które muszą je znać – właściwym organom lub podmiotom świadczącym usługi, aby zapewnić skuteczne zarządzanie sprawą, zaspokoić zidentyfikowane potrzeby oraz zapobiec zagrożeniom dla dziecka, w tym ryzyku wyrządzenia mu krzywdy lub samookaleczenia, bądź ograniczyć takie ryzyko.

Decyzję o **zakresie przekazywanych informacji, podmiotach, którym zostaną one udostępnione**, oraz **momencie ich przekazania** należy podejmować indywidualnie w każdej sprawie, kierując się przede wszystkim najlepszym interesem dziecka i zasadą ograniczenia dostępu do informacji wyłącznie do osób, które muszą je znać. W związku z tym zaleca się, aby państwa członkowskie:

- ustanowiły jasne protokoły i procedury regulujące wymianę i udostępnianie informacji między właściwymi specjalistami i służbami;
- określiły role, obowiązki i zabezpieczenia zapewniające, aby wymiana informacji była proporcjonalna, ograniczona do informacji bezwzględnie niezbędnych oraz zgodna z obowiązującymi przepisami o ochronie danych.

Rozwiązania takie sprzyjają skutecznej koordynacji działań między zaangażowanymi podmiotami, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony praw i najlepszego interesu dzieci wymagających ochrony międzynarodowej. Dziecko oraz jego rodzice, osoby sprawujące nad nim pieczę lub opiekun powinni zostać poinformowani o zasadach wymiany informacji oraz o przysługujących im prawach wynikających z przepisów o ochronie danych, a w stosownych przypadkach mieć możliwość przedstawienia swojego stanowiska lub wyrażenia **zgody**, zgodnie z prawem krajowym.

Przykłady – jak zapewnić zintegrowane podejście do ochrony dzieci

Zintegrowane podejście do ochrony dzieci, skoncentrowane na dziecku ⁽⁸⁷⁾, ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia dzieciom kompleksowej ochrony oraz rzeczywistego uwzględniania ich najlepszego interesu na wszystkich etapach procedury azylowej i procedury przyjmowania. Podejście to podkreśla również znaczenie dostrzegania mocnych stron i zasobów dziecka oraz współpracy z rodziną, osobami sprawującymi pieczę nad dzieckiem, społecznościami oraz – w stosownych przypadkach – strukturami religijnymi i kulturowymi ⁽⁸⁸⁾ w celu wspierania ogólnego dobrostanu dziecka.

Przykład 1 – Decyzja dotycząca bezpiecznego zakwaterowania

Podczas kontroli przesiewowej funkcjonariusz straży granicznej zauważa, że 16-letnia dziewczyna bez opieki sprawia wrażenie, że się obawia mężczyzny, z którym podróżuje.

- **Organ przeprowadzający kontrolę przesiewową** zgłasza swoje obawy; **organy ścigania** niezwłocznie podejmują działania w celu zapewnienia dziewczynie bezpieczeństwa oraz wszczynają postępowanie wyjaśniające.
- **Opiekun** spotyka się z dziewczyną, aby poinformować ją o zaistniałej sytuacji w sposób dostosowany do jej wieku i możliwości oraz umożliwić jej wyrażenie swojego stanowiska.
- Opiekun zapewnia dziewczynie dostęp do **bezpłatnego poradnictwa prawnego oraz** – w stosownych przypadkach – **pomocy prawnej**, ponieważ może ona być potencjalną ofiarą handlu ludźmi.
- **Osoby przeprowadzające ocenę potrzeby szczególnego traktowania** otrzymują stosowne informacje i dokonują starannej oceny potrzeb dziewczyny oraz potencjalnych zagrożeń, z uwzględnieniem jej stanowiska i indywidualnej sytuacji.
- Na podstawie wyników oceny oraz we współpracy ze służbami ochrony dzieci **specjalista ds. przyjmowania** organizuje jej umieszczenie w bezpiecznym i odpowiednim miejscu zakwaterowania, np. w wyspecjalizowanym ośrodku recepcyjnym dla dziewcząt lub placówce zapewniającej ochronę.

Przykład 2 – Wspieranie dziecka podczas przesłuchania w sprawie udzielenia azylu

Podczas przesłuchania w sprawie udzielenia azylu urzędnik prowadzący sprawę dowiadyuje się, że 14-letni chłopiec bez opieki cierpi na koszmary senne i ma trudności z koncentracją.

⁽⁸⁷⁾ Zintegrowane systemy ochrony dzieci są również objęte instrumentem wsparcia technicznego ustanowionym rozporządzeniem (UE) 2021/240 (<http://data.europa.eu/eli/reg/2021/240/oj>), który zapewnia państwom członkowskim dostosowane do ich potrzeb wsparcie eksperckie na wniosek przy opracowywaniu i wdrażaniu reform strukturalnych. Obejmuje ono między innymi obszary edukacji, usług społecznych, migracji i zarządzania granicami, ochrony zdrowia oraz wymiaru sprawiedliwości, na przykład przez wspieranie wdrażania modelu Children's Houses (Barnahus).

⁽⁸⁸⁾ Pkt 59, „Definition of a child rights approach” [Definicja podejścia opartego na prawach dziecka] w: Komitet Praw Dziecka ONZ, *General comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence* [Komentarz ogólny nr 13 (2011): Prawo dziecka do wolności od wszelkich form przemocy], CRC/C/GC/13, 2011, <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2011/en/82269>.

- **Urzędnik prowadzący sprawę** odnotowuje te informacje jako potencjalną okoliczność, którą należy uwzględnić przy ocenie wniosku, oraz zwraca uwagę na stan wnioskodawcy.
- **Urzędnik prowadzący sprawę dotyczącą udzielenia azylu** dostosowuje termin i tempo przesłuchania do sytuacji dziecka.
- **Opiekun** wnosi o przerwy oraz o przedstawianie pytań w prostszy i bardziej zrozumiały sposób.
- Po zakończeniu przesłuchania **urzędnik prowadzący sprawę** kieruje dziecko do zespołu przeprowadzającego ocenę potrzeby szczególnego traktowania w celu przeprowadzenia dalszej oceny; zespół rozpoznaje objawy związane ze stresem i przedstawia zalecenia dotyczące dalszego postępowania. **Osoba przeprowadzająca ocenę potrzeby szczególnego traktowania** monitoruje dalszy przebieg sprawy, aby dostosować działania do potrzeb dziecka; w stosownych przypadkach aktualizuje się ocenę najlepszego interesu dziecka, tak aby uwzględnić nowo rozpoznane potrzeby i zapewnić ochronę dobrostanu dziecka przez cały czas trwania procedury.
- **Specjalista ds. przyjmowania** otrzymuje informacje o rozpoznanych potrzebach dziecka, aby zapewnić ciągłość opieki oraz odpowiednio dostosować warunki przyjmowania i środki wsparcia.

Przykład 3 – Poważny kryzys psychiczny podczas pobytu w ośrodku recepcyjnym

Piętnastoletni chłopiec bez opieki przebywa od kilku tygodni w ośrodku recepcyjnym. Personel zauważa, że przestał uczestniczyć w zajęciach szkolnych, unika kontaktów z rówieśnikami i wykazuje oznaki bezsenności.

- **Specjalista ds. przyjmowania** dokumentuje te obserwacje i informuje o nich **opiekuna, osobę odpowiedzialną za prowadzenie sprawy oraz – w stosownych przypadkach – osoby przeprowadzające ocenę potrzeby szczególnego traktowania**.
- **Opiekun** spotyka się z dzieckiem, które opowiada o częstych retrospekcjach związanych z wydarzeniami z kraju pochodzenia.
- **Osoba odpowiedzialna za prowadzenie sprawy** występuje o konsultację z **personelem medycznym**. W wyniku konsultacji rozpoznaje się stany lękowe i poważny kryzys psychiczny oraz zaleca regularne spotkania z personelem świadczącym wsparcie psychospołeczne.
- Na podstawie wyników oceny, po konsultacji z opiekunem i osobą odpowiedzialną za prowadzenie sprawy oraz – w razie potrzeby – przy udziale służb ochrony dzieci, organ odpowiedzialny za przyjmowanie podejmuje działania mające na celu poprawę sytuacji dziecka, na przykład dostosowuje warunki zakwaterowania, pomaga rozwiązać konflikt z rówieśnikami oraz zapewnia dostęp do wsparcia psychospołecznego.
- Po otrzymaniu informacji o sytuacji dziecka **urzędnik prowadzący sprawę** przekłada zaplanowane przesłuchanie, aby uniknąć narażania dziecka na niepotrzebny stres i umożliwić mu rzeczywisty udział w postępowaniu po ustabilizowaniu jego stanu.

Kwestie wymagające uwzględnienia

Wdrożenie **wspólnego i bezpiecznego cyfrowego systemu zarządzania sprawami** może usprawnić współpracę międzyinstytucjonalną dzięki zapewnieniu wszystkim podmiotom zaangażowanym w opiekę nad dzieckiem i jego ochronę bezpiecznego dostępu w czasie rzeczywistym do odpowiednich informacji dotyczących sprawy. Dostęp do takich informacji pozwala uniknąć niespójnych lub powielających się działań podejmowanych przez różne podmioty. Taki system powinien zapewniać **solidne zabezpieczenia w zakresie ochrony danych**, a dostęp do informacji powinien być przyznawany wyłącznie **na zasadzie wiedzy koniecznej** osobom, które potrzebują ich do wykonywania swoich obowiązków.

Wymiana informacji za pośrednictwem takich systemów powinna być **proporcjonalna i ograniczona do celu**, w jakim informacje są przekazywane. Należy również określić jasne zasady dotyczące dostępu do danych, ich wykorzystywania i przechowywania. Jeżeli wymagają tego przepisy prawa krajowego, z uwzględnieniem wieku i stopnia dojrzałości dziecka, dziecko lub jego rodzice, osoby sprawujące pieczę nad nim lub opiekun **powinni zostać poinformowani** o zasadach wymiany danych, a w stosownych przypadkach należy uzyskać ich **zgoda**. Wszystkie rozwiązania dotyczące wymiany informacji muszą być zgodne z krajowymi ramami prawnymi oraz obowiązującymi przepisami o ochronie danych, przy jednoczesnym zapewnieniu, aby najlepszy interes dziecka pozostawał nadrzędną przesłanką.

Dodatkowa literatura dotycząca najlepszego interesu dziecka

- UNHCR, „2021 UNHCR Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and Determining the Best Interests of the Child” [Wytyczne UNHCR z 2021 r. dotyczące procedury ustalania najlepszego interesu dziecka: ocena i określenie najlepszego interesu dziecka], <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/122648>.
- UNHCR, „Guidelines on Assessing and Determining the Best Interests of the Child” [Wytyczne dotyczące oceny i ustalania najlepszego interesu dziecka], <https://migrationnetwork.un.org/resources/guidelines-assessing-and-determining-best-interests-child>.
- „IOM Handbook on Protection and Assistance to Migrants Vulnerable to violence, exploitation and abuse” [Podręcznik IOM dotyczący ochrony i pomocy migrantom narażonym na przemoc, wyzysk i nadużycia], 2019; część 6, UNICEF, „Guidance for the Protection, Care and Assistance of vulnerable Migrants” [Wytyczne dotyczące ochrony, opieki i pomocy migrantom znajdującym się w trudnej sytuacji], <https://publications.iom.int/books/iom-handbook-migrants-vulnerable-violence-exploitation-and-abuse>.
- UNICEF, IOM, EU-IOM Knowledge Management Hub, „Best Interest Determination Form” [Formularz dotyczący ustalenia najlepszego interesu], 2022, <https://migrantprotection.iom.int/system/files/training-material/attachment/3-bid-form.pdf>.

- Save the Children, „*Best Interests Assessment Form for Temporary Care Arrangements & Durable Solution*” [Formularz oceny najlepszego interesu dziecka w przypadku tymczasowej opieki i trwałego rozwiązania], 2010, <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/best-interest-assessment-form-temporary-care-arrangements-durable-solution>.

3. Najlepszy interes dziecka podczas kontroli przesiewowej

Rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej ⁽⁸⁹⁾ wprowadza obowiązkową kontrolę przesiewową przed wjazdem obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz – w określonych sytuacjach – na terytorium państwa członkowskiego, gdy osoby te zostaną zatrzymane po nieuprawnionym przekroczeniu granicy lub z powodu nieuprawnionego pobytu ⁽⁹⁰⁾. Kontrolę przesiewową stosuje się wobec osób, które nie spełniają warunków wjazdu do Unii Europejskiej.

Kontrola przesiewowa obejmuje szereg czynności, w tym kontrolę tożsamości, kontrolę bezpieczeństwa, kontrolę stanu zdrowia oraz kontrolę służącą identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania. Czynności te przeprowadza się w sposób skoordynowany i bez uszczerbku dla późniejszych procedur azylowych lub procedur powrotu. Przyczyniają się one do skutecznego zarządzania granicami zewnętrznymi, a jednocześnie umożliwiają rozpoznanie potrzeby szczególnego traktowania i szczególnych potrzeb na możliwie najwcześniejszym etapie.

Rozporządzenie w sprawie kontroli przesiewowej stanowi, że w przypadku kontroli przesiewowej na granicy zewnętrznej musi być ona przeprowadzana „bezzwłocznie, a w każdym zostaje zakończona **w terminie siedmiu dni** od dnia zatrzymania (...)” ⁽⁹¹⁾. Pełny proces kontroli przesiewowej obejmuje następujące etapy ⁽⁹²⁾:

- **wstępną kontrolę stanu zdrowia** ⁽⁹³⁾ oraz **kontrolę służącą identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania** ⁽⁹⁴⁾;
- identyfikację **lub weryfikację tożsamości** ⁽⁹⁵⁾ oraz kontrolę bezpieczeństwa ⁽⁹⁶⁾, obejmującą **rejestrację danych biometrycznych** ⁽⁹⁷⁾, jeżeli nie została ona wcześniej przeprowadzona;
- wypełnienie **formularza kontroli przesiewowej** ⁽⁹⁸⁾, również stosując sprawdzenie krzyżowe informacji wraz z wnioskodawcą, aby umożliwić ich sprostowanie i uzupełnienie ⁽⁹⁹⁾;
- **skierowanie** sprawy do właściwego organu ⁽¹⁰⁰⁾.

⁽⁸⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia kontroli przesiewowej obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/817, PE/20/2024/REV/1 (Dz.U. L, 2024/1356, 22.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1356/oj>.

⁽⁹⁰⁾ Art. 5 i 7 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁹¹⁾ Art. 8 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁹²⁾ Art. 5 ust. 5 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁹³⁾ Art. 12 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁹⁴⁾ Art. 12 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁹⁵⁾ Art. 14 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁹⁶⁾ Art. 15 i 16 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁹⁷⁾ Art. 15, 22 i 24 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽⁹⁸⁾ Art. 17 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽⁹⁹⁾ Motyw 32 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽¹⁰⁰⁾ Art. 18 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

W rozporządzeniu w sprawie kontroli przesiewowej podkreślono również **potrzebę ścisłej współpracy między właściwymi organami krajowymi** odpowiedzialnymi za prowadzenie procedury azylowej, przyjmowanie osób ubiegających się o ochronę, ochronę zdrowia publicznego, ochronę dzieci (w stosownych przypadkach) oraz procedury powrotu ⁽¹⁰¹⁾.

W zakresie koordynacji i współpracy w rozporządzeniu w sprawie kontroli przesiewowej wskazano **Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej** (Frontex), **Agencję Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania** (Europol), **Agencję Unii Europejskiej ds. Azylu** (EUAA), **krajowe organy ds. ochrony dzieci** oraz organy odpowiedzialne za wykrywanie i identyfikację ofiar handlu ludźmi ⁽¹⁰²⁾.

Krajowe organy ds. ochrony dzieci odgrywają istotną rolę już od najwcześniejszych etapów przybycia dziecka, zwłaszcza w przypadku dzieci bez opieki. Przed wyznaczeniem opiekuna powinny one jako **pierwsze ocenić pilne potrzeby dziecka w zakresie ochrony**, zorganizować opiekę oraz wnieść wkład w ocenę najlepszego interesu dziecka. Udział krajowych organów ds. ochrony dzieci w kontroli przesiewowej, **na początkowych etapach procedury azylowej (dostęp do procedury)** oraz w procesach kierowania do właściwych służb ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia, aby **decyzje podejmowane** na tym etapie oraz podczas pobytu dziecka w ośrodku recepcyjnym w czasie kontroli przesiewowej były **zgodne z zasadami ochrony dzieci** oraz normami unijnymi i krajowymi, a także aby zapewnić ciągłość opieki i ochronę praw dziecka od samego początku.

W rozporządzeniu w sprawie kontroli przesiewowej podkreślono również spoczywający na organach ds. kontroli przesiewowej obowiązek **przekazywania informacji** w sposób przyjazny dziecku ⁽¹⁰³⁾ na temat celu i czasu trwania kontroli przesiewowej oraz prawa do ubiegania się o azyl. Po wyrażeniu przez dziecko zamiaru **ubiegania się o azyl** należy zapewnić mu terminowe i odpowiednie doradztwo prawne, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie procedury azylowej ⁽¹⁰⁴⁾.

W rozporządzeniu w sprawie kontroli przesiewowej podkreślono również znaczenie **przestrzegania praw podstawowych** ⁽¹⁰⁵⁾.

⁽¹⁰¹⁾ Motyw 24 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej: „[a]by osiągnąć cele kontroli przesiewowej, należy zapewnić silniejsze ramy ścisłej współpracy między właściwymi organami krajowymi, o których mowa w przepisie dotyczącym przeprowadzania kontroli rozporządzenia (UE) 2016/399, organami odpowiedzialnymi za procedury azylowe i przyjmowanie osób ubiegających się, organami odpowiedzialnymi za ochronę zdrowia publicznego, a także organami odpowiedzialnymi za przeprowadzanie procedur powrotu spełniających wymogi dyrektywy 2008/115/WE”.

⁽¹⁰²⁾ Motyw 24 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽¹⁰³⁾ Art. 11 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽¹⁰⁴⁾ Art. 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹⁰⁵⁾ Art. 3 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

Portal EUAA „Let’s Speak Asylum” [Porozmawiajmy o azylu] <https://lsa.euaa.europa.eu/>

Portal „Let’s Speak Asylum” zawiera wskazówki metodyczne i praktyczne narzędzia dotyczące przekazywania informacji w kontekście procedur azylowych i procedur przyjmowania.

Na portalu udostępniane są materiały informacyjne opracowane przez EUAA zgodnie ze wspólnym europejskim systemem azylowym, które właściwe organy będą uzupełniać o informacje dotyczące danego państwa. Obejmują one obowiązkowe broszury dla dzieci z opieką i dzieci bez opieki oraz uzupełniający zestaw ilustrowanych historii, plakatów, kart obrazkowych i animacji przeznaczonych dla osób wymagających szczególnego traktowania. Portal będzie również zawierał instrukcje i praktyczne wskazówki dotyczące korzystania z tych materiałów (w przygotowaniu).

EUAA, „Practical Guide on Free Legal Counselling: Organisation of the provision of free legal counselling” [Poradnik praktyczny dotyczący nieodpłatnej pomocy prawnej: organizacja świadczenia nieodpłatnych porad prawnych], październik 2025 r., <https://euaa.europa.eu/publications/practical-guide-free-legal-counselling>

3.1. Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka podczas kontroli przesiewowej

Identyfikacja wnioskodawców wymagających szczególnego traktowania oraz osób o szczególnych potrzebach (w tym dzieci) stanowi niezwykle istotny obowiązek prawny. Rozpoznawanie potrzeb należy rozpocząć jak najszybciej po przybyciu danej osoby, zarówno na granicy zewnętrznej, jak i w początkowym ośrodku recepcyjnym podczas kontroli stanu zdrowia i kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania. Gdy tylko wnioskodawca wskaże, że jest dzieckiem, zastosowanie ma zasada najlepszego interesu dziecka. Dziecku bez opieki należy wyznaczyć opiekuna, który będzie je reprezentował i wspierał podczas kontroli przesiewowej. Jeżeli nie został jeszcze wyznaczony opiekun, należy wyznaczyć odpowiednią osobę do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela ⁽¹⁰⁶⁾. W działania należy również włączyć organy ds. ochrony dzieci ⁽¹⁰⁷⁾, aby zapewnić dziecku natychmiastową i odpowiednią ochronę oraz wsparcie, w tym w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego, dostępu do doraźnej opieki zdrowotnej i niezbędnego leczenia, wsparcia psychospołecznego, ochrony przed wyrządzeniem krzywdy oraz uruchomienia odpowiednich mechanizmów dalszego postępowania i kierowania spraw do właściwych podmiotów. Osoby przeprowadzające kontrolę przesiewową powinny zostać odpowiednio przeszkolone i posiadać wiedzę umożliwiającą skuteczną współpracę i koordynację działań z innymi podmiotami w celu zapewnienia dodatkowych form wsparcia.

⁽¹⁰⁶⁾ Motyw 25 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽¹⁰⁷⁾ Art. 8 ust. 9 i art. 12 ust. 4 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

Przykłady – uwzględnianie najlepszego interesu dziecka podczas kontroli przesiewowej

Podczas kontroli przesiewowej, a w szczególności podczas **kontroli stanu zdrowia i kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania**, można **zidentyfikować szczególne potrzeby i konieczność szczególnego traktowania**, które wymagają uwzględnienia najlepszego interesu dziecka. Ponieważ kontrole te mają charakter wstępny, właściwe organy powinny zapewnić wsparcie w przypadkach wymagających natychmiastowej interwencji, natomiast pozostałe formy wsparcia należy zapewnić na kolejnych etapach postępowania. Poniżej przedstawiono przykłady sytuacji, które mogą wystąpić na etapie kontroli przesiewowej.

Przykład 1 – Brak dokumentów tożsamości i poważne wątpliwości co do deklarowanego wieku dziecka

Na potrzeby kontroli przesiewowej oraz kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania sam fakt bycia dzieckiem oznacza szczególną podatność na zagrożenia. Identyfikacja dzieci, również w przypadkach, gdy istnieją wątpliwości co do ich wieku, wchodzi zatem w zakres oceny potrzeby szczególnego traktowania i wymaga zastosowania szczególnych gwarancji wynikających z zasady najlepszego interesu dziecka. Jeżeli dziecko nie posiada dokumentów tożsamości, a z powodu sprzecznych lub niespójnych informacji pojawiają się poważne wątpliwości co do deklarowanego przez nie wieku, osoby przeprowadzające kontrolę powinny najpierw ustalić, czy wątpliwości te można niezwłocznie wyjaśnić (np. na podstawie dostępnych rejestrów, wyjaśnień lub wstępnych ustaleń). Jeżeli nie jest to możliwe, sprawę należy przekazać właściwemu organowi, który zdecyduje o konieczności przeprowadzenia formalnej oceny wieku ⁽¹⁰⁸⁾.

Przykład 2 – Wskaźniki świadczące o handlu ludźmi

Ujawnienie wskaźników wskazujących, że dziecko może być ofiarą handlu ludźmi, wymaga natychmiastowego podjęcia działań ochronnych oraz włączenia do sprawy właściwych organów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Przykład 3 – Możliwa potrzeba poszukiwania członków rodziny

W ramach oceny należy ustalić, kiedy dziecko po raz ostatni widziało swoich rodziców lub innych członków rodziny, oraz ocenić, czy poszukiwanie członków rodziny, połączenie rodziny lub relokacja są zgodne z najlepszym interesem dziecka.

Przykład 4 – Poważny kryzys psychiczny

Poważny kryzys psychiczny może być skutkiem traumy doznanej w kraju pochodzenia lub podczas podróży migracyjnej, w tym w wyniku katastrof morskich albo akcji poszukiwawczo-ratowniczych, podczas których były ofiary śmiertelne. W takich przypadkach konieczna jest ocena potrzeb dziecka w zakresie odpowiedniego wsparcia medycznego, psychologicznego lub psychiatrycznego, aby ustabilizować jego stan. Należy również ocenić, ile czasu dziecko potrzebuje na odpoczynek i powrót do równowagi,

⁽¹⁰⁸⁾ Szczegółowe informacje na temat ustalania wieku można znaleźć w publikacji EUAA pt. „Poradnik praktyczny na temat oceny wieku”, listopad 2025 r., <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.

zanim będzie mogło w sposób rzeczywisty uczestniczyć w procedurze azylowej lub innych postępowaniach, oraz ustalić, czy wymaga ono szczególnych warunków zakwaterowania.

Przykład 5 – Niejasne więzi rodzinne dziecka znajdującego się pod opieką

Osoby przeprowadzające kontrolę muszą zweryfikować, czy towarzysząca dziecku osoba pełnoletnia rzeczywiście ponosi za nie odpowiedzialność, oraz zwracać uwagę na wszelkie przesłanki wskazujące na zagrożenia wynikające z relacji między dzieckiem a tą osobą, w szczególności zagrożenia związane z handlem ludźmi lub wykorzystaniem seksualnym.

Przykład 6 – Dziecko z problemami zdrowotnymi lub z niepełnosprawnością

W przypadku dzieci z problemami zdrowotnymi (w tym potrzebami w zakresie zdrowia reprodukcyjnego) lub z niepełnosprawnością fizyczną, sensoryczną, intelektualną albo psychospołeczną konieczne jest przeprowadzenie szczegółowej oceny potrzeb w zakresie zakwaterowania, obejmującej w szczególności dostępność, lokalizację oraz bezpieczeństwo miejsca zakwaterowania.

Do zapamiętania

Co do zasady dzieci bez opieki nie powinny być kierowane do procedury granicznej. Na etapie kontroli przesiewowej identyfikuje się i dokumentuje istotne okoliczności, w tym tożsamość dziecka, jego wiek, potrzeby szczególnego traktowania oraz wszelkie informacje dotyczące bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego. Chociaż formalną decyzję o zastosowaniu właściwej procedury podejmuje się po zakończeniu kontroli przesiewowej, informacje zgromadzone na tym etapie mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia, aby dzieci bez opieki co do zasady nie były kierowane do procedury granicznej, a jeżeli już do tego dochodzi, miało to miejsce wyłącznie **w wyjątkowych przypadkach, gdy dziecko stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego** ⁽¹⁰⁹⁾. W każdym przypadku należy zapewnić dzieciom odpowiednie warunki przyjmowania oraz wszystkie przewidziane gwarancje ⁽¹¹⁰⁾.

Przykłady – stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka podczas kontroli przesiewowej

Przykład 1 – Rozpoznanie potrzeby zapewnienia dziecku odpowiedniego zakwaterowania

Podczas kontroli przesiewowej osoby ją przeprowadzające zauważają, że 16-letnia dziewczyna bez opieki unika kontaktu wzrokowego i reaguje lękiem, gdy zbliżają się do niej dorośli mężczyźni.

⁽¹⁰⁹⁾ Art. 53 ust. 1 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹¹⁰⁾ Art. 53 ust. 1 oraz art. 42 ust. 3 lit. b) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej, z wyjątkiem przypadków, w których w odniesieniu do wnioskodawcy występują względy bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego. Dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania (2024) odnosi się do niektórych wyjątków, np. w przypadku gdy ustalono, że małoletni stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa (zob. motyw 40 i art. 13 ust. 2 lit. b)).

- **Osoby przeprowadzające kontrolę przesiewową** niezwłocznie uwzględniają najlepszy interes dziecka i informują służby ds. ochrony dzieci.
- **Opiekun lub odpowiednia osoba do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela** zostaje poinformowana o sytuacji i bierze udział we wszystkich działaniach.
- Kontrolę przesiewową przeprowadza się w pierwszej kolejności, aby umożliwić niezwłoczne skierowanie dziecka do właściwej procedury.
- Zachowanie dziewczyny podczas **kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania** wskazuje, że mogła doświadczyć przemocy ze względu na płeć. Z tego względu może ona wymagać zakwaterowania w mniejszym ośrodku recepcyjnym dostosowanym do potrzeb dzieci zamiast w dużym ośrodku położonym z dala od odpowiednich placówek ochrony zdrowia, a także wsparcia psychologicznego. Należy ją niezwłocznie skierować do wyspecjalizowanych służb świadczących wsparcie psychospołeczne i opiekę zdrowotną.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapewnienie dziecku bezpiecznego miejsca pobytu odpowiedniego do jego wieku oraz dostępu do wyspecjalizowanych usług wsparcia jeszcze przed rozpoczęciem procedury azylowej.

Przykład 2 – Decyzja o nieskierowaniu dziecka pod opieką do procedury granicznej

Trzynastoletnia dziewczynka przybywa wraz z matką, która informuje, że dziecko cierpi na schorzenie wymagające codziennego przyjmowania leków i okresowych badań kontrolnych (ciężką astmę i padaczkę).

- **Kontrola stanu zdrowia** wykazuje, że zapas leków, który dziecko przywiozło ze sobą, wkrótce się wyczerpie.
- **Personel przeprowadzający kontrolę przesiewową** organizuje niezwłoczną konsultację lekarską.
- Chociaż wnioskodawcy należą do kategorii osób, których sprawy co do zasady rozpatruje się w procedurze granicznej, kontrola stanu zdrowia oraz kontrola służąca identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania wykazują, że stanu zdrowia dziecka nie można w bezpieczny sposób monitorować i leczyć w placówce prowadzącej procedurę graniczną.
- **Osoby przeprowadzające kontrolę przesiewową** konsultują się ze służbą zdrowia, która potwierdza, że placówka nie jest w stanie zapewnić dziecku wymaganych warunków.
- **Organy ds. przyjmowania** zostają poinformowane o konieczności umieszczenia dziecka w pobliżu placówki ochrony zdrowia mogącej zapewnić ciągłość leczenia.

Ponieważ najlepszy interes dziecka stanowi nadrzędną przesłankę, matki również **nie kieruje się do procedury granicznej**, a sprawę przekazuje się do zwykłej procedury azylowej.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapewnienie nieprzerwanego dostępu do niezbędnego leczenia i zapobieżenie pogorszeniu stanu zdrowia dziecka. Ochrona zdrowia dziecka ma pierwszeństwo przed względami związanymi ze sprawnością postępowania.

4. Najlepszy interes dziecka w procedurze azylowej

Rozporządzenie w sprawie procedury azylowej jest jednym z podstawowych aktów prawnych wspólnego europejskiego systemu azylowego. Jego celem jest harmonizacja i usprawnienie procedury azylowej w państwach członkowskich. Określa ono wspólne standardy dotyczące rejestracji, złożenia wniosku, prowadzenia przesłuchań, podejmowania decyzji oraz postępowań odwoławczych, zapewniając sprawiedliwość, skuteczność i poszanowanie praw podstawowych.

Z kolei **rozporządzenie w sprawie kwalifikowania** ⁽¹¹¹⁾ określa wspólne kryteria przyznawania ochrony międzynarodowej oraz prawa i uprawnienia związane z poszczególnymi statusami ochrony międzynarodowej, takie jak prawo pobytu, dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji i środków integracji.

Obu rozporządzeń nie należy stosować w oderwaniu od siebie. Przeciwnie, należy je stosować w sposób spójny i **wzajemnie powiązany**. Doświadczenia dziecka w systemie azylowym nie ograniczają się do odrębnych etapów postępowania – każda decyzja i każda interakcja stanowią część ciągłego procesu. Dlatego wszystkie działania podejmowane na podstawie obu rozporządzeń powinny opierać się na **całościowym podejściu skoncentrowanym na dziecku** ⁽¹¹²⁾, uwzględniającym jego indywidualną sytuację, konieczność szczególnego traktowania oraz najlepszy interes, również po przyznaniu statusu ochrony międzynarodowej ⁽¹¹³⁾.

W rozporządzeniu w sprawie procedury azylowej przewidziano **szczególne gwarancje dla dzieci**, dostosowane do ich szczególnej podatności na zagrożenia. Obejmują one:

- przekazywanie informacji w sposób przyjazny dziecku, w razie potrzeby z pomocą tłumacza ustnego;
- obowiązkową ocenę potrzeby szczególnego traktowania oraz stosowanie metod prowadzenia przesłuchań dostosowanych do dziecka;
- priorytetowe rozpatrywanie wniosków dotyczących dzieci, bez uszczerbku dla gwarancji proceduralnych;

⁽¹¹¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1347 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE (Dz.U. L, 2024/1347, 22.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1347/oj>.

⁽¹¹²⁾ Podejście skoncentrowane na dziecku zapewnia systematyczne uwzględnianie najlepszego interesu dziecka, jego prawa do bycia wysłuchanym oraz jego bezpieczeństwa i rozwoju we wszystkich decyzjach i procedurach, które go dotyczą, zgodnie z Konwencją o prawach dziecka. W procedurze azylowej oznacza to dostosowanie procedur do wieku i stopnia dojrzałości dziecka, zapewnienie dziecku możliwości bycia wysłuchanym w sposób odpowiedni do jego wieku i możliwości, terminowe przekazywanie informacji i zapewnienie wsparcia oraz zagwarantowanie gwarancji proceduralnych, w tym reprezentacji, przez cały czas trwania procedury.

⁽¹¹³⁾ Art. 22 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej i motyw 15 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

- wyznaczanie wykwalifikowanych opiekunów dla dzieci bez opieki.

4.1. Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka w procedurze azylowej

Procedura azylowa rozpoczyna się z chwilą, gdy dziecko wyrazi zamiar ubiegania się o azyl. Może to nastąpić po przybyciu do państwa członkowskiego, podczas kontroli przesiewowej lub na późniejszym etapie pobytu. We wszystkich przypadkach dotyczących dzieci należy zapewnić stosowanie odpowiednich gwarancji i zabezpieczeń ⁽¹¹⁴⁾⁽¹¹⁵⁾.

4.1.1. Złożenie wniosku

Niezwykle istotne jest, aby właściwe organy na możliwie najwcześniejszym etapie rozpoznawały **wszelkie przesłanki wskazujące, że dziecko może potrzebować ochrony międzynarodowej**, nawet jeżeli nie wyraziło ono wprost zamiaru ubiegania się o azyl. Ma to szczególne znaczenie w przypadku dzieci bez opieki oraz dzieci znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, które mogą nie znać swoich praw ani procedury azylowej. Już od pierwszego kontaktu z dzieckiem właściwe organy muszą zapewnić stosowanie wszystkich gwarancji proceduralnych i środków ochrony przewidzianych dla dzieci, zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka (zob. [rys. 1](#)).

W sytuacjach pierwszego kontaktu, zwłaszcza na granicy, potrzeba ochrony może być wyrażona przez dziecko jedynie pośrednio. Funkcjonariusze straży granicznej oraz inni pracownicy mający pierwszy kontakt z dzieckiem powinni zatem **zwracać uwagę na takie sygnały**, jak lęk lub niepokój związany z możliwością powrotu, wzmianki o doznanej krzywdzie lub grożącym niebezpieczeństwie, unikanie kontaktu z organami, powtarzające się pytania dotyczące bezpieczeństwa lub prośby o informacje na temat możliwości pozostania na terytorium państwa. Każdy taki sygnał powinien skłonić właściwe organy do podjęcia dalszych działań, a w stosownych przypadkach do skierowania dziecka do procedury azylowej, ponieważ prawo dostępu do ochrony międzynarodowej przysługuje już od pierwszego kontaktu z właściwymi organami.

W tym kontekście osoby mające pierwszy kontakt z dzieckiem powinny zawsze pamiętać, że:

- dzieci mogą nie przedstawiać się jako dzieci ani jako osoby ubiegające się o azyl, również z powodu braku świadomości własnej sytuacji lub niewiedzy o gwarancjach związanych z ubieganiem się o ochronę międzynarodową. Właściwe organy powinny zatem aktywnie rozpoznawać potrzeby w zakresie ochrony i przekazywać dziecku zrozumiałe informacje, dostosowane do jego wieku i możliwości, na temat dostępnych rozwiązań;

⁽¹¹⁴⁾ Art. 13 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽¹¹⁵⁾ Szczegółowe informacje na temat kontroli przesiewowej, procedury kontroli przesiewowej oraz gwarancji mających zastosowanie podczas kontroli przesiewowej przedstawiono w [rozdziale 3. Najlepszy interes dziecka podczas kontroli przesiewowej](#).

- strach, trauma, doświadczenia przemocy, handlu ludźmi lub wyzysku, a także dezinformacja mogą wpływać na zachowanie dziecka oraz jego gotowość do przekazywania informacji;
- dzieci, które znikają wkrótce po przybyciu, są często narażone na poważne zagrożenia, dlatego konieczne jest niezwłoczne podjęcie działań następnych oraz koordynacja z właściwymi organami.

Z chwilą wyrażenia przez dziecko zamiaru ubiegania się o azyl należy niezwłocznie zapewnić mu dostęp do procedury, dostosowany do jego potrzeb i odpowiednio wspierany. Dziecku bez opieki należy bez zbędnej zwłoki zapewnić wsparcie odpowiedniej osoby do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela, wyznaczonej we właściwym czasie do reprezentowania dziecka i działania w jego imieniu do czasu wyznaczenia opiekuna. Opiekuna należy wyznaczyć w terminie 15 dni od dnia złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, a w przypadku nieproporcjonalnie dużej liczby wniosków składanych przez dzieci bez opieki – w terminie 25 dni. Należy również niezwłocznie rozpoznać wszelkie potrzeby szczególnego traktowania, które mogą wpływać na zdolność dziecka do udziału w procedurze. Właściwe organy powinny monitorować sytuację dziecka oraz zapewnić odnotowanie jego potrzeb i konieczność szczególnego traktowania, tak aby podczas rejestracji i na kolejnych etapach procedury azylowej można było zastosować odpowiednie szczególne gwarancje proceduralne ⁽¹¹⁶⁾.

Opiekun dziecka powinien zapewnić mu dostęp do poradnictwa prawnego.

Ze złożeniem wniosku o udzielenie azylu wiążą się określone **prawa i obowiązki**, w tym:

- **prawo do pozostawania** na terytorium państwa członkowskiego;
- **prawo do otrzymania** – w języku zrozumiałym dla dziecka (w razie potrzeby z pomocą tłumacza ustnego) – **informacji** o sposobie złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz o prawach i obowiązkach dziecka w toku procedury azylowej (materiały dotyczące przekazywania informacji przedstawiono w ramce „[Let's Speak Asylum](#)” powyżej);
- obowiązek państw członkowskich polegający na ustaleniu w terminie 30 dni, czy dziecko **wymaga szczególnych gwarancji proceduralnych lub ma dodatkowe szczególne potrzeby w zakresie przyjmowania**;
- obowiązek państw członkowskich polegający na zapewnieniu materialnych warunków przyjmowania zgodnie z dyrektywą w sprawie warunków przyjmowania (2024), w tym dostępu do edukacji.

Każde działanie podejmowane wobec dziecka lub dotyczące dziecka **musi być zgodne z zasadą najlepszego interesu dziecka**.

⁽¹¹⁶⁾ Art. 4 ust. 4 i art. 20 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

4.1.2. Rejestracja i złożenie wniosku o udzielenie azylu

W niektórych państwach rejestracja i złożenie wniosku odbywają się na odrębnych etapach, chociaż państwa członkowskie mają możliwość przeprowadzenia obu tych czynności jednocześnie.

Niezależnie od rozwiązań przyjętych w danym państwie członkowskim **rejestracja** jest etapem, na którym właściwe organy formalnie rejestrują wniosek dziecka o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz rozpoczynają działania służące zaspokojeniu jego potrzeb w dłuższej perspektywie. Stanowi ona zatem **kluczowy pierwszy krok** w zapewnieniu uwzględnienia i ochrony najlepszego interesu dziecka.

Podstawowe dane osobowe oraz **podstawowe dane biometryczne** dziecka ubiegającego się o ochronę powinny zostać zgromadzone przed rejestracją, na etapie kontroli przesiewowej. Jeżeli jednak nie zostało to wcześniej wykonane, właściwe organy muszą zgromadzić te informacje podczas rejestracji ⁽¹¹⁷⁾.

Na tym etapie procedury dziecko prosi się o przekazanie różnych informacji, takich jak posiadane dokumenty (np. akt urodzenia lub dokumentacja szkolna) ⁽¹¹⁸⁾, okoliczności opuszczenia kraju pochodzenia, miejsce pobytu członków rodziny oraz przebieg podróży migracyjnej.

Na tym etapie lub przez cały czas trwania procedury dziecku przysługują między innymi następujące prawa:

- prawo do wsparcia ze strony opiekuna albo rodziców lub członka rodziny;
- prawo do jedności rodziny ⁽¹¹⁹⁾, które może skutkować wszczęciem na tym etapie procedury poszukiwania członków rodziny;
- prawo do pomocy tłumacza ustnego preferowanej przez dziecko płci, o ile jest to możliwe ⁽¹²⁰⁾.

Ponadto wnioskodawcy, w tym dzieci, muszą mieć możliwość kontaktowania się z UNHCR lub innymi organizacjami świadczącymi poradnictwo lub pomoc prawną ⁽¹²¹⁾. Dzieci powinny również mieć dostęp do pomocy prawnej, aby mogły skutecznie przedstawić okoliczności uzasadniające ich wniosek ⁽¹²²⁾.

Gromadzenie danych podczas rejestracji i złożenia wniosku musi odbywać się z poszanowaniem prywatności i godności dziecka. Informacje należy przechowywać w bezpieczny sposób i udostępniać wyłącznie właściwym podmiotom, zgodnie z unijnymi przepisami o ochronie danych.

⁽¹¹⁷⁾ Zgodnie z art. 27 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹¹⁸⁾ Art. 27 i art. 28 ust. 6 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹¹⁹⁾ Artykuł 23 ust. 4 lit. a) rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹²⁰⁾ Art. 13 ust. 7 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

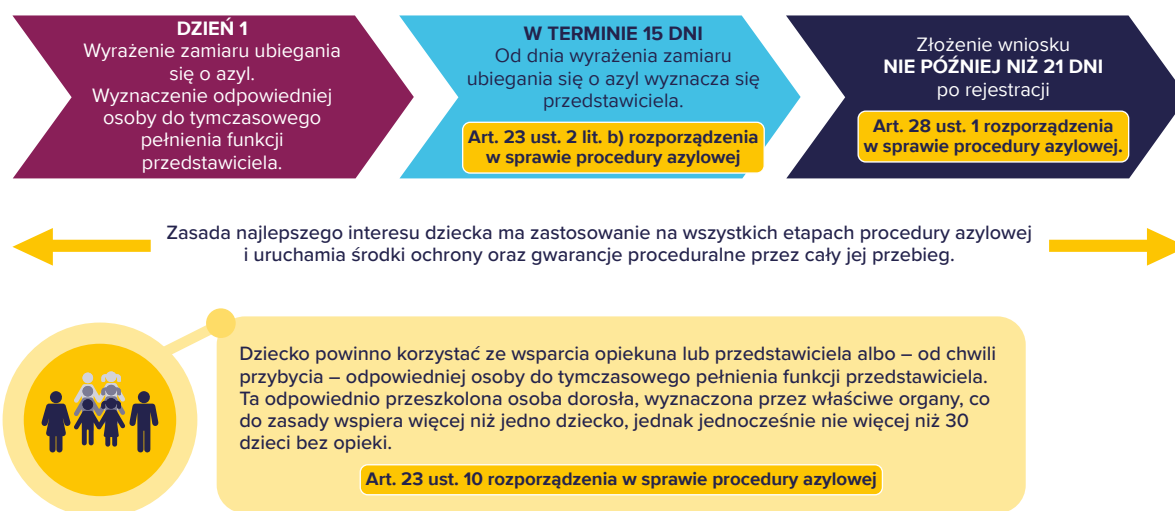
⁽¹²¹⁾ Art. 8 ust. 4 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹²²⁾ Art. 15, 16, 17 i 18 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Na etapie rejestracji wniosku właściwe organy muszą zidentyfikować i odnotować wszelkie wstępne przesłanki wskazujące, że wnioskodawca może wymagać szczególnych gwarancji proceduralnych ⁽¹²³⁾. Wstępna identyfikacja powinna opierać się na widocznych oznakach, oświadczeniach lub zachowaniu wnioskodawcy, odpowiednich dokumentach, a w przypadku małoletnich – również na oświadczeniach rodziców, osób dorosłych odpowiedzialnych za dziecko lub opiekunów. Wszystkie takie informacje należy zamieścić w aktach sprawy wnioskodawcy i udostępnić organowi rozstrzygającemu. **Ocena** może być kontynuowana po złożeniu wniosku i powinna zostać zakończona jak najszybciej, **nie później jednak niż w terminie 30 dni**. Jej celem jest rozpoznanie pilnych potrzeb, takich jak potrzeba zapewnienia opieki medycznej lub wsparcia psychospołecznego, a także ryzyka wyzysku. Jeżeli pojawią się przesłanki wskazujące na handel ludźmi, przemoc lub zaniedbanie, właściwe organy muszą niezwłocznie skierować dziecko do odpowiednich mechanizmów ochrony. Ocenę należy również ponownie przeprowadzić w przypadku zmiany sytuacji wnioskodawcy lub gdy ujawni się potrzeba zastosowania szczególnych gwarancji proceduralnych ⁽¹²⁴⁾.

Rys. 4. Najważniejsze terminy dotyczące dzieci w zwykłej procedurze azylowej

Źródło: EUAA

Podczas **składania wniosku o udzielenie azylu** dziecku należy zapewnić kompleksowe wsparcie, aby mogło **w sposób rzeczywisty uczestniczyć** w postępowaniu. Złożenie wniosku kończy etap dostępu do procedury azylowej. Na tym etapie nie należy oczekiwać od dziecka przedstawienia pełnego ani szczegółowego uzasadnienia wniosku o udzielenie azylu ani wyciągać wobec niego negatywnych konsekwencji z powodu braku takiego wyjaśnienia. W szczególności dziecko może nie być jeszcze gotowe do ujawnienia wrażliwych lub traumatycznych doświadczeń. Dlatego na etapie składania wniosku zakres gromadzonych informacji powinien ograniczać się do danych niezbędnych do formalnego złożenia wniosku, przy założeniu, że bardziej szczegółowe informacje będzie można przekazać na późniejszych etapach postępowania.

⁽¹²³⁾ Art. 20 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹²⁴⁾ Art. 20 ust. 3 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Kolejnym etapem procedury azylowej jest **rozpatrywanie wniosku**. Ważne jest, aby **czas trwania postępowania dostosować do indywidualnej sytuacji** dziecka, nadając jego sprawie priorytet ⁽¹²⁵⁾ albo – jeżeli leży to w jego najlepszym interesie – wyznaczając okres odpoczynku i powrotu do równowagi przed ustaleniem terminu przesłuchania. O sposobie prowadzenia sprawy powinna decydować przede wszystkim indywidualna sytuacja dziecka.

Role i obowiązki służące zapewnieniu uwzględnienia najlepszego interesu dziecka

Obowiązki urzędnika prowadzącego sprawę

- posiadać **odpowiednią wiedzę** na temat praw dzieci i ich szczególnych potrzeb oraz umiejętność postępowania z dziećmi w sposób dostosowany do dziecka i do okoliczności ⁽¹²⁶⁾;
- zapewnić stosowanie gwarancji proceduralnych (np. prawa do pozostawania na terytorium państwa, wyznaczenia opiekuna, dostępu do poradnictwa prawnego, reprezentacji prawnej oraz warunków przyjmowania);
- zapewnić przekazanie dziecku informacji prawnych i proceduralnych, aby mogło ono zrozumieć przebieg procedury azylowej;
- w stosownych przypadkach uwzględnić możliwość poszukiwania członków rodziny i połączenia rodziny zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zarządzania azylem i migracją;
- w razie potrzeby rozpoznać konieczność zastosowania szczególnych gwarancji proceduralnych;
- zapewnić, aby opiekun utrzymywał aktywny kontakt z dzieckiem oraz udzielał mu wsparcia i pomocy, również podczas przesłuchania, jeżeli jest to potrzebne.

Obowiązki opiekuna

- zapewnić dziecku dostęp do odpowiednich warunków przyjmowania, w tym edukacji, opieki zdrowotnej i usług wsparcia;
- udzielać dziecku wsparcia w przygotowaniu do przesłuchania oraz podczas jej prowadzenia, wyjaśniać pytania i dbać o to, aby dziecko czuło się bezpiecznie i miało pewność, że jest rozumiane;
- wspierać poszukiwanie członków rodziny, jeżeli jest to zgodne z najlepszym interesem i bezpieczeństwem dziecka;
- reprezentować dziecko lub udzielać mu wsparcia w postępowaniach dotyczących ponownego rozpatrzenia lub cofnięcia statusu uchodźcy albo ochrony uzupełniającej, zapewniając ciągłość między wcześniejszymi i późniejszymi etapami postępowania oraz pozostając stałym punktem odniesienia dla dziecka;

⁽¹²⁵⁾ Art. 34 ust. 5 lit. b) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹²⁶⁾ Art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

- dbać o rzetelność i przejrzystość postępowania poprzez wyjaśnianie dziecku – **w sposób odpowiedni do jego wieku i możliwości** – przebiegu procedury azylowej, celu przesłuchania oraz tego, czego może się spodziewać;
- **wspierać dziecko w uzyskaniu dostępu do poradnictwa prawnego, bezpłatnej pomocy prawnej, reprezentacji prawnej oraz informacji dotyczących przebiegu procedury**, zapewniając tym samym ochronę najlepszego interesu dziecka.

Aby uzyskać więcej praktycznych wskazówek dotyczących prowadzenia przesłuchań dzieci, zob. [Załącznik I – Osobiste przesłuchanie w sprawie udzielenia azylu z dzieckiem](#).

Przykłady – stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka podczas rejestracji i składania wniosku

Przykład 1 – Ochrona danych i poszanowanie godności podczas rejestracji

Szesnastoletni chłopiec bez opieki składa wniosek o udzielenie azylu. Podczas rejestracji właściwe organy zauważają liczne jednakowe blizny na jego przedramionach i podudziach oraz to, że chłopiec niechętnie odpowiada na ogólne pytania dotyczące podróży i obecnej sytuacji mieszkaniowej.

- **Opiekun** wyjaśnia, że chłopiec nie jest jeszcze gotowy do rozmowy o traumatycznych doświadczeniach.
- **Organy dokonujące rejestracji** ograniczają zakres pytań do informacji niezbędnych do formalnego złożenia wniosku, dbając o to, aby chłopiec czuł się bezpiecznie.
- **Chłopca** zapewnia się, że bardziej szczegółowe wyjaśnienia będzie mógł przedstawić podczas przesłuchania.
- **Organ odpowiedzialny za przyjmowanie lub osoba odpowiedzialna za prowadzenie sprawy** otrzymują informację o możliwej potrzebie zapewnienia dziecku wsparcia psychospołecznego po złożeniu wniosku.
- W aktach sprawy zamieszcza się odpowiednią adnotację, aby na kolejnych etapach postępowania stosować podejście uwzględniające doświadczenia traumatyczne dziecka.
- **Dziecko** otrzymuje informacje o celu gromadzenia dokumentów, odcisków palców i danych osobowych oraz o sposobie ich wykorzystania.
- Dane osobowe są bezpiecznie rejestrowane i udostępniane wyłącznie właściwym organom. Właściwe organy zwracają również uwagę na możliwość występowania nakładających się potrzeb szczególnego traktowania, przemocy ze względu na płeć oraz okoliczności związanych z orientacją seksualną, tożsamością płciową, ekspresją płciową lub cechami płciowymi (ang. *sexual orientation, gender identity or expression and sex characteristics*, SOGIESC), zapewniając szczególną wrażliwość i poufność podczas zadawania pytań i gromadzenia danych.
- **Opiekun** wyjaśnia chłopcu jego prawo do prywatności i poszanowania godności oraz prawa wynikające z przepisów o ochronie danych.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: poszanowanie godności i prywatności dziecka przy jednoczesnym zapewnieniu zgodnego z prawem i proporcjonalnego gromadzenia danych.

Przykład 2 – Okres odpoczynku i powrotu do równowagi przed przesłuchaniem

Siedemnastoletni chłopiec bez opieki składa wniosek o udzielenie azylu krótko po przybyciu, jednak wykazuje oznaki skrajnego wyczerpania po długiej i niebezpiecznej podróży.

- Podczas składania wniosku **dziecko i opiekun** informują właściwe organy, że chłopiec od kilku dni praktycznie nie spał.
- **Organ odpowiedzialny za przyjmowanie** lub **osoba odpowiedzialna za prowadzenie sprawy** otrzymują tę informację i nadają priorytet spotkaniu z dzieckiem, aby ocenić jego potrzeby oraz ustalić odpowiednie formy wsparcia i dalsze działania.
- Złożenie wniosku zostaje **sfinalizowane**, aby zapewnić chłopcu dostęp do przysługujących mu praw i warunków przyjmowania.
- **Urzędnik prowadzący sprawę** otrzymuje informacje o sytuacji dziecka i – na podstawie ustaleń osoby przeprowadzającej ocenę potrzeby szczególnego traktowania – uznaje, że niezwłoczne wyznaczenie terminu przesłuchania negatywnie wpłynęłoby na zdolność dziecka do udziału w postępowaniu. W związku z tym przed wyznaczeniem terminu przesłuchania dziecku zapewnia się okres **odpoczynku i powrotu do równowagi**.
- **Dziecko otrzymuje**, w sposób dostosowany do jego wieku i możliwości, **informacje** o kolejnych etapach postępowania oraz przewidywanych terminach.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapewnienie dziecku możliwości rzeczywistego udziału w procedurze azylowej oraz rzetelnego i dostosowanego do niego rozpatrzenia wniosku.

Przykład 3 – Gwarancje w przypadku ryzyka zaginięcia po złożeniu wniosku

Piętnastoletni chłopiec bez opieki składa wniosek o udzielenie azylu, jednak informuje, że znajomi namawiają go do opuszczenia ośrodka recepcyjnego.

- **Organ przyjmujący wniosek** odnotowuje ryzyko zaginięcia dziecka.
- Niezwłocznie informuje się **służby ds. ochrony dzieci, organy ds. przyjmowania, osobę odpowiedzialną za prowadzenie sprawy** oraz **opiekuna**.
- **Warunki przyjmowania** dostosowuje się tak, aby zapewnić dziecku ściślejszy nadzór i większe wsparcie.
- Dziecko otrzymuje informacje o **zagrożeniach i konsekwencjach opuszczenia ośrodka lub systemu** oraz o dostępnych formach ochrony.
- Wprowadza się **działania następne** służące monitorowaniu sytuacji dziecka.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapobieżenie zaginięciu dziecka oraz ochrona przed potencjalnym wyzyskiem lub innymi zagrożeniami po złożeniu wniosku.

Powiązane publikacje EUAA

- „Poradnik praktyczny dotyczący rejestracji – Składanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej”, grudzień 2025, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-registration-lodging>.
- „Practical Guide on the Asylum Border Procedure” [Poradnik praktyczny dotyczący procedury azylowej na granicy], marzec 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-asylum-border-procedure>.
- „Poradnik praktyczny na temat oceny wieku”, listopad 2025, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.
- „Wytyczne dotyczące alternatyw dla zatrzymania”, grudzień 2024, <https://www.euaa.europa.eu/publications/guidelines-alternatives-detention>.
- „Practical Guide on the Accelerated Examination Procedure” [Poradnik praktyczny dotyczący procedury rozpatrywania wniosku w trybie przyspieszonym], 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-accelerated-examination-procedure>.
- EUAA-Frontex, „Toolkit on Access to the asylum procedure” [Zestaw narzędzi dotyczący dostępu do procedury azylowej], marzec 2026, <https://www.euaa.europa.eu/practical-tools-first-contact-officials-access-asylum-procedure>.

Powiązane narzędzia EUAA

- [Narzędzie IPSN](#) – interaktywne narzędzie internetowe umożliwiające identyfikację potencjalnych szczególnych potrzeb w kontekście procedury azylowej i procesu przyjmowania.
- [Narzędzie SNVA](#) – narzędzie wspierające organy państw członkowskich w ocenie szczególnych potrzeb osób znajdujących się w sytuacji zaistnienia potrzeby szczególnego traktowania.

Dodatkowa literatura dotycząca opieki nad dziećmi

- EGN, „Standardy opieki”, 2021, <https://www.egnetwork.eu/news-item/egn-standards-for-guardianship-translated/>.
- FRA, „Guardianship systems for children deprived of parental care in the European Union – Summary” [Systemy opieki nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej w Unii Europejskiej – Podsumowanie], 2018, <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/guardianship-systems-children-deprived-parental-care-european-union-summary>.
- FRA, „Guardianship for children deprived of parental care” [Opieka nad dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej], 2014, <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/guardianship-children-deprived-parental-care>.
- FRA, „Guardianship for unaccompanied children - A manual for trainers of guardians” [Opieka nad dziećmi bez opieki – Podręcznik dla osób szkolących opiekunów], 2023, <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/guardianship-unaccompanied-children-trainers-manual>.

4.1.3. Przesłuchanie i rozpatrywanie wniosku

Po zakończeniu składania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej właściwe organy przystępują do jego rozpatrywania. Celem tego etapu jest ustalenie, czy wnioskodawca kwalifikuje się do objęcia ochroną międzynarodową, w postaci statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie procedury azylowej rozpatrywanie wniosku powinno zakończyć się jak najszybciej, zasadniczo w terminie sześciu miesięcy od dnia złożenia wniosku lub od dnia przekazania wnioskodawcy do państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku ⁽¹²⁷⁾. Etap rozpatrywania obejmuje najważniejsze czynności, w tym przeprowadzenie przesłuchań, podjęcie decyzji oraz jej doręczenie.

W przypadku dzieci etap ten powinien obejmować szczegółową analizę ich indywidualnej sytuacji. Analizę należy przeprowadzić w sposób dostosowany do dziecka i do jego wieku, aby uzyskać pełny obraz jego **potrzeb w zakresie ochrony**.

Na potrzeby przesłuchania należy zapewnić udział **tłumacza ustnego**, aby umożliwić jasną i dokładną komunikację między wnioskodawcą a osobą prowadzącą przesłuchanie.

Państwa członkowskie powinny w pierwszej kolejności korzystać z usług **tłumaczy ustnych lub mediatorów międzykulturowych posiadających specjalistyczne przeszkolenie**, w tym w zakresie pracy z dziećmi oraz procedur, pojęć i terminologii dotyczących ochrony międzynarodowej ⁽¹²⁸⁾. Komunikacja powinna odbywać się w języku preferowanym przez dziecko, a opiekun powinien zapewnić dziecku możliwość rzeczywistego udziału w postępowaniu ⁽¹²⁹⁾.

Dziecko ma prawo **wyrażać swoje poglądy i opinie** osobiście albo za pośrednictwem opiekuna. Każde przesłuchanie dziecka należy przeprowadzać w bezpiecznym, poufnym, komfortowym i przyjaznym dziecku otoczeniu, sprzyjającym budowaniu zaufania. Poglądy wyrażone przez dziecko należy należycie uwzględnić i przypisać im odpowiednią wagę, stosownie do wieku, stopnia dojrzałości i indywidualnej sytuacji dziecka.

Dziecku należy umożliwić udział w **przesłuchaniu**, chyba że nie leży to w jego najlepszym interesie. W takim przypadku organ rozstrzygający musi uzasadnić swoją decyzję ⁽¹³⁰⁾. Jeżeli z dzieckiem przeprowadza się przesłuchanie, powinien w nim uczestniczyć dorosły odpowiedzialny za dziecko lub opiekun, a także – w stosownych przypadkach – jego doradca prawny.

W przypadku dzieci pozostających pod opieką przesłuchanie bez obecności osoby dorosłej odpowiedzialnej za dziecko można przeprowadzić wyłącznie wtedy, gdy na podstawie należycie uzasadnionych przesłanek uznano, że leży to w najlepszym interesie dziecka.

⁽¹²⁷⁾ Art. 35 ust. 4 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹²⁸⁾ Art. 13 ust. 5 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej w związku z art. 8 ust. 4 lit. m) rozporządzenia ustanawiającego EUAA: rozporządzenie (UE) 2021/2303, <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2303/oj>.

⁽¹²⁹⁾ Art. 13 ust. 5 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹³⁰⁾ Art. 22 ust. 3 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

W takim przypadku organ rozstrzygający musi zapewnić udział osoby posiadającej odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie ⁽¹³¹⁾.

Przesłuchanie w sprawie udzielenia azylu stanowi **kluczowy etap** oceny wniosku dziecka o udzielenie ochrony międzynarodowej. **Gwarancje proceduralne** ⁽¹³²⁾ mające zastosowanie do tego przesłuchania obejmują zapewnienie dziecku odpowiedniego i wspierającego otoczenia oraz stworzenie mu możliwości swobodnego wypowiadania się i komunikowania w języku, w którym czuje się ono swobodnie i który dobrze rozumie. W ramach tych gwarancji należy stosować przyjazne dziecku techniki prowadzenia przesłuchania w sprawie udzielenia azylu. Przed formalnym rozpoczęciem przesłuchania osoba je prowadząca powinna stworzyć życzliwą i wspierającą atmosferę, zadając na przykład proste pytania wprowadzające, takie jak: czy dziecko chce się napić wody, jak się czuje lub czy ma jakieś pytania przed rozpoczęciem przesłuchania. Pomaga to zbudować zaufanie i nawiązać podstawową relację z dzieckiem.

Ponieważ młodsze dzieci mogą nie dysponować odpowiednim zasobem słownictwa ani zdolnościami poznawczymi pozwalającymi opisywać swoje obawy i doświadczenia w taki sam sposób jak osoby dorosłe, przesłuchanie należy prowadzić prostym, zrozumiałym i dostosowanym do wieku dziecka językiem. Stopień dojrzałości dziecka wpływa na sposób, w jaki przetwarza ono informacje i formułuje swoje wypowiedzi. Dlatego osoba prowadząca przesłuchanie musi odpowiednio dostosować pytania, aby dziecko rozumiało cel przesłuchania i czuło się swobodnie podczas udzielania odpowiedzi.

W miarę możliwości należy zadawać **pytania otwarte**, umożliwiając dziecku przedstawienie swoich doświadczeń własnymi słowami, a pytania doprecyzowujące zadawać jedynie wtedy, gdy jest to konieczne.

Podczas przesłuchania należy zwracać uwagę na wszelkie potrzeby szczególnego traktowania, które mogą utrudniać dziecku opowiadanie o tym, czego doświadczyło lub czego obawia się w przyszłości, kierując się przy tym jego najlepszym interesem. Dziecko może mieć również trudności z ujawnieniem informacji o szczególnie wrażliwym charakterze, mimo odpowiedniego przygotowania do przesłuchania i poinformowania o przysługujących mu prawach. Dlatego osoby prowadzące przesłuchanie powinny zachować czujność wobec wszelkich przesłanek mogących uzasadniać udzielenie ochrony międzynarodowej i odpowiednio pogłębiać te kwestie w toku przesłuchania. Dziecku należy **umożliwić potwierdzenie informacji** zgromadzonych podczas procedury azylowej, a fakt ten należy odnotować w aktach sprawy ⁽¹³³⁾.

Decyzję należy oprzeć na ocenie wszystkich dostępnych i istotnych dowodów oraz podejmować **zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka**. Treść decyzji należy przekazać w sposób jasny i zrozumiały dla dziecka.

⁽¹³¹⁾ Art. 22 ust. 4 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹³²⁾ Art. 22 i 23 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹³³⁾ Jeżeli dziecko odmówi, zostaje odnotowana odpowiednia notatka, art. 8 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Decyzję należy doręczyć na piśmie oraz przekazać wnioskodawcy tak szybko, jak to możliwe, zgodnie z prawem krajowym. Ponieważ doręczenie nie zawsze następuje w obecności opiekuna lub przedstawiciela prawnego, należy niezwłocznie poinformować o decyzji również opiekuna i przedstawiciela prawnego, aby mogli wyjaśnić dziecku jej treść i skutki w sposób przyjazny dziecku oraz zapewnić mu niezbędne wsparcie. **Uzasadnienie** decyzji również należy przedstawić na piśmie, tak aby dziecko mogło zrozumieć, w jaki sposób i dlaczego została ona podjęta.

Stosowanie procedur dotyczących dopuszczalności wniosku dostosowane do dziecka: koncepcja kraju pierwszego azylu, bezpiecznego państwa trzeciego i możliwości ochrony wewnętrznej

W rozporządzeniu w sprawie procedury azylowej przewidziano koncepcje kraju pierwszego azylu i bezpiecznego państwa trzeciego, które umożliwiają państwom członkowskim ocenę **dopuszczalności** wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz, w stosownych przypadkach, skierowanie wnioskodawcy do państwa trzeciego nienależącego do UE, pod warunkiem spełnienia określonych wymogów prawnych.

Koncepcję **kraju pierwszego azylu** stosuje się w sytuacji, gdy osoba ubiegająca się o azyl uzyskała już ochronę w innym państwie lub korzysta tam z wystarczającej ochrony oraz może zostać do tego państwa ponownie przyjęta bez ryzyka prześladowania, zawrócenia z naruszeniem zasady non-refoulement lub doznania poważnej krzywdy ⁽¹³⁴⁾.

Koncepcję **bezpiecznego państwa trzeciego** ⁽¹³⁵⁾ stosuje się w sytuacji, gdy osoba ubiegająca się o azyl może bezpiecznie pozostać lub powrócić do państwa trzeciego nienależącego do UE, które zapewnia przestrzeganie międzynarodowych standardów ochrony uchodźców, w tym dostęp do rzetelnej procedury azylowej oraz skutecznej ochrony.

W przypadku dzieci bez opieki koncepcje te można stosować wyłącznie wtedy, gdy jest to zgodne z najlepszym interesem dziecka, a państwo przyjmujące zapewnia skuteczną ochronę i opiekę. Oznacza to konieczność zapewnienia dziecku bezpieczeństwa, prawa pobytu na terytorium tego państwa, środków utrzymania umożliwiających odpowiedni poziom życia, dostępu do opieki zdrowotnej i edukacji oraz skutecznej ochrony do czasu znalezienia trwałego rozwiązania ⁽¹³⁶⁾. Przed wykonaniem decyzji o przekazaniu właściwe organy muszą przeprowadzić szczegółową ocenę najlepszego interesu dziecka i stwierdzić, że przekazanie nie wpłynie negatywnie na jego dobrostan oraz będzie zgodne z jego najlepszym interesem. Najlepszy interes dziecka powinien zawsze stanowić nadrzędną przesłankę przy podejmowaniu decyzji.

Stosowanie alternatywy ochrony wewnętrznej

Przy ocenie możliwości zastosowania alternatywy ochrony wewnętrznej ⁽¹³⁷⁾ należy zwrócić szczególną uwagę na **najlepszy interes dziecka**, zwłaszcza w przypadku dzieci bez

⁽¹³⁴⁾ Art. 58 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹³⁵⁾ Art. 59 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹³⁶⁾ Art. 58 ust. 3 i art. 59 ust. 6 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹³⁷⁾ Art. 8 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

opieki. Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie procedury azylowej, oprócz standardowej oceny przesłanek zastosowania alternatywy ochrony wewnętrznej, należy przeprowadzić dodatkową, kompleksową ocenę tego, czy w proponowanym miejscu relokacji dostępne są trwałe i odpowiednie rozwiązania w zakresie opieki i pieczy nad dzieckiem. Oprócz bezpieczeństwa i dopuszczalności prawnej należy uwzględnić wiek dziecka, stopień jego dojrzałości i dobrostan, dostęp do podstawowych usług, takich jak opieka zdrowotna i edukacja, oraz możliwość zapewnienia poziomu życia odpowiedniego dla jego rozwoju.

Najlepszy interes dziecka musi stanowić nadrzędną przesłankę przy ustalaniu, czy alternatywa ochrony wewnętrznej w kraju pochodzenia stanowi dla dziecka odpowiednie i zgodne z prawem rozwiązanie.

Dostosowane do dziecka przekazywanie informacji o decyzji i dostęp do odwołania

Gdy **decyzja jest przekazywana dziecku**, należy:

- zapewnić **obecność opiekuna** lub innej zaufanej osoby dorosłej;
- zapewnić dostęp do bezpłatnej pomocy prawnej i reprezentacji prawnej, aby zagwarantować dziecku skuteczny środek odwoławczy;
- zapewnić dostęp do **wsparcia psychospołecznego** ⁽¹³⁸⁾ oraz **poradnictwa prawnego**, aby wyjaśnić dziecku treść decyzji, jej skutki oraz dostępne dalsze działania (takie jak wniesienie odwołania, a także informacje dotyczące powrotu i wsparcia dostępnego na obu tych etapach);
- zapewnić **przyjazne dziecku i dostosowane do wieku wsparcie**, ze szczególnym uwzględnieniem jego dobrostanu emocjonalnego i zmieniających się potrzeb przez cały czas trwania postępowania odwoławczego.

Postępowanie odwoławcze należy prowadzić z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka jako nadrzędnej przesłanki, zapewniając dziecku terminowy dostęp do bezpłatnego poradnictwa prawnego i bezpłatnej pomocy prawnej oraz możliwość przedstawienia nowych dowodów na poparcie swojego wniosku ⁽¹³⁹⁾.

⁽¹³⁸⁾ Wsparcie psychospołeczne jest wskazane również po przyznaniu ochrony międzynarodowej. Uzyskanie statusu ochrony międzynarodowej może wywoływać silne emocje, nawet jeśli decyzja jest pozytywna. Dziecko może uświadomić sobie, że wprawdzie uzyskało ochronę, ale jednocześnie nie będzie mogło przez pewien czas wrócić do swojego kraju.

⁽¹³⁹⁾ Art. 17 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

Przykłady – stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka podczas przesłuchania w sprawie udzielenia azylu

Przykład 1 – niespójności wynikające z doznanej traumy

Siedemnastoletni chłopiec bez opieki podczas przesłuchania przedstawia opis wydarzeń, który w niektórych szczegółach różni się od informacji odnotowanych wcześniej.

- **Urzędnik prowadzący sprawę** stwierdza, że niespójności dotyczą dat oraz kolejności traumatycznych wydarzeń.
- **Chłopca** nie konfrontuje się z tymi rozbieżnościami w sposób oskarżycielski.
- **Opiekun** wyjaśnia, że dziecko przez dłuższy czas doświadczało silnego stresu i traumy.
- **Organ rozstrzygający** uwzględnia wiek dziecka, stopień jego dojrzałości oraz luki w pamięci wynikające z przeżytej traumy przy ocenie wiarygodności jego wyjaśnień.
- Rozpatrywanie sprawy koncentruje się na zasadniczych elementach uzasadniających potrzebę udzielenia ochrony.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapobieżenie niesprawiedliwej ocenie wiarygodności dziecka oraz zapewnienie oceny materiału dowodowego w sposób dostosowany do dziecka.

Przykład 2 – Przesłuchanie przeprowadzone w obecności zaufanego przyjaciela lub innej zaufanej osoby na wniosek dziecka

Szesnastoletnie dziecko bez opieki zwraca się z prośbą o umożliwienie udziału w przesłuchaniu w sprawie udzielenia azylu bliskiemu przyjacielowi, który przybył z nim w tej samej grupie i przebywa w tym samym ośrodku recepcyjnym, aby czuć się bezpieczniej i odczuwać mniejszy niepokój.

- **Urzędnik prowadzący sprawę i opiekun** oceniają ten wniosek i uznają, że obecność przyjaciela sprzyja dobrostanowi emocjonalnemu dziecka oraz nie narusza poufności ani rzetelności przesłuchania. Uwzględniają również ewentualne zagrożenia dla bezpieczeństwa.
- **Dziecko** otrzymuje informację, że przyjaciel może być obecny w celu udzielenia wsparcia, ale nie może odpowiadać na pytania w jego imieniu.
- **Zgoda** zostaje odnotowana w aktach sprawy, a przed rozpoczęciem przesłuchania dziecku wyjaśnia się role wszystkich obecnych osób.
- Przesłuchanie przeprowadza się w warunkach przyjaznych dziecku, w obecności opiekuna, zapewniając w razie potrzeby przerwy.
- **Urzędnik prowadzący sprawę** uważnie obserwuje samopoczucie dziecka i przerywa przesłuchanie, jeżeli zauważy oznaki silnego stresu.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: poszanowanie stanowiska wyrażonego przez dziecko oraz zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa podczas przesłuchania, przy jednoczesnym zachowaniu rzetelności i integralności procedury azylowej. Rozwiązanie to nie jest wymagane przez rozporządzenie w sprawie procedury

azyłowej, jednak właściwy organ może zastosować je w indywidualnych przypadkach, jeżeli uzna, że leży to w najlepszym interesie dziecka. Dotyczy to również udziału innej zaufanej osoby, na przykład specjalistę ds. przyjmowania, urzędnika prowadzącego sprawę, pracownika socjalnego lub przedstawiciela organizacji pozarządowej.

4.1.4. Odwołanie od decyzji odmownej

Ze względu na to, że decyzja odmowna może wywołać u dziecka poważne skutki emocjonalne, oprócz zapewnienia gwarancji proceduralnych związanych z **prawem do wniesienia odwołania** zaleca się zapewnienie odpowiednich form wsparcia, które pomogą dziecku zrozumieć decyzję i poradzić sobie z jej konsekwencjami. Dziecko ubiegające się o ochronę międzynarodową, podobnie jak osoba dorosła, ma prawo wnieść odwołanie od decyzji o przyznaniu ochrony uzupełniającej (ponieważ oznacza ona odmowę przyznania statusu uchodźcy), a także od każdej decyzji odmownej lub decyzji nakazującej powrót wydanej w pierwszej instancji ⁽¹⁴⁰⁾, w tym:

- **decyzji odmownych**, jeżeli organ rozstrzygający uzna, że przedstawione przez dziecko okoliczności nie stanowią wystarczających podstaw do przyznania statusu uchodźcy ani ochrony uzupełniającej;
- **decyzji o wyłączeniu** z możliwości uzyskania ochrony, jeżeli właściwe organy uznają, że dziecko, które osiągnęło wiek odpowiedzialności karnej, dopuściło się czynów takich jak zbrodnie wojenne lub poważne przestępstwa o charakterze niepolitycznym ⁽¹⁴¹⁾ popełnione poza państwem azylu albo – w przypadku ochrony uzupełniającej – stanowi zagrożenie dla społeczności lub bezpieczeństwa narodowego;
- **decyzji o niedopuszczalności** wniosku, jeżeli wniosek uznano za niedopuszczalny na podstawie kryteriów określonych w rozporządzeniu w sprawie procedury azyłowej ⁽¹⁴²⁾.

Skuteczny środek odwoławczy powinien polegać na możliwości wniesienia odwołania do sądu lub trybunału. Odwołanie należy wnieść w rozsądnym terminie określonym w prawie krajowym, a decyzja powinna zawierać jasne, pisemne informacje o sposobie wszczęcia postępowania odwoławczego. Postępowanie odwoławcze musi umożliwiać pełną ocenę zarówno stanu faktycznego, jak i kwestii prawnych, w tym potrzeby objęcia wnioskodawcy ochroną międzynarodową.

Zasadą obowiązującą w **granicznej procedurze azyłowej** jest to, że odwołanie od **decyzji odmownej nie wywołuje automatycznie skutku zawieszającego**. Oznacza to, że w większości przypadków wnioskodawca może zostać wydany lub przekazany z państwa członkowskiego jeszcze przed zakończeniem postępowania odwoławczego, chyba że wraz z odwołaniem złoży wniosek o zawieszenie wykonania decyzji o wydaleniu lub przekazaniu.

⁽¹⁴⁰⁾ Art. 67 rozporządzenia w sprawie procedury azyłowej.

⁽¹⁴¹⁾ Art. 12 i 17 rozporządzenia w sprawie kwalifikowania.

⁽¹⁴²⁾ Art. 38 rozporządzenia w sprawie procedury azyłowej.

W rozporządzeniu w sprawie procedury azylowej przewidziano gwarancje mające zapewnić skuteczność środka odwoławczego. Wnioskodawca powinien mieć dostęp do szczegółowego zapisu przesłuchania oraz do pisemnej decyzji w sprawie udzielenia azylu. Osoby podejmujące decyzję powinny opierać się na wszechstronnej ocenie wyjaśnień (dziecka) ubiegającego się o ochronę, przedłożonych dokumentów, informacji o kraju pochodzenia oraz wszelkich dostępnych opinii ekspertów.

Postępowanie odwoławcze w kontekście procedury granicznej

Dziecko bez opieki w procedurze granicznej

W **wyjątkowych sytuacjach**, w których dziecko bez opieki może zostać objęte procedurą graniczną, **nie stosuje się** ogólnej zasady braku automatycznego skutku zawieszającego odwołania od decyzji odmownej. W takim przypadku odwołanie od decyzji w sprawie jego wniosku **wywołuje automatycznie skutek zawieszający**, co oznacza, że wydalenie ani przekazanie dziecka nie może nastąpić do czasu rozstrzygnięcia odwołania ⁽¹⁴³⁾.

Gwarantuje to, że **dziecko nie zostanie wydalone ani przekazane** z państwa członkowskiego przed zakończeniem postępowania odwoławczego, co stanowi istotną gwarancję ochrony jego praw oraz zapewnia zgodność rozstrzygnięcia z jego najlepszym interesem.

Rozprawa odwoławcza

Rozprawę odwoławczą należy prowadzić w sposób dostosowany do dziecka oraz z poszanowaniem jego prawa do bycia wysłuchanym. Państwa członkowskie muszą zapewnić, na wniosek dziecka, dostęp do bezpłatnej pomocy prawnej i reprezentacji prawnej w toku postępowania odwoławczego, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie procedury azylowej. Ponadto informację o wniesieniu odwołania należy przekazać dziecku w przyjazny jemu sposób, przy udziale jego opiekuna lub przedstawiciela prawnego.

Informację o rozstrzygnięciu odwołania należy przekazać w języku, który dziecko rozumie lub którego znajomości można od niego racjonalnie oczekiwać.

Gwarancje dotyczące dzieci na etapie postępowania odwoławczego

Osoby zapewniające dziecku wsparcie prawne, we współpracy z opiekunem, powinny zapewnić, aby:

- oceniono **ryzyko wydalenia** dziecka w czasie trwania postępowania odwoławczego, w tym ustalono, czy odwołanie wywołuje automatyczny skutek zawieszający;
- w przypadku stwierdzenia takiego ryzyka zastosowano odpowiednie środki ochrony, w tym – w razie potrzeby – wystąpiono o zastosowanie środków tymczasowych lub **zawieszenie wykonania decyzji o wydaleniu**;

⁽¹⁴³⁾ Art. 68 ust. 3 lit. a) pkt (ii) i art. 68 ust. 3 lit. a) i b) rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

- **dziecko otrzymało przyjazne dla niego informacje** w sposób dostosowany do jego wieku, stopnia dojrzałości i poziomu rozumienia;
- dziecko miało możliwość skorzystania z **poradnictwa prawnego** oraz konsultacji z opiekunem i przedstawicielem prawnym lub doradcą prawnym;
- dziecko zostało należycie poinformowane o decyzji odmownej, jej uzasadnieniu oraz **dostępnych środkach zaskarżenia i możliwościach działania**, w tym – w stosownych przypadkach – o dostępnych środkach ochrony;
- dziecko miało dostęp do **wsparcia psychospołecznego** przez cały czas trwania postępowania odwoławczego;
- wszelkie nowe potrzeby szczególnego traktowania lub szczególne potrzeby ujawnione na etapie postępowania odwoławczego zostały udokumentowane i odpowiednio uwzględnione, w tym poprzez **aktualizację formularza oceny najlepszego interesu dziecka oraz akt sprawy**, a także dostosowanie dalszego przebiegu postępowania odwoławczego;
- w przypadku nieuwzględnienia odwołania rozważono **alternatywne możliwości legalizacji pobytu**, takie jak zezwolenie na pobyt ze względów humanitarnych lub przesiedlenie;
- w przypadku uwzględnienia odwołania dziecko skierowano do **odpowiedniej procedury ustalenia najlepszego interesu dziecka** oraz zapewniono mu długoterminowe wsparcie w zakresie przyjmowania, ochrony i integracji.

Na etapie postępowania odwoławczego najlepszy interes dziecka musi niezmiennie stanowić nadrzędną przesłankę, zapewniając rzetelność i przejrzystość postępowania oraz jego zgodność z prawem międzynarodowym i prawem Unii ⁽¹⁴⁴⁾.

Przykłady – stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka podczas postępowania odwoławczego

Przykład 1 – Wsparcie dostosowane do dziecka podczas odwołania od decyzji odmownej

Piętnastoletnie dziecko bez opieki otrzymuje decyzję odmowną wydaną w pierwszej instancji w sprawie wniosku o udzielenie azylu i wyraźnie okazuje silne zdenerwowanie oraz obawę przed powrotem.

- Decyzję przekazuje się w obecności **opiekuna**, który wyjaśnia jej treść prostym językiem, odpowiednim do wieku dziecka.
- **Dziecko** otrzymuje jasną informację o przysługującym mu prawie do wniesienia odwołania oraz o tym, że do czasu rozstrzygnięcia odwołania nie może zostać zawrócone.

⁽¹⁴⁴⁾ Należy zagwarantować prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy, zgodnie z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności Rady Europy*, podpisanej w Rzymie 4 listopada 1950 r., zmienionej protokołami nr 11 i 14 (ETS nr 5), <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html>.

- Niezwłocznie zapewnia się **bezpłatną pomoc prawną** w celu oceny decyzji i przygotowania odwołania w obowiązującym terminie.
- **Opiekun i doradca prawny** wyjaśniają dziecku, krok po kroku, przebieg postępowania odwoławczego, wskazując, jakie informacje można jeszcze przedstawić oraz jakie mogą być jego wyniki.
- **Dziecku** umożliwia się wyrażenie swojego stanowiska oraz przedstawienie dodatkowych informacji lub dowodów, które nie zostały wcześniej uwzględnione.
- Dziecku zapewnia się wsparcie psychospołeczne, aby pomóc mu poradzić sobie z lękiem i stresem wywołanymi decyzją odmowną.
- Weryfikuje się **warunki przyjmowania**, aby zapewnić dziecku ciągłość opieki, stabilne warunki pobytu oraz dostęp do edukacji przez cały okres postępowania odwoławczego.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapewnienie dziecku rzeczywistego i skutecznego prawa do środka odwoławczego, przy jednoczesnym poszanowaniu jego dobrostanu emocjonalnego, rzetelności postępowania i ciągłości ochrony w toku postępowania odwoławczego. Przy ocenie wiarygodności organ rozstrzygający uwzględnia wiek dziecka, stopień jego dojrzałości oraz luki w pamięci wynikające z przeżytej traumy.

Przykład 2 – Priorytetowe rozpatrzenie odwołania ze względu na ryzyko doznania poważnej krzywdy po powrocie

Dwunastoletnia dziewczynka otrzymuje wraz z rodzicami decyzję odmowną w sprawie udzielenia azylu. Podczas przekazywania decyzji informuje pracownika prowadzącego sprawę, że obawia się poddania szkodliwym praktykom tradycyjnym po powrocie do kraju pochodzenia, również takim, w które mogą być zaangażowani członkowie jej rodziny.

- **Właściwy organ** rozpoczyna wyjaśnianie sprawy, ponieważ istnieją przesłanki wskazujące, że rodzice mogą być zaangażowani w działania stanowiące źródło zagrożenia lub nie będą w stanie mu zapobiec; informuje się **służby ds. ochrony dzieci** oraz zapewnia odpowiednie środki ochrony gwarantujące dziecku niezależną ochronę.
- Po zgromadzeniu niezbędnych informacji wyznacza się opiekuna, a wykonywanie władzy rodzicielskiej zostaje zawieszane.
- **Właściwy organ i opiekun** stwierdzają, że dziecko może mieć indywidualne potrzeby w zakresie ochrony, które nie zostały w pełni ocenione w postępowaniu pierwszoinstancyjnym z uwagi na ujawnienie nowych okoliczności dotyczących dziecka.
- Decyzję i jej skutki wyjaśnia się dziecku językiem dostosowanym do jego wieku i możliwości, a jeżeli wymaga tego ochrona prawa dziecka do bycia wysłuchanym oraz zapewnienie mu bezpieczeństwa – **bez obecności rodziców**.
- Niezwłocznie zapewnia się **bezpłatną pomoc prawną** w celu wniesienia odwołania w przewidzianym terminie.
- Przedstawia się nowe dowody dotyczące sytuacji dziecka, w tym informacje o kraju pochodzenia odnoszące się do praktyk dotyczących dzieci oraz opinie ekspertów.

- **Organ odwoławczy nadaje sprawie priorytet** ze względu na wiek dziecka i ryzyko doznania nieodwracalnej krzywdy.
- Dziecku zapewnia się **wsparcie psychospołeczne** przez cały czas trwania postępowania odwoławczego.
- Ponownie ocenia się **warunki przyjmowania oraz możliwość kontynuowania edukacji**, aby zapewnić dziecku stabilne warunki pobytu w czasie postępowania odwoławczego.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapewnienie pełnej oceny zagrożeń dotyczących dziecka, zapobieżenie narażeniu go na poważną krzywdę oraz zagwarantowanie skutecznego środka odwoławczego dostosowanego do jego indywidualnych potrzeb w zakresie ochrony.

EUAA/FRA, „Poradnik praktyczny dla opiekunów: Procedura azylowa”, październik 2023 r., <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-procedure>.

Poradnik wspiera opiekunów wyznaczonych dla dzieci w wykonywaniu ich codziennych zadań i obowiązków przez cały czas trwania procedury azylowej. Zawiera omówienie procedury azylowej ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci, gwarancji przysługujących dzieciom oraz roli opiekuna na poszczególnych etapach postępowania. Przedstawia również działania, jakie opiekun powinien podjąć w sytuacjach nieprzewidzianych lub w przypadku zakwestionowania wieku dziecka, a także wyjaśnia, jak zapewnić dziecku trwałe rozwiązanie odpowiadające jego potrzebom.

5. Najlepszy interes dziecka w zarządzaniu azylem i migracją

5.1. Wspólne ramy zarządzania migracją

Rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją ustanawia wspólne ramy służące ustalaniu, które państwo UE+ jest odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, przewidując jednocześnie **wzmocnione gwarancje proceduralne dla dzieci**, zwłaszcza w przypadkach, gdy zastosowanie mają **kryteria związane z więzami rodzinnymi**.

Zasadniczo osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową muszą zarejestrować swój wniosek w pierwszym państwie UE+, do którego wjechały, i pozostawać na jego terytorium do czasu podjęcia decyzji o odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku. W części III rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją określono procedurę ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku, zapewniając, że **każdy wniosek jest rozpatrywany tylko przez jedno państwo UE+**, co zapobiega prowadzeniu równoległych lub następujących po sobie postępowań ⁽¹⁴⁵⁾.

Państwo UE+, w którym zarejestrowano wniosek, odpowiada za przeprowadzenie procedury ustalenia odpowiedzialności, w tym za ustalenie ewentualnych powiązań z innymi państwami członkowskimi. W tym celu rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją określa kryteria i mechanizmy służące ustalaniu państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją ustanawia również wspólne ramy zarządzania migracją mające zastosowanie do państw UE+ ⁽¹⁴⁶⁾. Przewiduje ono obowiązkowy mechanizm solidarności określający działania niezbędne do zapewnienia państwom UE+ odpowiednich środków solidarności. Państwa UE+ mogą wybrać formę wsparcia, jaką są gotowe zapewnić, w postaci relokacji osób ubiegających się o ochronę międzynarodową lub beneficjentów ochrony międzynarodowej, wkładów finansowych albo alternatywnych środków solidarności. Jeżeli deklaracje dotyczące relokacji okażą się niewystarczające, zastosowanie może znaleźć mechanizm tzw. przesunięcia odpowiedzialności, polegający na przejęciu odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosków, jako narzędzie zapewniające skuteczne wsparcie państwom członkowskim znajdującym się pod presją.

⁽¹⁴⁵⁾ Zgodnie z art. 17 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją wnioskodawcy są zobowiązani do przebywania: a) w państwie członkowskim pierwszego wjazdu lub w państwie członkowskim, które wydało dokument pobytowy – do czasu ustalenia państwa członkowskiego odpowiedzialnego oraz, w stosownych przypadkach, przeprowadzenia procedury przekazania; b) w państwie członkowskim odpowiedzialnym; lub c) w państwie członkowskim relokacji po przekazaniu zgodnie z art. 67 ust. 11 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁴⁶⁾ Dania oraz państwa stowarzyszone w ramach Schengen nie są związane mechanizmem solidarności ustanowionym w rozporządzeniu w sprawie zarządzania azylem i migracją.

5.2. Jasne zasady ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego państwa członkowskiego

Przy ustalaniu odpowiedzialnego państwa członkowskiego **w pierwszej kolejności należy zbadać kryteria związane z więzami rodzinnymi**, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zarządzania azylem i migracją. Kryteria te stosuje się na podstawie definicji członka rodziny ⁽¹⁴⁷⁾ i krewnego ⁽¹⁴⁸⁾ zawartych w tym rozporządzeniu. W niniejszym poradniku odniesienia do łączenia rodzin należy rozumieć jako obejmujące sytuacje, w których odpowiedzialność ustala się w drodze wniosku o przejęcie odpowiedzialności, a w stosownych przypadkach – powiadomienia o wtórnym przejęciu odpowiedzialności, co służy realizacji zasady jedności rodziny w ramach odpowiednich procedur ustalania odpowiedzialności zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zarządzania azylem i migracją.

W przypadku dzieci pozostających pod opieką osoby dorosłej, których wnioski są rozpatrywane łącznie z wnioskami towarzyszącymi im członków rodziny, do całej rodziny mają pełne zastosowanie ogólne kryteria ustalania odpowiedzialności, ponieważ wniosek dziecka jest rozpatrywany wspólnie z wnioskiem osoby dorosłej. Jeżeli nie stwierdzono powiązań rodzinnych osoby dorosłej towarzyszącej dziecku z innym państwem UE+, organy ustalające odpowiedzialność badają pozostałe kryteria mające zastosowanie do tej osoby dorosłej. Kryteria te znajdują również pośrednio zastosowanie do dziecka pozostającego pod opieką osoby dorosłej, ponieważ jego wniosek jest rozpatrywany wspólnie z wnioskiem tej osoby, a odpowiedzialność ustala się na podstawie kryteriów odnoszących się do osoby dorosłej, z należyтым uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka, w tym:

- posiadania wizy lub dokumentu pobytowego wydanego przez państwo UE+ ⁽¹⁴⁹⁾;
- posiadania dyplomu lub kwalifikacji wydanych nie wcześniej niż sześć lat wcześniej przez instytucję edukacyjną w państwie UE+ ⁽¹⁵⁰⁾;

⁽¹⁴⁷⁾ „Członek rodziny” oznacza – o ile rodzina istniała już przed przybyciem wnioskodawcy lub członka rodziny na terytorium państw członkowskich – następujących członków rodziny wnioskodawcy przebywających na terytorium państwa członkowskiego: a) małżonka wnioskodawcy lub jego partnera pozostającego z nim w trwałym związku, jeżeli zgodnie z prawem lub praktyką danego państwa członkowskiego pary pozostające w związkach nieformalnych są traktowane w sposób porównywalny z małżeństwami na gruncie przepisów dotyczących obywateli państw trzecich; b) małoletnie dziecko par, o których mowa w lit. a), lub małoletnie dziecko wnioskodawcy, pod warunkiem że pozostaje stanu wolnego, niezależnie od tego, czy urodziło się w małżeństwie czy poza nim, czy też zostało przysposobione zgodnie z prawem krajowym; c) jeżeli wnioskodawca jest małoletni i nie pozostaje w związku małżeńskim – ojca, matkę lub inną osobę dorosłą odpowiedzialną za wnioskodawcę na mocy prawa lub zgodnie z praktyką państwa członkowskiego, w którym osoba ta przebywa; d) jeżeli beneficjent ochrony międzynarodowej jest małoletni i nie pozostaje w związku małżeńskim – ojca, matkę lub inną osobę dorosłą odpowiedzialną za tego beneficjenta na mocy prawa lub zgodnie z praktyką państwa członkowskiego, w którym beneficjent przebywa.

⁽¹⁴⁸⁾ „Krewny” oznacza pełnoletniego wstępnego osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową trzeciego stopnia w linii bocznej lub wstępnego drugiego stopnia w linii prostej, który przebywa na terytorium państwa członkowskiego, niezależnie od tego, czy osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową pochodzi ze związku małżeńskiego, pozamałżeńskiego czy jest adoptowana zgodnie z prawem krajowym.

⁽¹⁴⁹⁾ Art. 29 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁵⁰⁾ Art. 30 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

- w przypadku osób podlegających obowiązkowi wizowemu – legalnego wjazdu na terytorium państwa UE+ ⁽¹⁵¹⁾;
- złożenia wniosku w międzynarodowej strefie tranzytowej portu lotniczego w państwie UE+ ⁽¹⁵²⁾;
- nieuregulowanego wjazdu na terytorium UE+ ⁽¹⁵³⁾.

Rozporządzenie Eurodac

Rozporządzenie Eurodac ⁽¹⁵⁴⁾ wspiera stosowanie rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją poprzez ustanowienie interoperacyjnej bazy danych dotyczącej azylu i migracji. System Eurodac zawiera odciski palców, wizerunki twarzy, dane identyfikacyjne oraz kopie dokumentów tożsamości lub dokumentów podróży osób ubiegających się o ochronę międzynarodową. Wszystkim osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową, które ukończyły 6. rok życia, pobiera się odciski palców w ramach gromadzenia danych biometrycznych.

Jeżeli państwo UE+ prowadzące procedurę ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego uzna, że na podstawie jednego z wyżej wymienionych kryteriów za rozpatrzenie wniosku danej osoby o udzielenie ochrony międzynarodowej powinno odpowiadać inne państwo UE+, kieruje do tego państwa wniosek o przejęcie odpowiedzialności za rozpatrzenie tego wniosku. Każda decyzja o przekazaniu musi być zgodna z najlepszym interesem dziecka, który należy ocenić przed jej podjęciem. Najlepszy interes dziecka musi bowiem stanowić nadrzędną przesłankę we wszystkich procedurach przewidzianych w rozporządzeniu ⁽¹⁵⁵⁾. Jeżeli wniosek zostanie przyjęty, dana osoba zostaje przekazana do odpowiedzialnego państwa.

Wymienione powyżej kryteria przejęcia odpowiedzialności **nie mają zastosowania do dzieci bez opieki**, ponieważ rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją ustanawia szczególne zasady ustalania odpowiedzialności w odniesieniu do dzieci bez opieki, które nadają pierwszeństwo więziom rodzinnym i najlepszemu interesowi dziecka przed kryteriami związanymi z migracją mającymi zastosowanie do osób dorosłych.

⁽¹⁵¹⁾ Art. 31 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją. Nie wszystkie państwa członkowskie stosują takie same wymogi wizowe wobec obywateli państw trzecich. W związku z tym dana osoba może wjechać do jednego państwa członkowskiego bez wizy, ale do wjazdu do innego państwa członkowskiego nadal może potrzebować wizy.

⁽¹⁵²⁾ Art. 32 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁵³⁾ Art. 33 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁵⁴⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1358 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania danych biometrycznych w celu skutecznego stosowania rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 i (UE) 2024/1350 i dyrektywy Rady 2001/55/WE oraz w celu identyfikowania nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz bezpaństwowców, w sprawie występowania z wnioskami o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, w sprawie zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/818 oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013 (Dz.U. L, 2024/1358, 22.5.2024), <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1358/oj>.

⁽¹⁵⁵⁾ Art. 23 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

W przypadku dzieci bez opieki zastosowanie mają wyłącznie kryteria odpowiedzialności związane z rodziną określone w rozdziale II rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją, tj. „Kryteria ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego”. Zgodnie z art. 25 ust. 2 tego rozporządzenia, jeżeli wnioskodawcą jest dziecko bez opieki, odpowiedzialnym państwem członkowskim jest państwo członkowskie, w którym legalnie przebywa członek rodziny lub rodzeństwo dziecka, chyba że wykaże się, iż nie leży to w jego najlepszym interesie.

Jeżeli wnioskodawcą jest małoletni pozostający w związku małżeńskim, którego małżonek nie przebywa legalnie na terytorium państw członkowskich, odpowiedzialnym państwem członkowskim jest państwo członkowskie, w którym legalnie przebywa **ojciec, matka**, inna osoba dorosła odpowiedzialna za dziecko na mocy prawa lub zgodnie z praktyką tego państwa członkowskiego albo **rodzeństwo**, chyba że nie leży to w najlepszym interesie dziecka.

Jeżeli żaden członek rodziny ani rodzeństwo nie przebywają legalnie na terytorium państwa członkowskiego, rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją umożliwia ustalenie odpowiedzialności państwa członkowskiego, w którym legalnie przebywa **krewny** dziecka, pod warunkiem że indywidualna ocena wykaże, iż krewny jest w stanie zapewnić dziecku bez opieki odpowiednią opiekę oraz że przekazanie służy najlepszemu interesowi dziecka ⁽¹⁵⁶⁾.

Przepisy te ustanawiają jasną **hierarchię kryteriów ustalania odpowiedzialnego** państwa członkowskiego w odniesieniu do dzieci bez opieki, zapewniając, aby jedność rodziny i najlepszy interes dziecka pozostawały nadrzędnymi przesłankami przez cały proces ustalania odpowiedzialności.

Dziecko bez opieki, które nie ma w państwach UE+ członków rodziny ani krewnych, może zostać **przekazane wyłącznie** do państwa pierwszej rejestracji ⁽¹⁵⁷⁾ albo relokowane do państwa członkowskiego relokacji, **o ile przekazanie lub relokacja leżą w jego najlepszym interesie**. Chociaż **sytuacja zależności** ⁽¹⁵⁸⁾ nie została uregulowana w rozdziale II rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją, powinna – przy spełnieniu warunków określonych w art. 37 tego rozporządzenia – stanowić wiążące kryterium ustalania odpowiedzialności między osobą ubiegającą się o ochronę międzynarodową a jej dzieckiem, rodzeństwem lub rodzicem legalnie przebywającymi w państwie członkowskim. Ponadto państwa członkowskie mogą stosować **klauzule dyskrecjonalne** ⁽¹⁵⁹⁾ z przyczyn humanitarnych, w szczególności w celu połączenia osób pozostających w relacjach rodzinnych opartych na rzeczywistych więziach rodzinnych, społecznych lub kulturowych. Jeżeli żadne z kryteriów ustalania odpowiedzialności nie ma zastosowania, a nie skorzystano ani z kryterium zależności, ani z klauzul dyskrecjonalnych, za rozpatrzenie wniosku odpowiada państwo UE+, w którym wniosek został po raz pierwszy zarejestrowany.

⁽¹⁵⁶⁾ Art. 25 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁵⁷⁾ Art. 25 ust. 5 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁵⁸⁾ Art. 34 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁵⁹⁾ Art. 35 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka przy ustalaniu odpowiedzialności lub relokacji

Każdą **decyzję o przekazaniu lub relokacji** dziecka należy podejmować na podstawie **całościowej oceny zgromadzonych informacji, kierując się przede wszystkim jego najlepszym interesem**.

Ma to istotne znaczenie, ponieważ postępowanie może zakończyć się jednym z następujących rozstrzygnięć:

- jeżeli istnieją przesłanki wskazujące, że członek rodziny lub krewny przebywa w innym państwie UE+, właściwe organy mogą – ze względu na więzi rodzinne – zwrócić się do tego państwa z wnioskiem o przejęcie odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku dziecka o udzielenie ochrony międzynarodowej. Jeżeli wniosek zostanie przyjęty, dziecko bez opieki zostanie przekazane do państwa UE+, w którym przebywa członek rodziny lub krewny, a jego wniosek będzie tam rozpatrywany;
- jeżeli dziecko nie ma członków rodziny ani krewnych w państwach UE+, lecz informacje z systemu Eurodac potwierdzają, że złożyło ono już wniosek o udzielenie azylu w innym państwie UE+ lub przebywało wcześniej w innym państwie członkowskim niż państwo uznane za odpowiedzialne, właściwe organy mogą skierować do tego państwa powiadomienie o **wtórny przejęciu odpowiedzialności, pod warunkiem że leży to w najlepszym interesie dziecka**. Jeżeli państwo UE+, w którym wniosek został po raz pierwszy zarejestrowany, zaakceptuje wtórne przejęcie odpowiedzialności lub nie zgłosi sprzeciwu wobec powiadomienia w terminie określonym w rozporządzeniu w sprawie zarządzania azylem i migracją, wydaje się decyzję o przekazaniu;
- jeżeli istnieją przesłanki wskazujące na istnienie innych więzi rodzinnych w innym państwie UE+ oraz względy humanitarne wynikające z więzi rodzinnych, społecznych lub kulturowych, właściwe organy mogą zwrócić się do tego państwa z wnioskiem o przejęcie odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. Taki wniosek określa się mianem „**wniosku dyskrecyjnego**”, jednak w praktyce może on prowadzić do połączenia rodziny.
- jeżeli państwo UE+ znajduje się pod szczególną presją migracyjną i może skorzystać ze środka solidarności w postaci relokacji, wobec dziecka może zostać wydana **decyzja o relokacji** ⁽¹⁶⁰⁾ do innego państwa członkowskiego, które rozpatrzy jego wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej. Jeżeli relokacja zostanie zaakceptowana, wydaje się decyzję o przekazaniu.

W ramach gwarancji proceduralnych decyzję należy przekazać dziecku w języku, który **rozumie**, oraz w sposób dostosowany do jego wieku. **Opiekun lub przedstawiciel prawny** powinien uczestniczyć w przekazaniu decyzji oraz wyjaśnić dziecku jej treść i skutki. Dziecko należy również poinformować o przysługującym mu prawie do skutecznego środka odwoławczego ⁽¹⁶¹⁾.

⁽¹⁶⁰⁾ Zob. również FRA, „*Relocating unaccompanied children: applying good practices to future schemes*” [Relokacja dzieci bez opieki: wykorzystanie dobrych praktyk w przyszłych programach], 2020, <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/relocation-unaccompanied-children>.

⁽¹⁶¹⁾ Art. 43 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

5.3. Gwarancje proceduralne przewidziane w rozporządzeniu w sprawie zarządzania azylem i migracją

Rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją zawiera szczególne przepisy dotyczące dzieci. Do najważniejszych należą:

1. Priorytetowe traktowanie spraw

Wszystkie postępowania dotyczące dzieci należy prowadzić w pierwszej kolejności ⁽¹⁶²⁾. Dotyczy to wszelkiej wymiany informacji, wniosków, odpowiedzi i decyzji między państwami UE+ ⁽¹⁶³⁾. Celem priorytetowego traktowania spraw jest ograniczenie okresu niepewności, zapobieganie długotrwałemu rozdzielaniu rodziny oraz zmniejszenie ryzyka doznania krzywdy. Nadanie priorytetu sprawom dotyczącym dzieci oznacza, że wszystkie procedury dotyczące dziecka powinny być prowadzone w trybie pilnym zarówno w państwie UE+, w którym dziecko przebywa, jak i w państwie, w którym przebywa członek jego rodziny lub krewny bądź do którego dziecko może zostać przekazane lub relokowane. Do czasu zarejestrowania przez dziecko wniosku o udzielenie azylu powinno ono – podobnie jak każdy inny wnioskodawca – otrzymać odpowiednie informacje o przepisach dotyczących łączenia rodzin ⁽¹⁶⁴⁾.

2. Terminy dotyczące wniosków związanych z łączeniem rodzin

Chociaż wszystkie sprawy dotyczące dzieci należy traktować priorytetowo, rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją zawiera przepis chroniący dzieci bez opieki przed skutkami niedotrzymania przez państwo UE+ terminu na skierowanie wniosku o przejęcie odpowiedzialności lub powiadomienia o wtórnym przejęciu odpowiedzialności. Choć terminy na skierowanie do innego państwa UE+ wniosku o przejęcie odpowiedzialności mają charakter wiążący, art. 39 ust. 1 i 4 przewiduje, że do czasu wydania pierwszej decyzji co do istoty sprawy państwo UE+ może kontynuować procedurę i zwrócić się do innego państwa członkowskiego o przejęcie odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku, nawet po upływie przewidzianych terminów, **jeżeli leży to w najlepszym interesie dziecka**. Odstępstwo to nie dotyczy terminów udzielania odpowiedzi na wniosek o przejęcie odpowiedzialności, które nadal podlegają przepisom art. 40 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją ⁽¹⁶⁵⁾.

3. Skuteczna reprezentacja

Opiekunowie powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje oraz odbyć stosowne szkolenia, aby zapewnić uwzględnianie najlepszego interesu dziecka podczas procedur prowadzonych na podstawie rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją. Opiekun powinien być odpowiednio przeszkolony i uczestniczyć w całej procedurze ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego oraz mieć dostęp do treści odpowiednich dokumentów

⁽¹⁶²⁾ Art. 23 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁶³⁾ Art. 39 i 40 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁶⁴⁾ Artykuł 19 ust. 1 lit. f) rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

⁽¹⁶⁵⁾ Art. 40 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

znajdujących się w aktach sprawy wnioskodawcy. Powinien również na bieżąco informować dziecko bez opieki o przebiegu procedur prowadzonych na podstawie tego rozporządzenia. Do jego obowiązków należy także przekazywanie dziecku informacji dostosowanych do jego wieku oraz udzielanie mu pomocy przy przekazywaniu informacji i uczestniczeniu w ocenie najlepszego interesu dziecka.

4. Nadrzędne znaczenie najlepszego interesu dziecka

Przy ustalaniu odpowiedzialnego państwa członkowskiego za rozpatrzenie wniosku państwa UE+ muszą zawsze kierować się najlepszym interesem dziecka ⁽¹⁶⁶⁾. Przekazanie lub relokacja dziecka bez opieki (w tym do innego państwa UE+) mogą nastąpić wyłącznie wtedy, gdy wykazano, że leży to w jego najlepszym interesie.

Uwzględnienie poglądów dziecka, jego bezpieczeństwa i dobrostanu przy łączeniu rodzin na podstawie rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją

Choć poglądy i życzenia dziecka należy wysłuchać oraz nadać im należytą wagę, właściwe organy powinny również ocenić inne okoliczności mające wpływ na bezpieczeństwo dziecka, jego ochronę oraz dobrostan i rozwój społeczny w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej. Obejmuje to w szczególności:

- jakość i bezpieczeństwo opieki zapewnianej w państwie członkowskim uznanym za odpowiedzialne;
- ochronę przed przemocą, wyzyskiem i zaniedbaniem;
- stabilność emocjonalną i ciągłość opieki;
- dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej i usług społecznych.

Zasada wzajemnego zaufania i jej granice

System ustalania odpowiedzialności opiera się na zasadzie wzajemnego zaufania, zgodnie z którą państwa członkowskie co do zasady przyjmują, że wszystkie uczestniczące państwa przestrzegają praw podstawowych, zapewniają odpowiednie warunki przyjmowania oraz stosują właściwe gwarancje wobec osób ubiegających się o ochronę międzynarodową. Domniemanie to umożliwia dokonywanie przekazania bez konieczności każdorazowej weryfikacji systemu azylowego danego państwa członkowskiego i ma zasadnicze znaczenie dla skutecznego funkcjonowania systemu ustalania odpowiedzialności.

Jednocześnie właściwe organy mają obowiązek dochowania należytej staranności i oceny, czy w indywidualnym przypadku przekazanie nie narazi wnioskodawcy na rzeczywiste ryzyko naruszenia jego praw podstawowych lub umieszczenia go w warunkach nieodpowiadających jego szczególnym potrzebom, zwłaszcza gdy chodzi o dziecko bez opieki lub inną osobę znajdującą się w sytuacji wystąpienia potrzeby szczególnego traktowania. Jeżeli istnieją wiarygodne przesłanki wskazujące na takie ryzyko, państwa członkowskie mają obowiązek wyjść poza samo domniemanie wzajemnego zaufania

⁽¹⁶⁶⁾ Art. 23 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

i zweryfikować, czy zarówno w trakcie przekazania, jak i w odpowiedzialnym państwie członkowskim zapewniono odpowiednie gwarancje ⁽¹⁶⁷⁾. Może to obejmować uzyskanie indywidualnych zapewnień, w szczególności dotyczących warunków przyjmowania, ustanowienia opiekuna, opieki medycznej lub innych potrzeb w zakresie ochrony. Zasada wzajemnego zaufania pozostaje zatem punktem wyjścia, ale nie zwalnia właściwych organów z obowiązku przeprowadzenia indywidualnej, opartej na dowodach i uwzględniającej przyszłe okoliczności oceny. W praktyce wymaga to wyważenia skuteczności systemu ustalania odpowiedzialności i obowiązku zapewnienia poziomu ochrony odpowiedniego do sytuacji zaistnienia potrzeby szczególnego traktowania wnioskodawcy, przy jednoczesnym traktowaniu najlepszego interesu dziecka jako nadrzędnej przesłanki, gdy ma to zastosowanie. Przekazania nie należy dokonywać, jeżeli istnieją poważne podstawy, by uznać, że dana osoba byłaby narażona na możliwą do przewidzenia krzywdę, której nie można w wystarczającym stopniu zapobiec.

Zdolność finansowa, opieka i względy związane z najlepszym interesem dziecka

Przy ocenie, czy krewny jest w stanie sprawować opiekę nad dzieckiem bez opieki ⁽¹⁶⁸⁾, należy przeprowadzić całościową ocenę jego zdolności do zapewnienia dziecku opieki, uwzględniając szeroki zakres czynników, w tym zdolność do zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i ochrony przed doznaniem krzywdy, zaspokojenia jego podstawowych potrzeb oraz wspierania jego rozwoju. Możliwości finansowe mogą stanowić **jeden z istotnych elementów tej oceny**, jednak **nie powinny być rozpatrywane w oderwaniu** od pozostałych okoliczności ani przesądzać o decyzji dotyczącej łączenia rodziny. Odpowiedzialność za zapewnienie warunków przyjmowania nadal spoczywa bowiem na państwie UE+.

EUAA, „Recommendations on Family Reunification Within the Dublin Procedure” [Zalecenia dotyczące łączenia rodzin w ramach procedury dublińskiej], 2023,
<https://euaa.europa.eu/publications/recommendations-family-reunification-within-dublin-procedure>.

5.3.1. Cel oceny najlepszego interesu dziecka w kontekście rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją

Ocena najlepszego interesu dziecka w kontekście rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją ma zapewnić, aby:

- dziecko jak najszybciej uzyskało **skuteczny dostęp do procedury azylowej**;

⁽¹⁶⁷⁾ Zob. wyrok Trybunału z dnia 16 lutego 2017 r., *CK i inni przeciwko Słowenii*, C-578/16, ECLI:EU:C:2017:127, pkt 65, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62016CJ0578>, w którym Trybunał obszernie odnosi się również do obowiązującego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Streszczenie dostępne w bazie orzecznictwa EUAA, <https://caselaw.euaa.europa.eu/pages/viewcaselaw.aspx?CaseLawID=37>.

⁽¹⁶⁸⁾ Art. 25 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

- opiekun uczestniczył w ocenie i pomagał dziecku bez opieki w przekazywaniu informacji istotnych na potrzeby tej oceny;
- w stosownych przypadkach jak najwcześniej rozpoczęto poszukiwanie członków rodziny, a jeżeli członek rodziny, rodzeństwo lub krewny zostaną odnalezieni w innym państwie UE+, dziecko zostało poinformowane o możliwości **połączenia** z nimi oraz zostało z nimi połączone tak szybko, jak to możliwe (chyba że nie leży to w jego najlepszym interesie);
- jeżeli członkowie rodziny, rodzeństwo lub krewni zostaną odnalezieni w kilku państwach UE+, dziecko **zostało połączone z osobą, z którą połączenie najlepiej służy jego najlepszemu interesowi**;
- dziecko zostało **przekazane** do odpowiedzialnego państwa UE+ **wyłącznie wtedy, gdy leży to w jego najlepszym interesie**;
- dziecko zostało **relokowane** do państwa członkowskiego wyłącznie wtedy, **gdy leży to w jego najlepszym interesie**.

Kluczowe czynniki uwzględniane przy ocenie najlepszego interesu dziecka na podstawie rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją

Zgodnie z art. 23 ust. 4 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją w ramach oceny należy uwzględnić między innymi:

- możliwość połączenia z rodziną;
- bezpieczeństwo i ochronę;
- dobrostan i rozwój społeczny dziecka w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej;
- poglądy dziecka;
- informacje przekazane przez opiekuna lub odpowiednią osobę wyznaczoną do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela;
- wszelkie inne istotne czynniki.

Ocena musi uwzględniać wszystkie te elementy i odpowiednio je wyważyć z uwzględnieniem szczególnych okoliczności występujących zarówno w państwie członkowskim występującym z wnioskiem, jak i w państwie członkowskim, do którego wniosek jest kierowany, oraz indywidualnej sytuacji dziecka. Wymienionych czynników nie należy traktować jako katalogu zamkniętego. W zależności od okoliczności mogą istnieć również inne elementy wymagające uwzględnienia. Ocena najlepszego interesu dziecka przeprowadzana na potrzeby ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego lub relokacji dziecka bez opieki powinna obejmować wszystkie istotne elementy składające się na najlepszy interes dziecka, przy czym znaczenie przypisywane poszczególnym elementom zależy od ich wzajemnych relacji.

Przy ocenie, która z poniższych możliwości najlepiej służy najlepszemu interesowi dziecka, tj.:

- a) przekazanie do państwa UE+, w którym przebywa członek jego rodziny, rodzeństwo lub krewny;
- b) relokacja do innego państwa UE+; lub
- c) przekazanie do państwa UE+, w którym jego wniosek został po raz pierwszy zarejestrowany,

osoba dokonująca oceny powinna uwzględnić powyższe czynniki w kontekście okoliczności występujących zarówno w państwie pobytu, jak i – w stosownych przypadkach – w państwie relokacji lub państwie pierwszego wjazdu, oraz ocenić i wyważyć wszystkie elementy⁽¹⁶⁹⁾, w tym potencjalne ryzyko, jakie dana decyzja może stwarzać dla dziecka. Elementy te należy oceniać w świetle indywidualnej sytuacji dziecka i jego szczególnych okoliczności. Ocena ta nie powinna natomiast prowadzić do ogólnej oceny systemów przyjmowania lub ochrony funkcjonujących w przyjmującym państwie członkowskim, ponieważ zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zarządzania azylem i migracją przyjmuje się domniemanie ich zgodności z prawami podstawowymi. Osoba dokonująca oceny powinna uwzględnić wpływ tych czynników na dziecko zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i średnio- oraz długoterminowej. Przekazania nie należy dokonywać wyłącznie wtedy, gdy istnieją indywidualne i należyte uzasadnione przesłanki wskazujące, że nie leży ono w najlepszym interesie dziecka.

W niektórych przypadkach można uznać, że decyzja o ustaleniu odpowiedzialnego państwa członkowskiego na podstawie kryteriów związanych z rodziną, prowadząca do połączenia rodziny, leży w najlepszym interesie dziecka, mimo jego początkowej niechęci. Taką niechęć należy zawsze traktować poważnie i poddać ocenie przeprowadzonej przez odpowiednio wykwalifikowanych specjalistów, zwłaszcza jeżeli może ona wynikać z wcześniejszych doświadczeń przemocy, zaniedbania lub przymusu. Przykładem może być wcześniejsza przemoc w rodzinie lub groźby ze strony handlarzy ludźmi mające na celu zniechęcenie dziecka do połączenia z rodziną.

Przy ustalaniu odpowiedzialnego państwa członkowskiego należy zapewnić udział odpowiednio przeszkolonych pracowników, a wszystkie przesłuchania powinny być prowadzone w sposób przyjazny dziecku. Należy ustalić istnienie **więzi rodzinnych** oraz zgromadzić informacje dotyczące obecności członków rodziny, rodzeństwa lub krewnych, charakteru łączących ich relacji oraz utrzymywanych kontaktów.

W ramach tego procesu należy ustalić tożsamość rodziców i innych członków rodziny oraz podjąć działania w celu ich odnalezienia zarówno w państwach UE+, jak i w państwach trzecich. Po odnalezieniu rodziny, a przed zorganizowaniem przekazania, należy ocenić, czy połączenie z rodziną rzeczywiście leży w najlepszym interesie dziecka.

Przesłuchanie powinno stanowić dla urzędnika prowadzącego sprawę okazję do zgromadzenia dalszych istotnych informacji, stanowiących uzupełnienie danych zebranych w formularzu dotyczącym poszukiwania członków rodziny. Powinna ona odbywać się z udziałem dziecka i opiekuna oraz przy ich współpracy.

⁽¹⁶⁹⁾ Zob. [rys. 2. Wyważanie elementów uwzględnianych przy ocenie najlepszego interesu dziecka](#).

Jeżeli dziecko bez opieki nie ma członka rodziny, rodzeństwa ani krewnego w państwach UE+ w rozumieniu rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją, należy zbadać istnienie innych więzi rodzinnych z osobami przebywającymi w państwach UE+.

Aby ustalić, czy relokacja do innego państwa UE+ leży w najlepszym interesie dziecka, można zapytać je o przebieg podróży do Europy. Należy również ustalić, jak długo przebywało ono w poszczególnych państwach UE+, oraz zbadać istnienie istotnych więzi rodzinnych, społecznych lub kulturowych z którymkolwiek z państw UE+, aby ocenić, czy istnieją podstawy do zastosowania klauzul dyskrecjonalnych lub czy dziecko mogłoby zostać relokowane do innego państwa UE+. W przypadku dzieci bez opieki należy wysłuchać ich poglądów i należy je uwzględnić w ramach oceny najlepszego interesu dziecka, również wtedy, gdy dziecko sprzeciwia się proponowanej relokacji.

Przykłady – Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka w kontekście rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją

Przykład 1 – Ocena najlepszego interesu dziecka w sprawie dotyczącej połączenia rodziny na podstawie rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją

15-letnie dziecko bez opieki składa wniosek o udzielenie azylu. W trakcie procedury ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego właściwe organy ustalają na podstawie formularza dotyczącego poszukiwania członków rodziny, że ciotka dziecka – będąca krewną w rozumieniu art. 25 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją – legalnie przebywa w innym państwie członkowskim. W odniesieniu do dzieci bez opieki rozporządzenie w sprawie zarządzania azylem i migracją ustanawia hierarchię kryteriów ustalania odpowiedzialności, nadając pierwszeństwo członkom rodziny i rodzeństwu (art. 25 ust. 2), a następnie krewnym, pod warunkiem że indywidualna ocena potwierdzi, iż krewny jest w stanie sprawować opiekę nad dzieckiem (art. 25 ust. 3). Jeżeli warunki te są spełnione, odpowiedzialnym państwem członkowskim jest państwo członkowskie, w którym przebywa krewny, chyba że wykaże się, iż nie leży to w najlepszym interesie dziecka.

- **właściwy organ** otrzymuje formularz dotyczący poszukiwania członków rodziny i informuje dziecko – w sposób dostosowany do jego wieku – o przebiegu procedury oraz jej możliwych rezultatach;
- dziecko uzyskuje dostęp do **bezpłatnego doradztwa prawnego** obejmującego:
 - a) wyjaśnienie kryteriów i procedur ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego oraz informacje o prawach i obowiązkach na wszystkich etapach postępowania; b) wskazówki i pomoc przy przekazywaniu informacji, które mogą pomóc w ustaleniu odpowiedzialnego państwa członkowskiego;
- rozpoczyna się ocena najlepszego interesu dziecka w celu ustalenia, czy poszukiwanie członków rodziny oraz ewentualne przekazanie dziecka w celu połączenia z ciotką leżą w jego najlepszym interesie;
- **właściwe organy** ustalają istnienie więzi rodzinnej i potwierdzają, że ciotka rzeczywiście legalnie przebywa na terytorium innego państwa członkowskiego;

- **właściwe organy** oceniają jakość i trwałość relacji z ciotką oraz jej gotowość i zdolność do zapewnienia dziecku opieki i wsparcia;
- z udziałem **opiekuna** zasięga się opinii **dziecka**, a jego poglądom nadaje się należytą wagę odpowiednio do wieku i stopnia dojrzałości;
- stosuje się odpowiednie gwarancje uwzględniające indywidualną sytuację dziecka oraz szczególne okoliczności związane ze sprawowaniem opieki przez ciotkę, aby zapewnić, że w odpowiedzialnym państwie członkowskim dziecko będzie miało zagwarantowane bezpieczeństwo, dobrostan, dostęp do edukacji i opieki zdrowotnej oraz warunki sprzyjające jego rozwojowi w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej;
- **opiekun** uczestniczy w całym procesie, dba o to, aby dziecko rozumiało każdy jego etap, oraz zapewnia mu wsparcie emocjonalne;
- do czasu wydania decyzji dziecko nadal korzysta ze wsparcia opiekuna lub odpowiedniej osoby wyznaczonej do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela oraz innych specjalistów ds. ochrony dzieci, co zapewnia mu ciągły dostęp do przysługujących praw w państwie UE+ występującym z wnioskiem oraz gwarantuje, że najlepszy interes dziecka pozostaje nadrzędną przesłanką;
- na podstawie przeprowadzonej oceny właściwe organy uznają, że połączenie z ciotką zapewni dziecku stabilną opiekę i będzie służyć jego długoterminowemu dobru;
- decyzja o przekazaniu zostaje podjęta zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją dotyczącymi zachowania jedności rodziny.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapewnienie, aby decyzje dotyczące połączenia rodziny opierały się przede wszystkim na bezpieczeństwie dziecka, stabilności jego sytuacji, więziach emocjonalnych oraz jego długoterminowym rozwoju, a nie wyłącznie na formalnym istnieniu więzi rodzinnych lub względach proceduralnych.

Przykład 2 – Odmowa połączenia rodziny po przeprowadzeniu oceny najlepszego interesu dziecka na podstawie rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją

16-letnie dziecko bez opieki składa wniosek o udzielenie azylu. Podczas wypełniania formularza dotyczącego poszukiwania członków rodziny wskazuje, że chce połączyć się z ojcem przebywającym w innym państwie członkowskim. Chociaż art. 25 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją opiera się na założeniu, że połączenie z rodzicem leży w najlepszym interesie dziecka, w ramach oceny najlepszego interesu dziecka właściwe organy muszą ustalić, czy w konkretnym przypadku istnieją przesłanki wskazujące, że takie przekazanie naraziłoby dziecko na doznanie krzywdy.

- **właściwy organ** rejestruje wniosek o połączenie rodziny i rozpoczyna ocenę najlepszego interesu dziecka;
- z udziałem opiekuna zasięga się opinii **dziecka**; dziecko opisuje wcześniejsze doświadczenia związane z zaniedbaniem i przemocą, które budziły w nim lęk, jednocześnie wyrażając nadzieję, że ojciec się zmienił;

- właściwe organy oceniają jakość relacji między rodzicem a dzieckiem, uwzględniając dotychczasowy sposób sprawowania opieki oraz więzi emocjonalne;
- informacje przekazane przez **służby ds. ochrony dzieci** wskazują, że ojciec ma ograniczone możliwości sprawowania opieki, był karany w państwie członkowskim, do którego dziecko miałoby zostać przekazane, a kontakty z dzieckiem były sporadyczne;
- na podstawie indywidualnej sytuacji ojca oraz informacji uzyskanych od właściwych organów ocenia się, czy odpowiedzialne państwo członkowskie może zapewnić:
 - bezpieczne i stabilne zakwaterowanie dla dziecka;
 - skuteczną opiekę i nadzór ze strony osoby dorosłej;
 - dostęp do edukacji i opieki zdrowotnej;
 - ochronę przed przemocą i zaniedbaniem;
 - stabilność emocjonalną oraz ciągłość opieki;
- ustala się, że proponowane połączenie z ojcem naraziłoby dziecko na ryzyko doznania krzywdy i destabilizacji oraz zakłóciłoby korzystanie przez dziecko z obecnego środowiska, w którym dziecko otrzymuje wsparcie w ramach przyjmowania. Wniosek ten opiera się na zindywidualizowanych i należyście uzasadnionych okolicznościach dotyczących dziecka oraz planowanego połączenia rodziny;
- **opiekun** uczestniczy w całym procesie i pomaga dziecku zrozumieć przebieg oceny oraz jej wynik;
- do czasu wydania decyzji dziecko nadal korzysta ze wsparcia opiekuna lub odpowiedniej osoby wyznaczonej do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela oraz innych specjalistów ds. ochrony dzieci, co zapewnia mu ciągły dostęp do przysługujących praw w państwie UE+ występującym z wnioskiem oraz gwarantuje, że najlepszy interes dziecka pozostaje nadrzędną przesłanką;
- odmawia się połączenia rodziny, a decyzję należyście uzasadnia się na piśmie. Uzasadnienie zawiera wyraźne odniesienie do wyników oceny najlepszego interesu dziecka. Zaleca się odbudowanie kontaktu dziecka z ojcem, a opiekun powinien zapewnić odpowiednie działania następcze.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: uznanie, że najlepszy interes dziecka wymaga zapewnienia mu ochrony przed doznaniem krzywdy, stabilnej i odpowiedniej opieki, dobrostanu emocjonalnego, ciągłości wsparcia oraz dostępu do podstawowych usług. Względy te przeważają nad samym formalnym istnieniem więzi rodzinnej w rozumieniu rozporządzenia w sprawie zarządzania azylem i migracją.

6. Najlepszy interes dziecka w kontekście przyjmowania

Zaspokajanie potrzeb dzieci ma zasadnicze znaczenie dla ich dobrostanu psychospołecznego, zwłaszcza w sytuacji przymusowej migracji.

Dlatego niezwykle ważne jest zapewnienie dzieciom zakwaterowania odpowiedniego do ich potrzeb i sprzyjającego ich wszechstronnemu rozwojowi. Właściwe organy powinny starannie planować rozmieszczenie dzieci i uwzględniać szereg czynników, w szczególności zachowanie jedności rodziny oraz pełny dostęp do opieki zdrowotnej i edukacji, zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka.

Ponadto dzieci bez opieki powinny otrzymywać opiekę i wsparcie w społeczności lokalnej, ponieważ dzieci przybywające do Europy często doświadczyły wielu niekorzystnych sytuacji i trudnych przeżyć⁽¹⁷⁰⁾.

Aby zapewnić dziecku stabilność, zmiana miejsca pobytu powinna stanowić wyjątek, a nie regułę, chyba że leży ona w jego najlepszym interesie. Stałe miejsce pobytu i codzienna rutyna pomagają dziecku, zwłaszcza pozostającemu bez opieki, zbudować zaufanie do osób sprawujących pieczę nad dzieckiem, opiekunów, przedstawicieli prawnych i pracowników prowadzących sprawę. Dzięki temu łatwiej stworzyć środowisko, w którym dziecko czuje się bezpiecznie i może mówić o trudnych lub traumatycznych doświadczeniach, jeżeli odbywa się z nim przesłuchanie w sprawie udzielenia azylu. Znane dziecku codzienne zwyczaje pomagają również odzyskać poczucie normalności, przewidywalności i kontroli nad własnym życiem, które są podstawowymi elementami bezpieczeństwa emocjonalnego i odporności psychicznej.

6.1. Pojęcie najlepszego interesu dziecka w dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024)

Dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania (2024) ustanawia normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, których celem jest harmonizacja warunków przyjmowania w państwach UE+ oraz zapewnienie wszystkim osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową odpowiednich warunków życia. Pozostawia ona państwu członkowskiemu swobodę w zakresie sposobu wdrażania tych norm, a jednocześnie wzmacnia gwarancje dla osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie przyjmowania, w tym dla dzieci. W szczególności wymaga uwzględniania zarówno szczególnych potrzeb w zakresie przyjmowania, jak i najlepszego interesu dziecka przy

⁽¹⁷⁰⁾ Zob. sekcja „Unaccompanied children” [Dzieci bez opieki] w poradniku EUAA, „Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II” [Wytyczne dotyczące zdrowia psychicznego i dobrego samopoczucia osób ubiegających się o ochronę międzynarodową: Część II], 2024, zob. przypis 84, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-ii-first-line-officers>.

zapewnianiu odpowiedniego standardu życia zgodnie z prawem Unii, w tym Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej, oraz zobowiązaniami międzynarodowymi ⁽¹⁷¹⁾.

W odniesieniu do osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie przyjmowania państwa członkowskie muszą zapewnić, aby po ich wczesnym zidentyfikowaniu i ocenie ich indywidualne potrzeby były stale uwzględniane przez wyspecjalizowany personel przez cały czas trwania procedury ⁽¹⁷²⁾.

W dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024) wskazano, że przy wdrażaniu jej przepisów państwa członkowskie muszą traktować najlepszy interes dziecka jako nadrzędną przesłankę ⁽¹⁷³⁾, oraz przypomniano o obowiązku zapewnienia dziecku standardu życia odpowiedniego dla jego rozwoju fizycznego, psychicznego, duchowego, moralnego i społecznego ⁽¹⁷⁴⁾. Oznacza to, że każdą decyzję dotyczącą dziecka – dotyczącą na przykład miejsca pobytu i warunków życia, bezpieczeństwa, opieki zdrowotnej, edukacji czy życia rodzinnego – należy oceniać przez pryzmat najlepszego interesu dziecka, uwzględniając zarówno jego bieżące potrzeby w zakresie ochrony, jak i rozwój w dłuższej perspektywie. W dyrektywie przewidziano również obowiązek przeprowadzania kontroli personelu pracującego z dziećmi oraz zapewnienia mu szkoleń wstępnych i ustawicznych dotyczących praw dziecka, jego potrzeb, standardów ochrony dzieci oraz przestrzegania zasad poufności ⁽¹⁷⁵⁾.

W dyrektywie wskazano cztery podstawowe czynniki, które należy uwzględnić przy ocenie najlepszego interesu dziecka ⁽¹⁷⁶⁾:

- **jedność rodziny i możliwość połączenia rodziny**, przy jednoczesnym obowiązku zachowania jedności rodziny ⁽¹⁷⁷⁾;
- **dobrostan i rozwój społeczny** dziecka, w tym jego dotychczasowe doświadczenia oraz potrzebę zapewnienia stabilności i **ciągłości opieki**;
- **bezpieczeństwo i ochronę**, zwłaszcza gdy istnieje ryzyko przemocy, nadużyć lub wyzysku (w tym handlu ludźmi);
- **poglądy dziecka**, z uwzględnieniem jego wieku i stopnia dojrzałości.

6.2. Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka w kontekście przyjmowania

Zgodnie z dyrektywą w sprawie warunków przyjmowania (2024) państwa członkowskie muszą zapewnić, aby dzieci otrzymały bezpieczne i odpowiednie zakwaterowanie oraz niezbędne

⁽¹⁷¹⁾ Motyw 62 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁷²⁾ Art. 25 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁷³⁾ Motyw 38 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁷⁴⁾ Art. 26 ust. 1 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁷⁵⁾ Art. 26 ust. 6 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁷⁶⁾ Art. 26 ust. 2 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁷⁷⁾ Motyw 38 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

usługi wsparcia⁽¹⁷⁸⁾. W praktyce oznacza to nie tylko odpowiednie warunki mieszkaniowe, lecz także skuteczny dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji, informacji przekazywanych w sposób dostosowany do wieku dziecka oraz zajęć rekreacyjnych. Przepisy dyrektywy opierają się na podejściu proaktywnym. System przyjmowania nie powinien jedynie zapewniać dzieciom miejsca pobytu, lecz powinien również aktywnie wspierać ich dobrostan i rozwój. Warunki przyjmowania należy dostosować do sytuacji i potrzeb dziecka, zwracając szczególną uwagę na jego bezpieczeństwo (w tym ochronę przed przemocą seksualną i przemocą ze względu na płeć) oraz zapewnienie opieki fizycznej i emocjonalnej, a także stworzenie warunków sprzyjających nauce, zabawie, uczestnictwu w życiu społecznym i rozwojowi⁽¹⁷⁹⁾.

Przy stosowaniu zasady najlepszego interesu dziecka należy również uwzględnić **stabilność miejsca pobytu i zakwaterowania**. Dziecko mogło nawiązać relacje społeczne lub rozpocząć naukę, szkolenie albo pracę, co sprzyja jego dalszej integracji oraz kontynuowaniu edukacji i aktywności zawodowej.

Nagła zmiana miejsca zakwaterowania, często wiążąca się z przeniesieniem do innej placówki, może zmusić dziecko do rozpoczynania wszystkiego od nowa oraz opóźnić lub utrudnić proces integracji.

Dlatego zaleca się zapewnienie odpowiedniej elastyczności w placówkach zakwaterowania, na przykład przez pozostawienie pewnej liczby miejsc dla młodych osób, które właśnie osiągnęły pełnoletność⁽¹⁸⁰⁾. Przed ewentualnym przeniesieniem decyzję o zakwaterowaniu należy, w miarę możliwości, omówić z wnioskodawcą i jego opiekunem, uwzględniając indywidualną sytuację wnioskodawcy.

Jeżeli państwo członkowskie zapewnia zakwaterowanie rodzinom, musi podjąć odpowiednie działania, w jak największym stopniu za zgodą wnioskodawcy, aby zachować jedność rodziny w odniesieniu do członków rodziny przebywających na jego terytorium⁽¹⁸¹⁾.

Nawet jeżeli krajowe systemy przewidują możliwość ograniczenia lub cofnięcia materialnych warunków przyjmowania w określonych sytuacjach, państwa członkowskie muszą zawsze zapewnić standard życia uwzględniający szczególne potrzeby w zakresie przyjmowania oraz najlepszy interes dziecka⁽¹⁸²⁾.

⁽¹⁷⁸⁾ Motyw 41 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁷⁹⁾ Motyw 39 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁸⁰⁾ Zob. EUAA, „*Mapping Report on Transitioning into Adulthood: Improving the transition experience for applicants for international protection*” [Raport analityczny dotyczący wkraczania w dorosłość: Poprawa jakości procesu przejścia dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową], luty 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mapping-report-transitioning-adulthood>.

⁽¹⁸¹⁾ Art. 14 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁸²⁾ Okoliczności te mogą obejmować sytuacje, w których osoba ubiegająca się o ochronę nie współpracuje z właściwymi organami, nie przestrzega ustalonych wymogów proceduralnych, poważnie lub wielokrotnie naruszyła regulamin ośrodka zakwaterowania lub zachowywała się w sposób agresywny lub stwarzający zagrożenie w ośrodku zakwaterowania. (Motyw 62 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024)).

W elementach składowych 9 i 10 wspólnego planu wdrażania paktu o migracji i azylu opracowanego przez Komisję Europejską ⁽¹⁸³⁾ podkreślono znaczenie wzmocnienia monitorowania przestrzegania praw podstawowych w celu zapewnienia skutecznych procedur przy jednoczesnym poszanowaniu godności człowieka i rzeczywistego prawa do azylu, w tym w odniesieniu do osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, takich jak dzieci, a także znaczenie działań państw członkowskich na rzecz integracji i włączenia społecznego tych osób.

W dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024) odniesiono się również do komunikatu Komisji dotyczącego ochrony migrujących dzieci ⁽¹⁸⁴⁾, w którym wskazano, że dzieci są bardziej narażone na zagrożenia, gdy podróżują bez opieki lub przebywają w przepełnionych ośrodkach wraz z niespokrewnionymi osobami dorosłymi. W komunikacie podkreślono potrzebę ustanowienia jasnych procedur zapobiegania zaginięciom dzieci oraz reagowania na takie przypadki, w tym obowiązku niezwłocznego zgłaszania zaginięcia policji. Ochrona dzieci w kontekście migracji stanowi podstawowy obowiązek wynikający z wartości Unii Europejskiej, prawa Unii, w tym Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, oraz międzynarodowych standardów ochrony praw dziecka.

Na koniec, przy kierowaniu dziecka do miejsca zakwaterowania właściwe organy powinny ocenić między innymi takie czynniki jak jedność rodziny, potrzeby językowe i komunikacyjne, dostępność szkoły, wiek i stopień dojrzałości dziecka, niepełnosprawność lub inne ograniczenia sprawności oraz potrzeby zdrowotne (na przykład konieczność zapewnienia leczenia choroby przewlekłej w pobliżu miejsca zakwaterowania). Celem jest ułatwienie dziecku adaptacji, zapewnienie mu bezpieczeństwa oraz ciągłości opieki.

6.2.1. Zakwaterowanie, opieka zdrowotna i edukacja

Przy **organizowaniu zakwaterowania** dzieci należy kierować się zasadą **najlepszego interesu dziecka** oraz zasadą jedności rodziny ⁽¹⁸⁵⁾. Jeżeli leży to w najlepszym interesie dziecka i wyrazi ono na to zgodę, powinno ono zostać zakwaterowane z rodzicami, osobą dorosłą za nie odpowiedzialną lub niepozostającym w związku małżeńskim małoletnim rodzeństwem ⁽¹⁸⁶⁾.

Placówki zakwaterowania powinny być dostosowane do potrzeb dzieci oraz zapewniać im odpowiednią opiekę fizyczną i emocjonalną. Dzieci powinny mieć dostęp do **zajęć na świeżym powietrzu** oraz do zajęć rekreacyjnych, zabawy i innych form spędzania wolnego czasu **odpowiednich do ich wieku** ⁽¹⁸⁷⁾. Jeżeli dzieci przebywają w ośrodkach wspólnie z osobami dorosłymi, konieczne jest zastosowanie dodatkowych środków ochrony, w tym zapewnienie bezpiecznych przestrzeni oraz odpowiednich pomieszczeń sanitarnych chroniących dzieci i matki ⁽¹⁸⁸⁾.

⁽¹⁸³⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Wspólny plan wdrażania paktu o migracji i azylu”, COM/2024/251 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2024:251:FIN>.

⁽¹⁸⁴⁾ Komisja Europejska, „Ochrona migrujących dzieci”, zob. przypis 5.

⁽¹⁸⁵⁾ Motyw 35 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁸⁶⁾ Art. 7 ust. 3, art. 14 i art. 26 ust. 5 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁸⁷⁾ Art. 26 ust. 3 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁸⁸⁾ Motyw 41 i art. 20 ust. 5 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

Dzieci muszą mieć zapewniony taki sam zakres opieki zdrowotnej jak dzieci będące obywatelami danego państwa członkowskiego ⁽¹⁸⁹⁾. W przypadku dzieci, które doświadczyły przemocy, zaniedbania, wyzysku, tortur lub konfliktu zbrojnego, państwa członkowskie muszą zapewnić im terminowy dostęp do usług rehabilitacyjnych, odpowiedniej opieki psychiatrycznej oraz wykwalifikowanego poradnictwa. Wymaga to zapewnienia odpowiednio wyspecjalizowanych pracowników, tak aby udzielane wsparcie było skuteczne i dostosowane do potrzeb dziecka ⁽¹⁹⁰⁾.

Zdrowie i dobrostan dzieci mają charakter wielowymiarowy i należy je postrzegać całościowo. Obejmują one dobrostan emocjonalny, uczestnictwo w życiu społecznym i poczucie przynależności, a także rozwój umiejętności i zdolności funkcjonowania. Podkreśla to znaczenie edukacji, kontaktów z rówieśnikami oraz przestrzeni przyjaznych dzieciom ⁽¹⁹¹⁾.

W dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024) przewidziano również **prawo dziecka do edukacji**. Edukacja dzieci objętych systemem przyjmowania powinna:

- być zapewniana na takich samych warunkach jak dzieciom będącym obywatelami państwa członkowskiego;
- być zintegrowana z systemem edukacji dzieci będących obywatelami państwa członkowskiego;
- mieć taką samą jakość jak edukacja zapewniana dzieciom będącym obywatelami państwa członkowskiego;
- być zapewniana w sposób ciągły (do czasu wykonania środka wydalenia, jeżeli ma to zastosowanie) ⁽¹⁹²⁾.

Dostęp dzieci do edukacji musi spełniać następujące warunki:

- powinien zostać zapewniony jak najszybciej, nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej;
- edukacja powinna odbywać się w powszechnym systemie oświaty. Jako środek tymczasowy, przez okres nie dłuższy niż jeden miesiąc, państwa członkowskie mogą zapewniać edukację poza powszechnym systemem oświaty, jeżeli ze względu na szczególną sytuację w danym państwie członkowskim lub szczególną sytuację dziecka natychmiastowy dostęp do powszechnego systemu oświaty nie jest możliwy ⁽¹⁹³⁾;
- w razie potrzeby należy organizować zajęcia przygotowawcze, w tym kursy językowe, aby ułatwić dzieciom dostęp do powszechnego systemu oświaty i uczestnictwo w nim ⁽¹⁹⁴⁾;
- dzieci muszą mieć zapewniony dostęp do materiałów szkolnych ⁽¹⁹⁵⁾.

⁽¹⁸⁹⁾ Art. 22 ust. 2 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁹⁰⁾ Art. 26 ust. 4 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁹¹⁾ Zob. sekcja „Unaccompanied children” [Dzieci bez opieki] w poradniku EUAA, „[Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II](#)” [Wytyczne dotyczące zdrowia psychicznego i dobrego samopoczucia osób ubiegających się o ochronę międzynarodową: Część II], 2024, zob. przypis [84](#).

⁽¹⁹²⁾ Motyw 48 i art. 16 ust. 1 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁹³⁾ Art. 16 ust. 2 i 3 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁹⁴⁾ Art. 16 ust. 2 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁹⁵⁾ Art. 26 ust. 3 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

6.3. Dodatkowe gwarancje dla dzieci bez opieki w ramach przyjmowania

Na terytorium Unii Europejskiej właściwe organy gwarantują poszanowanie najlepszego interesu dziecka, przy wsparciu opiekuna, który reprezentuje dziecko i udziela mu pomocy, a w stosownych przypadkach może również działać w jego imieniu ⁽¹⁹⁶⁾.

Zgodnie z innymi aktami wchodzącymi w skład paktu ⁽¹⁹⁷⁾, w dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024) przewidziano, że w przypadku gdy dziecko bez opieki ubiega się o ochronę międzynarodową, państwa członkowskie wyznaczają odpowiednią osobę do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela małoletniego ⁽¹⁹⁸⁾, do czasu wyznaczenia opiekuna. Osobą tą może być pracownik ośrodka zakwaterowania, placówki opieki nad dziećmi, służb społecznych lub innej właściwej organizacji wyznaczonej do wykonywania zadań przedstawiciela ⁽¹⁹⁹⁾, o ile spełnia wymagania przedstawione poniżej.

Dziecko należy również poinformować o wyznaczeniu takiej osoby, a odpowiednia osoba wyznaczona do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela powinna otrzymać informacje dotyczące dziecka, które są istotne dla wykonywania jej zadań ⁽²⁰⁰⁾.

Opiekuna należy wyznaczyć w terminie 15 dni roboczych, przy czym w wyjątkowych okolicznościach termin ten może zostać wydłużony o 10 dni ⁽²⁰¹⁾. Odpowiednia osoba wyznaczona do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela i opiekun mogą być tą samą osobą ⁽²⁰²⁾.

Odpowiednia osoba wyznaczona do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela musi spełniać te same kryteria i warunki, które dyrektywa w sprawie warunków przyjmowania (2024) określa dla stałego opiekuna, a mianowicie:

- być osobą fizyczną, niezależnie od tego, że formalnie mogła zostać wyznaczona organizacja ⁽²⁰³⁾;
- nie być karana za przestępstwa przeciwko dzieciom ani za inne przestępstwa, które mogłyby budzić poważne wątpliwości co do jej zdolności do pełnienia funkcji związanej z odpowiedzialnością za małoletnich ⁽²⁰⁴⁾;
- posiadać niezbędne umiejętności i wiedzę specjalistyczną, w tym dotyczącą traktowania małoletnich oraz ich szczególnych potrzeb, aby reprezentować dziecko bez opieki, udzielać mu pomocy i działać w jego imieniu w celu ochrony jego najlepszego interesu oraz ogólnego dobrostanu ⁽²⁰⁵⁾;

⁽¹⁹⁶⁾ Motyw 43 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁹⁷⁾ Art. 23 ust. 2 rozporządzenia w sprawie procedury azylowej.

⁽¹⁹⁸⁾ Art. 27 ust. 1 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽¹⁹⁹⁾ Motyw 45 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²⁰⁰⁾ Art. 27 ust. 2 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²⁰¹⁾ Art. 27 ust. 1 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²⁰²⁾ Motyw 25 rozporządzenia w sprawie kontroli przesiewowej.

⁽²⁰³⁾ Art. 27 ust. 3 i 7 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²⁰⁴⁾ Art. 26 ust. 6 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²⁰⁵⁾ Art. 2 pkt 13 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

- odbyć odpowiednie szkolenie wstępne i ustawiczne dotyczące praw i potrzeb małoletnich, w tym obowiązujących standardów ochrony dzieci ⁽²⁰⁶⁾;
- mieć możliwość skutecznego wykonywania swoich zadań ⁽²⁰⁷⁾, co wymaga sprawowania opieki nad odpowiednią i ograniczoną liczbą dzieci bez opieki (co do zasady nie większą niż 30 ⁽²⁰⁸⁾), a w przypadku nieproporcjonalnie dużej liczby wniosków składanych przez dzieci bez opieki – nie większą niż 50 ⁽²⁰⁹⁾);
- przestrzegać zasad poufności ⁽²¹⁰⁾;
- nie pozostawać w konflikcie interesów z interesami dziecka, którego sprawę prowadzi ⁽²¹¹⁾.

Udzielając dziecku wsparcia, reprezentując je i działając w jego imieniu zgodnie z prawem krajowym, opiekun (lub odpowiednia osoba wyznaczona do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela) zapewnia dziecku możliwość korzystania z przysługujących mu praw, co w konsekwencji służy realizacji zasady najlepszego interesu dziecka ⁽²¹²⁾.

Opiekun (lub odpowiednia osoba wyznaczona do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela) ma również obowiązek ⁽²¹³⁾:

- uczestniczyć przy przekazywaniu dziecku informacji (nie później niż w terminie trzech dni od dnia złożenia wniosku) dotyczących warunków przyjmowania, organizacji lub grup zapewniających pomoc prawną i reprezentację oraz organizacji, które mogą udzielić dziecku pomocy lub informacji na temat dostępnych warunków przyjmowania, w tym opieki zdrowotnej ⁽²¹⁴⁾, aby móc wyjaśnić dziecku bez opieki przekazane informacje ⁽²¹⁵⁾;
- współpracować z właściwymi organami w celu zapewnienia dziecku bez opieki natychmiastowego dostępu do odpowiednich materialnych warunków przyjmowania oraz opieki zdrowotnej ⁽²¹⁶⁾;
- uczestniczyć w identyfikowaniu szczególnych potrzeb dziecka w zakresie przyjmowania w ramach indywidualnej oceny przeprowadzanej przez państwo członkowskie ⁽²¹⁷⁾.

⁽²⁰⁶⁾ Art. 26 ust. 6 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²⁰⁷⁾ Zob. również zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy CM/Rec(2019)11 w sprawie skutecznej opieki nad dziećmi bez opieki i odseparowanymi od rodziców w kontekście migracji 2019, <https://rm.coe.int/0900001680993db7>, w którym podkreślono, że opiekunom należy przydzielać taką liczbę spraw, aby mogli skutecznie dbać o najlepszy interes dziecka.

⁽²⁰⁸⁾ Art. 27 ust. 7 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²⁰⁹⁾ Art. 27 ust. 1 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²¹⁰⁾ Art. 26 ust. 6 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²¹¹⁾ Art. 27 ust. 2 i 6 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²¹²⁾ Motyw 43 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²¹³⁾ Więcej informacji można znaleźć w zbliżającej się zaktualizowanej wersji podręcznika dotyczącego opieki opracowanego przez FRA (obecna wersja jest dostępna pod adresem <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/guardianship-systems-children-deprived-parental-care-european-union-summary>).

⁽²¹⁴⁾ Art. 5 ust. 2 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²¹⁵⁾ Motyw 43 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²¹⁶⁾ Motyw 43 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²¹⁷⁾ Art. 25 ust. 1 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

W dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024) wskazano również, że przy kierowaniu dziecka bez opieki do miejsca zakwaterowania należy uwzględnić jego najlepszy interes ⁽²¹⁸⁾. Dziecko bez opieki może zostać zakwaterowane u dorosłego krewnego, w rodzinie zastępczej, w ośrodku wyspecjalizowanym w świadczeniu usług dla dzieci lub w innej placówce dostosowanej do jego potrzeb. W wyjątkowych sytuacjach dzieci bez opieki, które ukończyły 16 lat, mogą zostać zakwaterowane w ośrodkach przeznaczonych dla osób dorosłych ⁽²¹⁹⁾. Ze względu na wysokie ryzyko związane z umieszczaniem dzieci w takich ośrodkach właściwe organy muszą przed podjęciem takiej decyzji przeprowadzić szczegółową ocenę i ustalić, że zakwaterowanie nie wpłynie negatywnie na dobrostan dziecka oraz będzie zgodne z jego najlepszym interesem.

Zmiany miejsca pobytu należy ograniczyć do minimum ⁽²²⁰⁾, zgodnie z zasadami stabilności i ciągłości opieki ⁽²²¹⁾. Opiekun powinien uczestniczyć we wszystkich decyzjach dotyczących przydziału miejsca zakwaterowania i jego zmiany, w tym dotyczących wspólnego zakwaterowania rodzeństwa, jeżeli leży to w najlepszym interesie dziecka. Opiekunowie podlegają nadzorowi i regularnym kontrolom ⁽²²²⁾, a dzieci mają prawo składać skargi, jeżeli reprezentacja jest niewłaściwa ⁽²²³⁾. Zmiana opiekuna powinna następować wyłącznie w razie potrzeby, w szczególności gdy nie wykonuje on swoich obowiązków w odpowiedni sposób ⁽²²⁴⁾.

Przykłady – Stosowanie zasady najlepszego interesu dziecka w kontekście przyjmowania

Przykład 1 – Alternatywne rozwiązania edukacyjne do czasu objęcia dziecka powszechnym systemem oświaty

13-letnie dziecko przebywające w ośrodku recepcyjnym nie może zostać od razu objęte powszechnym systemem oświaty z powodu znacznych braków w edukacji oraz ograniczonej znajomości języka państwa przyjmującego.

- właściwe organy odpowiedzialne za przyjmowanie oraz edukację oceniają dotychczasowy przebieg edukacji dziecka oraz jego potrzeby edukacyjne;
- tymczasowo organizują alternatywną formę nauki, obejmującą zajęcia przygotowawcze oraz wsparcie językowe przez okres nieprzekraczający jednego miesiąca;
- w stosownych przypadkach zapewniają przyspieszone programy nauczania lub zajęcia wyrównawcze, aby uzupełnić braki edukacyjne dziecka; programy te mogą być kontynuowane również po upływie pierwszego miesiąca. W każdym przypadku dziecko zostaje objęte powszechnym systemem oświaty nie później niż miesiąc od przybycia, przy jednoczesnym dalszym zapewnianiu odpowiednich form wsparcia;

⁽²¹⁸⁾ Motyw 35 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²¹⁹⁾ Art. 27 ust. 9 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²²⁰⁾ Art. 27 ust. 9 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²²¹⁾ Art. 26 ust. 2 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²²²⁾ Art. 27 ust. 8 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²²³⁾ Art. 27 ust. 8 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²²⁴⁾ Art. 27 ust. 6 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

zapewniają dziecku materiały edukacyjne oraz wspierają jego udział w zajęciach odpowiednich do wieku;

- regularnie monitorują postępy dziecka, aby jak najszybciej umożliwić mu pełne uczestnictwo w powszechnym systemie oświaty.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: zapewnienie ciągłości edukacji, wspieranie rozwoju poznawczego i społecznego dziecka oraz zapobieganie jego długotrwałemu wykluczeniu z edukacji przy jednoczesnym ułatwianiu szybkiej integracji z powszechnym systemem oświaty.

Przykład 2 – Udział opiekuna w zmianie miejsca zakwaterowania dziecka

16-letnie dziecko bez opieki od kilku miesięcy przebywa w ośrodku recepcyjnym. Właściwe organy rozważają przeniesienie dziecka do innego ośrodka z powodu ograniczonej liczby miejsc.

- przed podjęciem decyzji konsultują się z opiekunem i zapewniają jego udział w ocenie sytuacji;
- zasięgają opinii dziecka w sposób dostosowany do jego wieku i nadają jej należyłą wagę;
- oceniają wpływ planowanego przeniesienia na dobrostan dziecka, jego edukację, dostęp do opieki zdrowotnej oraz funkcjonujące sieci wsparcia;
- ustalają, że dziecko uczęszcza do szkoły i korzysta ze wsparcia psychospołecznego w pobliżu obecnego ośrodka;
- dochodzą do wniosku, że przeniesienie zakłóciłoby stabilność sytuacji dziecka oraz ciągłość sprawowanej nad nim opieki;
- pozostawiają dziecko w dotychczasowym miejscu zakwaterowania i poszukują innych rozwiązań problemu związanego z liczbą dostępnych miejsc.

Zastosowanie zasady najlepszego interesu dziecka: nadanie pierwszeństwa stabilności, ciągłości opieki oraz dobrostanowi emocjonalnemu dziecka przed względami administracyjnymi oraz zapewnienie, aby decyzje dotyczące warunków przyjmowania wspierały jego długoterminowy rozwój.

W komunikacie dotyczącym ochrony migrujących dzieci ⁽²²⁵⁾ Komisja Europejska zachęca również państwa członkowskie do:

- zapewnienia, by indywidualna ocena determinowanej płcią i wiekiem potrzeby szczególnego traktowania oraz potrzeb dzieci była przeprowadzana po przyjeździe i uwzględniana w dalszych procedurach;
- zapewnienia wszystkim dzieciom terminowego dostępu do opieki zdrowotnej (w tym profilaktycznej), wsparcia psychospołecznego oraz włączającej edukacji formalnej, niezależnie od statusu dziecka lub jego rodziców;

⁽²²⁵⁾ Komisja Europejska, „[Ochrona migrujących dzieci](#)”, zob. przypis 5.

- zapewnienia dzieciom bez opieki różnych form opieki alternatywnej, w tym opieki zastępczej i opieki rodzinnej;
- uwzględnienia polityki ochrony dzieci we wszystkich ośrodkach przyjmowania dzieci, w tym przez wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za ochronę dzieci;
- zapewnienia dostępności i rzeczywistej możliwości korzystania z różnych środków alternatywnych dla detencji administracyjnej dzieci w kontekście migracji oraz monitorowania ich stosowania;
- zapewnienia funkcjonowania odpowiedniego i skutecznego systemu monitorowania przyjmowania dzieci w kontekście migracji.

EUAA, „*Operational Standards and Indicators on Reception including Vulnerability-related Aspects*” [Standardy operacyjne i wskaźniki dotyczące przyjmowania, w tym aspekty związane ze szczególnym traktowaniem], marzec 2026, <https://www.euaa.europa.eu/publications/operational-standards-indicators-reception-including-vulnerability-aspects>.

6.4. Zatrzymanie i alternatywy dla zatrzymania

Zgodnie ze sprawozdaniem EUAA na temat azylu 2025 ⁽²²⁶⁾ zatrzymywanie dzieci nadal stanowi poważny problem w państwach UE+. Przepisy prawa Unii wyraźnie stanowią, że co do zasady **dzieci nie mogą być zatrzymywane** ⁽²²⁷⁾. Zatrzymanie dziecka jest dopuszczalne wyłącznie wtedy, gdy po przeprowadzeniu oceny uznano, że leży ono w jego najlepszym interesie, oraz **jedynie jako środek ostateczny**, stosowany wyjątkowo, przez możliwie najkrótszy okres i wyłącznie w sytuacji, gdy nie można skutecznie zastosować innych, mniej przymusowych alternatyw dla zatrzymania ⁽²²⁸⁾.

W dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024) wskazano również, że państwa członkowskie powinny uwzględniać wytyczne Komitetu Praw Dziecka ONZ przy postępowaniu w sprawach dotyczących dzieci ⁽²²⁹⁾. Z obowiązujących przepisów wynika, że dzieci powinny być zawsze umieszczane w **odpowiednich miejscach zakwaterowania dostosowanych do ich potrzeb**, najlepiej w ramach środków **alternatywnych dla zatrzymania oraz rozwiązań**

⁽²²⁶⁾ EUAA, *Sprawozdanie na temat azylu 2025: streszczenie*, czerwiec 2025, <https://www.euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2025-executive-summary>.

⁽²²⁷⁾ Istnieje szeroki międzynarodowy konsensus (m.in. Komitetu Praw Dziecka, Komitetu Ochrony Praw Wszystkich Pracowników Migrujących i Członków ich Rodzin oraz Grupy Roboczej ONZ ds. Arbitralnych Zatrzymań), zgodnie z którym dzieci nie powinny być zatrzymywane z powodów związanych z migracją, niezależnie od ich własnego statusu prawnego lub migracyjnego bądź statusu prawnego lub migracyjnego ich rodziców, a zatrzymanie nigdy nie leży w ich najlepszym interesie. Szkodliwe skutki zatrzymania dla dzieci są dobrze udokumentowane i nie budzą żadnych wątpliwości. Niezależnie od czasu trwania zatrzymania i warunków, w jakich dziecko jest przetrzymywane, zatrzymanie może wywierać głęboki i negatywny wpływ na jego zdrowie i rozwój.

⁽²²⁸⁾ Motyw 40 i art. 13 ust. 2 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²²⁹⁾ Motyw 40 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024) stanowi, że „[...] państwa członkowskie powinny uwzględniać Deklarację nowojorską w sprawie uchodźców i migrantów z dnia 19 września 2016 r., odpowiednie wytyczne interpretacyjne ciał traktatowych ONZ dotyczące Konwencji ONZ z 1989 r. o prawach dziecka oraz odpowiednie orzecznictwo”.

opartych na opiece świadczonej w społeczności lokalnej. Państwa członkowskie mają obowiązek zapewnić dzieciom, w tym dzieciom bez opieki oraz rodzinom z dziećmi, dostęp do **skutecznych i dostępnych środków alternatywnych dla zatrzymania** ⁽²³⁰⁾.

Jeżeli stosuje się zatrzymanie, **preferowanym rozwiązaniem jest zakwaterowanie rodziny razem**, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnego przestrzegania wszystkich gwarancji przewidzianych w dyrektywie w sprawie warunków przyjmowania (2024) zarówno wobec dziecka, jak i członka jego rodziny. **Jeżeli wspólne zakwaterowanie nie jest możliwe**, a wobec rodziny nie można zastosować alternatyw dla zatrzymania, **należy zapewnić regularny i rzeczywisty kontakt między zatrzymanym członkiem rodziny a dzieckiem**, w tym poprzez regularne odwiedziny poza miejscem zatrzymania.

Każde pozbawienie wolności dziecka, niezależnie od tego, czy następuje ono w ramach wspólnego zakwaterowania z rodziną, czy w innej sytuacji, może być stosowane **wyłącznie jako środek ostateczny**, przez **możliwie najkrótszy okres** oraz z pełnym poszanowaniem zasady **najlepszego interesu dziecka**.

Jeżeli stosuje się zatrzymanie, dzieci bez opieki muszą być umieszczane w placówkach specjalnie dostosowanych do potrzeb dzieci, oddzielonych od osób dorosłych i dysponujących wykwalifikowanym personelem zdolnym do ochrony praw dzieci oraz zaspokajania ich szczególnych potrzeb ⁽²³¹⁾. Wszystkie gwarancje mające zastosowanie do zatrzymanych wnioskodawców oraz do dzieci przebywających w zatrzymaniu mają również zastosowanie do dzieci bez opieki ⁽²³²⁾.

Jeżeli zapewnienie tych gwarancji w miejscu zatrzymania nie jest możliwe, dzieci nie powinny być zatrzymywane albo należy je **niezwłocznie zwolnić** i umieścić w odpowiednim miejscu zakwaterowania.

Rola oceny najlepszego interesu dziecka oraz testów konieczności i proporcjonalności

Każda decyzja o zatrzymaniu dziecka musi opierać się na zindywidualizowanej ocenie najlepszego interesu dziecka. Ocena ta nie zastępuje testów konieczności i proporcjonalności wymaganych przez prawo, lecz stanowi ich uzupełnienie, zapewniając, aby dobro dziecka było jednym z głównych czynników branych pod uwagę przy ustalaniu, czy zatrzymanie jest zgodne z prawem i uzasadnione w indywidualnym przypadku.

Test konieczności wymaga od właściwych organów oceny, czy zatrzymanie jest bezwzględnie niezbędne oraz czy zamierzonego celu nie można osiągnąć za pomocą mniej restrykcyjnych środków. Właściwe organy muszą wykazać, że nie są dostępne żadne

⁽²³⁰⁾ Motyw 40 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²³¹⁾ Art. 13 ust. 3 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024).

⁽²³²⁾ Art. 12 i art. 13 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024) przewidują następujące gwarancje: zatrzymanie przez możliwie najkrótszy okres, zakaz umieszczania w zakładach karnych, dostęp do terenów na świeżym powietrzu, szczególne uwzględnianie potrzeb w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego, prawo do edukacji, możliwość udziału w zajęciach rekreacyjnych odpowiednich do wieku, rozdzielenie chłopców i dziewcząt, możliwość kontaktu z przedstawicielami UNHCR, członkami rodziny, doradcami prawnymi oraz organizacjami pozarządowymi z poszanowaniem prywatności, a także skuteczny środek odwoławczy.

realne alternatywy, takie jak zakwaterowanie w społeczności lokalnej lub inne rozwiązania niewiążące się z pozbawieniem wolności.

Test proporcjonalności wymaga oceny, czy szkoda spowodowana zatrzymaniem nie przewyższa potencjalnych korzyści z jego zastosowania. Obejmuje to ocenę prawdopodobnego wpływu zatrzymania na zdrowie fizyczne dziecka, jego dobrostan psychiczny, rozwój emocjonalny oraz ogólny dobrostan. Jeżeli ten sam cel można osiągnąć za pomocą środków mniej szkodliwych, zatrzymania nie można uznać za proporcjonalne i należy go unikać.

EUAA, „Wytyczne dotyczące alternatyw dla zatrzymania”, 2024 <https://www.euaa.europa.eu/publications/guidelines-alternatives-detention>.

W wytycznych przedstawiono zalecenia dotyczące określania, ustanawiania, stosowania, wykonywania, przeglądu oraz zakończenia stosowania alternatyw dla zatrzymania, ze szczególnym uwzględnieniem ich zastosowania w kontekście **procedury granicznej**.

Przepisy dotyczące kierowania wnioskodawców do określonego obszaru geograficznego oraz ograniczeń swobody przemieszczania się przewidziano w art. 8 i 9 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024). Przepisy te **nie** odnoszą się bezpośrednio do zatrzymania. Określają one raczej sposób organizacji systemów przyjmowania przez państwa członkowskie. Chociaż w praktyce może występować pewne nakładanie się alternatyw dla zatrzymania i ograniczeń swobody przemieszczania się przewidzianych w art. 9 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024), zasadniczym kryterium jest to, że **środki alternatywne dla zatrzymania mogą być stosowane wyłącznie wtedy, gdy istnieje zgodna z prawem podstawa zatrzymania** (zob. wytyczna 1).

Ograniczenia swobody przemieszczania się przewidziane w art. 9 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024) stanowią **autonomiczne środki** i nie są alternatywą dla zatrzymania. Chociaż ich zastosowanie nie wymaga istnienia podstawy zatrzymania, ograniczenia swobody przemieszczania się mogą zostać nałożone **wyłącznie** na podstawie **rozstrzygnięcia wydanego w indywidualnej sprawie**.

Do zapamiętania

Przed podjęciem decyzji o umieszczeniu dziecka w zatrzymaniu właściwe organy **muszą** każdorazowo przeprowadzić uporządkowaną ocenę opartą na prawach dziecka, obejmującą następujące działania:

- **zweryfikować istnienie zgodnych z prawem podstaw zatrzymania** ⁽²³³⁾, zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami;

⁽²³³⁾ W odniesieniu do dzieci zatrzymanie może zostać zastosowane: a) w przypadku dzieci pozostających pod opieką rodziców – jeżeli zatrzymano rodzica lub głównego opiekuna dziecka; lub b) w przypadku dzieci bez opieki – jeżeli zatrzymanie służy ochronie dziecka (art. 13 dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania (2024)).

- **w pierwszej kolejności ocenić wszystkie środki alternatywne dla zatrzymania niewiążące się z pozbawieniem wolności** (np. zakwaterowanie w społeczności lokalnej, łączenie rodzin, rodziny zastępcze, wyznaczone ośrodki recepcyjne). Jeżeli alternatywy te stanowią realne rozwiązanie, zatrzymania **nie** należy stosować;
- zapewnić, aby zatrzymanie było stosowane wyłącznie jako **środek ostateczny**. **Należy ocenić, czy zatrzymanie jest rzeczywiście konieczne**, czy też można zastosować mniej restrykcyjne alternatywy (np. zakwaterowanie w społeczności lokalnej, rodzinę zastępczą lub opiekę sprawowaną przez opiekuna), a także czy szkoda spowodowana zatrzymaniem nie przewyższa zamierzonych korzyści. W przypadku zastosowania alternatyw dla zatrzymania również one powinny być konieczne i proporcjonalne oraz uwzględniać wpływ łącznego oddziaływania zastosowanych środków na dziecko;
- jeżeli stosuje się zatrzymanie, zapewnić, aby było ono **bezwzględnie konieczne, proporcjonalne** i trwało możliwie najkrócej, przy jednoczesnym zapewnieniu dobrostanu dziecka;
- **zidentyfikować zagrożenia**, takie jak handel ludźmi, przemoc, wyzysk, niepełnosprawność, poważne problemy ze zdrowiem psychicznym czy ryzyko samookaleczenia, które wymagają szczególnej uwagi i wsparcia;
- **zidentyfikować schorzenia, problemy ze zdrowiem psychicznym** oraz objawy traumy i zapewnić dostęp do opieki psychiatrycznej, wsparcia dla osób po doświadczeniu traumy oraz świadczeń opieki zdrowotnej;
- **ocenić rodzaj zakwaterowania**, stopień przeludnienia, warunki higieniczne i dostępność obiektu oraz ustalić, czy jest on dostosowany do potrzeb dzieci, oddzielony od części przeznaczonej dla osób dorosłych i zorganizowany z uwzględnieniem podziału ze względu na płeć, a także czy dysponuje odpowiednio przeszkolonym personelem;
- **zapewnić dziecku opiekuna**, przedstawiciela prawnego oraz **dostęp do informacji** o przysługujących mu prawach;
- regularnie **weryfikować, czy nadal istnieje konieczność stosowania zatrzymania lub alternatywy dla zatrzymania**, oraz dokumentować wpływ tych środków na dziecko. Należy również stale oceniać **możliwość zastosowania środków alternatywnych dla zatrzymania**. W szczególności w przypadku stwierdzenia potrzeb szczególnego traktowania lub innych szczególnych potrzeb, takich jak ryzyko handlu ludźmi, potrzeby medyczne lub problemy natury psychologicznej, należy odpowiednio **dostosować** miejsce pobytu i umieścić wnioskodawcę w odpowiednim miejscu zakwaterowania;
- zapewnić, aby dziecko **rozumiało przysługujące mu prawo do zaskarżenia decyzji o zatrzymaniu lub zastosowaniu alternatywy dla zatrzymania**;
- zapewnić **kontrolę sądową oraz dostęp do bezpłatnej pomocy prawnej i reprezentacji prawnej**;

- zapewnić **ciągłe wsparcie psychologiczne i opiekę medyczną** w celu ograniczenia negatywnych skutków zatrzymania;
- zapewnić **dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej oraz zajęć rekreacyjnych** w miejscu zatrzymania;
- **niezwłocznie zwolnić dziecko do bezpiecznego miejsca niewiążącego się z pozbawieniem wolności**, gdy tylko **ustaną podstawy zatrzymania**. W przypadku stosowania **alternatywy dla zatrzymania** należy ocenić, co leży w najlepszym interesie dziecka oraz czy konieczna jest zmiana miejsca pobytu;
- monitorować **dobrostan dziecka po zakończeniu zatrzymania lub stosowania alternatywy dla zatrzymania**, aby ograniczyć długofalowe negatywne skutki;
- w stosownych przypadkach zapewnić po zwolnieniu **wsparcie psychospołeczne oraz pomoc w reintegracji**. [Formularz oceny najlepszego interesu dziecka](#) należy okresowo aktualizować wraz ze zmianą okoliczności.

Załączniki

Załącznik I – Osobiste przesłuchanie w sprawie udzielenia azylu z dzieckiem

Jak prowadzić przesłuchanie z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka ⁽²³⁴⁾

Przygotowanie do przesłuchania: odpowiednie przygotowanie ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia, aby przesłuchanie w sprawie udzielenia azylu było dostępne dla dziecka, prowadzone z poszanowaniem jego godności i zgodne z zasadą najlepszego interesu dziecka. Zgodnie z obowiązkami informacyjnymi wynikającymi z rozporządzenia w sprawie procedury azylowej dziecko powinno zostać poinformowane – w sposób dla niego zrozumiały – o celu przesłuchania, jego przebiegu oraz rolach osób biorących w nim udział. Opiekunowie, a w stosownych przypadkach także doradcy prawni i przedstawiciele prawni lub adwokaci, odgrywają istotną rolę w informowaniu dziecka i przygotowaniu go do przesłuchania. Obejmuje to wyjaśnienie procedury, praw i obowiązków dziecka oraz przebiegu przesłuchania z wykorzystaniem języka odpowiedniego do wieku dziecka i uwzględniającego jego uwarunkowania kulturowe. Informacje te mogą być przekazywane, w stosownych przypadkach, podczas spotkań przygotowawczych przed przesłuchaniem, grupowych sesji informacyjnych lub spotkań w ramach poradnictwa prawnego. Dobrą praktyką jest, aby przed rozpoczęciem przesłuchania właściwy organ upewnił się, że dziecko zostało odpowiednio poinformowane oraz rozumie cel przesłuchania, a także przysługujące mu prawa i obowiązki. Informacje te mogą zostać przekazane przed przesłuchaniem lub na jego początku. Opiekun powinien uczestniczyć w całym procesie, wspierać dziecko, ułatwiać jego rzeczywisty udział oraz czuwać nad poszanowaniem jego praw i najlepszego interesu.

Zapewnienie bezpiecznego i wspierającego otoczenia: warunki fizyczne i atmosfera emocjonalna, w jakich prowadzona jest przesłuchanie, mogą w istotny sposób wpływać na zdolność dziecka do skutecznego uczestnictwa w postępowaniu. Przesłuchania powinny odbywać się w miejscu przyjaznym dzieciom ⁽²³⁵⁾, niewzbudzającym poczucia zagrożenia, zaprojektowanym tak, aby ograniczać stres i wzmacniać poczucie bezpieczeństwa. Należy regularnie proponować przerwy dostosowane do potrzeb emocjonalnych i fizycznych dziecka oraz zadbać o to, aby czas trwania przesłuchania nie był dla niego nadmiernym obciążeniem.

⁽²³⁴⁾ Szczegółowe informacje można znaleźć w dokumencie UNHCR, „*Technical Guide: Child Friendly procedures*” [Wytyczne techniczne: procedury przyjazne dziecku], 2021 <https://www.refworld.org/policy/opguidance/unhcr/2021/en/124121>, w szczególności w rozdziale 3.

⁽²³⁵⁾ Więcej informacji można znaleźć w rozdziale 7 IOM, „*Working with migrant children at the borders of the European Union, Iceland, Norway, Switzerland and the United Kingdom – A toolkit for front-line workers*” [Praca z dziećmi migrującymi na granicach Unii Europejskiej, Islandii, Norwegii, Szwajcarii i Zjednoczonego Królestwa – Zestaw narzędzi dla pracowników pierwszego kontaktu], 2023, <https://eca.iom.int/sites/g/files/tmzbdl666/files/documents/2023-11/pub2022-040-el-working-with-migrant-children.pdf>.

Dostosowanie sposobu komunikacji: skuteczna komunikacja stanowi podstawę przesłuchania dostosowanego do dziecka. Właściwe organy powinny posługiwać się prostym i zrozumiałym językiem, unikając żargonu prawniczego i skomplikowanej terminologii. W przypadku młodszych dzieci pomocne może być stosowanie alternatywnych form wypowiedzi, takich jak rysowanie lub opowiadanie historii, które ułatwiają przedstawienie własnych doświadczeń. Tłumacze ustni powinni być przeszkoleni w zakresie komunikacji przyjaznej dziecku oraz wrażliwości kulturowej, aby skutecznie pomagać w pokonywaniu barier językowych. Kluczowe znaczenie ma zapewnienie, aby dziecko rozumiało zadawane pytania i miało poczucie, że jest wysłuchane, co stanowi istotny element ochrony jego praw.

Uwzględnienie potrzeb emocjonalnych i psychologicznych: dzieci mogły doświadczyć traumy lub innych trudnych wydarzeń, które wpływają na ich zdolność do spójnego odtwarzania wspomnień. Osoby prowadzące przesłuchanie powinny mieć świadomość wpływu traumy na pamięć i komunikację oraz przyjąć wspierające podejście, aby uniknąć ponownej traumatyzacji dziecka. Konsultacje z psychologami lub specjalistami ds. ochrony dzieci mogą dostarczyć dodatkowych informacji na temat potrzeb dziecka i jego stanu emocjonalnego oraz pomóc zapewnić, aby sam przebieg przesłuchania sprzyjał jego dobrostanowi.

Załącznik II – Gwarancje i mechanizmy rozliczalności

Gwarancje oraz mechanizmy rozliczalności mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia rzetelności, przejrzystości i skuteczności systemów azylowych oraz systemów przyjmowania. Służą one ochronie praw osób, w szczególności grup znajdujących się w trudnej sytuacji, takich jak dzieci, a jednocześnie wzmacniają zaufanie do stosowanych procedur. Jasno określone standardy, niezależny nadzór oraz regularne monitorowanie pomagają zapobiegać nadużyciom, zapewniają spójność działań i chronią integralność decyzji wpływających na życie ludzi. Przejrzysty proces podejmowania decyzji, oparty na odpowiedniej dokumentacji oraz mechanizmach weryfikacji, zapewnia zgodność podejmowanych działań z obowiązującymi zasadami i standardami etycznymi.

Niezależny nadzór i monitorowanie sprzyjają przestrzeganiu obowiązujących standardów prawnych, natomiast podejście skoncentrowane na dziecku zapewnia, że nadrzędnym kryterium pozostaje jego najlepszy interes.

Ponadto dostępne mechanizmy przekazywania informacji zwrotnych oraz dochodzenia swoich praw umożliwiają zainteresowanym kwestionowanie podjętych decyzji i wzmacniają zaufanie do systemu.

Ciągłe doskonalenie kompetencji osób wykonujących zadania w tym obszarze dodatkowo wzmacnia przestrzeganie gwarancji i mechanizmów rozliczalności.

Tabela 1: Przegląd głównych ról i najważniejszych działań służących zwiększeniu rozliczalności

Podmiot	Rola	Kluczowe działania
Organy ds. azylu	Rozpatrywanie wniosku dziecka o udzielenie ochrony międzynarodowej. Podejmowanie decyzji w sprawie wniosku dziecka o udzielenie ochrony międzynarodowej.	Zapewnienie, aby procedury azylowe były przyjazne dzieciom. Zapewnienie, aby na etapie rejestracji, przesłuchania i podejmowania decyzji nadrzędnym kryterium był najlepszy interes dziecka; prowadzenie przesłuchań dostosowanych do dziecka; współpraca z opiekunami, organami ds. ochrony dzieci oraz z samym dzieckiem; opieranie się na dowodach uwzględniających potrzeby i potrzeby szczególnego traktowania dziecka. Stosowanie całościowego podejścia przy ocenie dowodów; zapewnienie, aby najlepszy interes dziecka stanowił nadrzędne kryterium wszystkich decyzji; przekazywanie terminowych pisemnych powiadomień dostosowanych do wieku i poziomu dojrzałości dziecka; przekazywanie decyzji w formatach przyjaznych dzieciom; współpraca z właściwymi organami w celu uwzględnienia wielodyscyplinarnej perspektywy. Aktywna współpraca z innymi właściwymi organami w celu uwzględnienia wkładu przedstawicieli różnych specjalności.

Podmiot	Rola	Kluczowe działania
Organy ds. ochrony dzieci lub służby społeczne	Ocena i zaspokajanie potrzeb dziecka, w tym zapobieganie ryzyku i sytuacjom związanym z przemocą, wyzyskiem lub zaniedbaniem.	Zapewnienie natychmiastowego wsparcia; zapewnienie bezpiecznego zakwaterowania; zaspokajanie potrzeb dziecka; koordynowanie zintegrowanego podejścia do ochrony dzieci ⁽²³⁶⁾ . Regularne przeglądy spraw i monitorowanie realizacji indywidualnego planu postępowania.
Opiekun / odpowiednia osoba wyznaczona do tymczasowego pełnienia funkcji przedstawiciela	Wspieranie dzieci bez opieki i występowanie w ich interesie; zapewnienie ochrony ich praw.	Wspieranie dziecka w trakcie procedury azylowej; zapewnienie uwzględnienia poglądów dziecka oraz jego stopnia dojrzałości. Ochrona najlepszego interesu dziecka. Uczestnictwo w programach szkoleniowych dla opiekunów ⁽²³⁷⁾ .
Doradcy prawni / adwokaci	Wspieranie dzieci w korzystaniu z procedury azylowej.	Zapewnienie poradnictwa prawnego, pomocy prawnej i reprezentacji prawnej. Zapewnienie dziecku i opiekunowi stałego wsparcia prawnego w toku postępowań odwoławczych oraz monitorowanie wszelkich braków w zakresie ochrony lub opieki nad dzieckiem. Zapewnienie poszanowania praw dziecka, wysłuchania jego stanowiska oraz skutecznego przedstawienia jego sprawy. Zapewnienie bezpłatnej pomocy prawnej. Współpraca z opiekunami w celu zapewnienia, aby podejmowane decyzje były zgodne z najlepszym interesem dziecka; zapewnianie specjalistycznej wiedzy dotyczącej dzieci na wszystkich etapach postępowania.
Doradca prawny	Udzielanie dzieciom wskazówek i wsparcia w zrozumieniu procedury azylowej oraz procedur przyjmowania, w tym przysługujących im praw, obowiązków i możliwych rozstrzygnięć, aby umożliwić im świadomy udział w postępowaniu i podejmowanie świadomych decyzji.	Przekazywanie dziecku jasnych informacji, dostosowanych do jego wieku, na temat procedury azylowej, w tym przysługujących mu praw, poszczególnych etapów postępowania oraz skutków podejmowanych decyzji. Wspieranie dziecka i opiekuna na poszczególnych etapach procedury azylowej. Zapewnienie uzyskania zgody dziecka, jeżeli jest ona wymagana. Prowadzenie bezpłatnych indywidualnych lub grupowych sesji poradnictwa prawnego. Współpraca z opiekunami, organami ds. ochrony dzieci oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi wsparcia.

⁽²³⁶⁾ Zob. [zalecenie Komisji \(UE\) 2024/1238](#) w sprawie rozwoju i wzmocnienia zintegrowanych systemów ochrony dziecka w najlepszym interesie dziecka, zob. przypis 6.

⁽²³⁷⁾ Więcej informacji na temat zwiększania rozliczalności można znaleźć w publikacji European Guardian Network, „7 Standards of Guardianship” [7 standardów opieki], <https://www.egnetwork.eu/wp-content/uploads/2022/12/7-standards-of-guardianship-Infographic.pdf>.

Podmiot	Rola	Kluczowe działania
Świadczeniodawcy opieki zdrowotnej	Zaspokajanie potrzeb dzieci w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego.	Zapewnienie kompleksowej opieki zdrowotnej, w tym wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego oraz opieki nad osobami po doświadczeniu traumy. Przeprowadzanie badań lekarskich na potrzeby wniosku o udzielenie azylu; zapewnienie dostępu do szczepień i specjalistycznego leczenia. Nawiązywanie współpracy z lokalnymi podmiotami świadczącymi opiekę zdrowotną.
Organy odpowiedzialne za edukację	Wspieranie edukacji, rozwoju i integracji dziecka.	Zapewnienie dostępu do edukacji włączającej; oferowanie wsparcia językowego, pomocy psychospołecznej oraz indywidualnie dostosowanych planów nauczania; uzupełnianie braków w dotychczasowej edukacji.
Organy ds. przyjmowania	Zapewnienie codziennego wsparcia, w tym zakwaterowania oraz zaspokajania innych potrzeb materialnych i niematerialnych, przy jednoczesnym stosowaniu odpowiednich gwarancji.	Zapewnienie zakwaterowania, pomocy materialnej oraz programów integracyjnych. Koordinowanie zapewniania niematerialnych warunków przyjmowania za pośrednictwem usług wsparcia; zapewnianie specjalistycznego wsparcia dzieciom bez opieki w procesie przechodzenia do stabilnych warunków życia; udział w ocenach wielodyscyplinarnych.
Organizacje międzynarodowe i organizacje społeczeństwa obywatelskiego	Działanie na rzecz ochrony praw dzieci w procedurze azylowej oraz ich zabezpieczanie.	Zapewnianie państwom członkowskim wsparcia technicznego; monitorowanie zgodności z normami międzynarodowymi i unijnymi. Oferowanie poradnictwa prawnego, programów wzmacniania potencjału i działań podnoszących świadomość dla dzieci i ich opiekunów; zapewnianie dostępu do specjalistycznych zasobów.
Prokuratorzy	Zapewnienie bezpieczeństwa dziecka.	W niektórych państwach UE+ prokuratorzy nadzorują wyznaczanie opiekunów. Odgrywają również istotną rolę w prowadzeniu postępowań dotyczących przestępstw popełnionych na szkodę dzieci lub mających wpływ na ich sytuację, w tym dzieci ubiegających się o ochronę międzynarodową. Ich podstawowym zadaniem jest zapewnienie, aby decyzje dotyczące dzieci były podejmowane zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka.

Podmiot	Rola	Kluczowe działania
Policja	Zapewnienie bezpieczeństwa dziecka z uwzględnieniem wieku, płci i różnorodności osób przybywających. Przekazywanie informacji o dostępie do procedury oraz kierowanie do niej osób wyrażających zamiar ubiegania się o azyl.	Zapewnienie uwzględniania najlepszego interesu dziecka podczas wszystkich czterech kontroli: kontroli bezpieczeństwa, kontroli tożsamości, kontroli stanu zdrowia oraz kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania. Kierowanie dziecka w celu uzyskania niezwłocznej pomocy oraz zapewnienie udziału wykwalifikowanego personelu posiadającego doświadczenie w zakresie ochrony dzieci przy przeprowadzaniu tych kontroli. Posługiwanie się językiem przyjaznym dzieciom oraz kierowanie sprawy do właściwych organów po zidentyfikowaniu szczególnych potrzeb lub nakładających się potrzeb szczególnego traktowania. Policja może również wspierać ocenę najlepszego interesu dziecka, przekazując informacje dotyczące bezpieczeństwa w sprawach dotyczących łączenia rodzin. Jeżeli istnieją zagrożenia dla bezpieczeństwa związane z osobą, z którą dziecko miałyby zostać połączone, policja może przekazać informacje na ten temat właściwym organom. Policja zazwyczaj uczestniczy również w organizacji przekazania dziecka do odpowiedzialnego państwa UE+ lub państwa UE+, do którego ma ono zostać relokowane. Jest informowana o terminie przekazania i może ułatwić dziecku dotarcie na lotnisko, a w rzadkich przypadkach – jeżeli jest to konieczne z określonych powodów – towarzyszyć dziecku podczas przekazania. Co do zasady zaleca się, aby podczas przekazania dziecku towarzyszył opiekun.

Załącznik III – Podejście oparte na zasadzie najlepszego interesu dziecka przy ocenie wieku

Głównym celem niniejszego opracowania jest przedstawienie sposobu przeprowadzania oceny wieku zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka. W tym celu właściwe organy powinny:

- zgromadzić podstawowe informacje, takie jak dostępne dokumenty, oświadczenia danej osoby oraz wyniki obserwacji, aby uzyskać obraz sytuacji dziecka, w tym jego wieku;
- oraz uwzględnić ewentualne ustalenia wynikające z kontroli służącej identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania, jeżeli ocena wieku jest przeprowadzana na etapie kontroli przesiewowej.

Kluczowe kwestie przy ocenie wieku dostosowanej do dziecka

Ryzyko błędnej klasyfikacji. Należy ocenić ryzyko błędnego uznania dziecka za osobę dorosłą lub osoby dorosłej za dziecko oraz konsekwencje takiej pomyłki dla dostępu dziecka do przysługujących mu praw i ochrony.

Termin przeprowadzenia oceny wieku. Ocena wieku jest konieczna w przypadku uzasadnionych wątpliwości co do wieku danej osoby. Właściwe organy powinny jednak ocenić, kiedy najwłaściwiej przeprowadzić tę procedurę, uwzględniając, czy dziecko jest do niej przygotowane pod względem fizycznym i emocjonalnym. W przypadku bardzo niedawnych traumatycznych wydarzeń (np. katastrofy statku) należy w pierwszej kolejności zapewnić dziecku niezbędną pomoc medyczną i psychologiczną, równocześnie przygotowując ocenę wieku. Takie podejście pozwala przeprowadzić ocenę możliwie jak najszybciej – w terminie 30 dni – z poszanowaniem najlepszego interesu dziecka i przy ograniczeniu ryzyka wyrządzenia mu szkody.

Dodatkowe usługi wsparcia. Aby ograniczyć stres lub niepokój dziecka, warto zapewnić wsparcie psychospołeczne przed rozpoczęciem oceny wieku, w jej trakcie i po jej zakończeniu. Sprzyja ono nie tylko dobrostanowi dziecka, ale również jego gotowości do współpracy.

Wykorzystanie alternatywnych dowodów. Należy ocenić, czy informacje, które mają zostać uzyskane w ramach oceny wieku, są rzeczywiście niezbędne oraz czy nie można oprzeć się na innych dowodach, takich jak dokumenty lub wiarygodne oświadczenia innych osób (np. krewnych, rodziców, znajomych lub osób podróżujących wspólnie z dzieckiem).

Konieczność proceduralna. Podejmując decyzję o konieczności przeprowadzenia oceny wieku, właściwe organy powinny ocenić, czy sytuacja wymaga niezwłocznego ustalenia wieku dziecka. Dotyczy to w szczególności przypadków, gdy od ustalenia wieku zależy podjęcie istotnych decyzji, takich jak umieszczenie dziecka lub osoby domniemanie małoletniej w odpowiednim miejscu zakwaterowania albo możliwość połączenia z rodziną, lub gdy zwłoka mogłaby negatywnie wpłynąć na dobrostan dziecka albo jego status

prawny. Należy również uwzględnić aspekty praktyczne, w tym możliwość przeprowadzenia oceny we właściwym czasie oraz ryzyko uzyskania nierozstrzygających wyników.

- Jeżeli ryzyko dla dziecka przeważa nad korzyściami proceduralnymi, decyzję o przeprowadzeniu oceny można odroczyć, a daną osobę należy traktować jak dziecko.
- Jeżeli ocena wieku nie zostanie przeprowadzona, daną osobę należy traktować jak dziecko, zapewniając jej wszystkie związane z tym gwarancje i uprawnienia przewidziane w systemie azylowym.

Podejście skoncentrowane na dziecku. Jeżeli przeprowadzenie oceny wieku uznano za konieczne, właściwe organy mają obowiązek zorganizować ją i przeprowadzić w sposób uwzględniający potrzeby dziecka. Ponadto, na podstawie wyważenia ryzyka w ramach oceny najlepszego interesu dziecka przeprowadzanej na potrzeby oceny wieku, właściwe organy powinny dostosować swoje działania do indywidualnej sytuacji dziecka. Podejmowane decyzje powinny odzwierciedlać zasadę minimalnej ingerencji, zapewniając, aby wybrana metoda lub metody oceny wieku były proporcjonalne i respektowały godność dziecka (np. nie należy dopuszczać badań wymagających rozebrania się do naga ani badań narządów płciowych).

Przekazywanie informacji. Opiekun, doradca prawny oraz osoby przeprowadzające ocenę mają obowiązek zapewnić dziecku jasne informacje o przebiegu procesu, przekazane w sposób odpowiedni do jego wieku. Dziecko powinno rozumieć cel oceny, stosowane metody oraz możliwe wyniki, w tym ich znaczenie dla wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej oraz możliwość zaskarżenia rozstrzygnięcia.

Dokumentowanie. Należy zapewnić przejrzystość procesu decyzyjnego oraz możliwość ponownego rozpatrzenia sprawy w przypadku pojawienia się nowych informacji lub zmiany okoliczności.

Odwołanie. Właściwe organy zapewniają dziecku ubiegającemu się o ochronę międzynarodową, przy wsparciu opiekuna, dostęp do reprezentacji prawnej oraz możliwość zakwestionowania wyniku oceny zgodnie z praktyką krajową.

Skuteczność i efektywność. Zdarza się, że osoby dorosłe niezgodnie z prawdą twierdzą, iż są dziećmi, aby skorzystać z gwarancji przysługujących dzieciom. Z drugiej strony niektóre dzieci podają się za osoby dorosłe, na przykład gdy padły ofiarą handlu ludźmi i zostały wprowadzone w błąd przez osoby je wykorzystujące albo dlatego, że są przekonane, iż jako osoby dorosłe łatwiej uzyskają dostęp do rynku pracy (jest to istotny czynnik z uwagi na presję ze strony rodzin pozostających w kraju pochodzenia, aby przyczynić się do utrzymania rodziny). Podkreśla to znaczenie rzetelnego i sprawiedliwego procesu oceny wieku, który pozwala zachować integralność systemu i zapobiegać nadużyciom, a jednocześnie zapewnia dzieciom rzeczywiście wymagającym ochrony odpowiednie wsparcie. Wymaga to również, aby funkcjonariusze pierwszej linii, w tym osoby przeprowadzające kontrolę stanu zdrowia oraz kontrolę służącą identyfikacji osób wymagających szczególnego traktowania (na etapie kontroli przesiewowej), posiadali odpowiednie kwalifikacje i wiedzę umożliwiające pracę z dziećmi oraz rozpoznawanie oznak podatności na zagrożenia.

EUAA, „Poradnik praktyczny na temat oceny wieku”, grudzień 2025, <https://www.euaa.europa.eu/publications/practical-guide-age-assessment-0>.

Załącznik IV – Przykłady wsparcia dostosowanego do potrzeb dzieci w ramach przyjmowania zgodnie z zasadą najlepszego interesu dziecka

- **Ocena dostosowana do indywidualnych potrzeb:** przeprowadzanie szczegółowej indywidualnej oceny w celu poznania szczególnych potrzeb, sytuacji i preferencji każdego dziecka oraz zidentyfikowania ewentualnych dodatkowych szczególnych potrzeb.
- **Indywidualne plany wsparcia:** opracowywanie i wdrażanie indywidualnych planów wsparcia na podstawie przeprowadzonej oceny, tak aby uwzględniały wszystkie aspekty dobrostanu dziecka.
- **Plan opieki i działań wobec dzieci znajdujących się w sytuacjach wymagających szczególnego traktowania oraz mających bardzo szczególne potrzeby:** zapewnienie, aby nakładające się potrzeby szczególnego traktowania były nie tylko oceniane, lecz także odpowiednio uwzględniane, zwłaszcza gdy narażają dzieci na wysokie ryzyko (np. dzieci będące ofiarami handlu ludźmi lub przemocy ze względu na płeć) albo dotyczą dzieci o zróżnicowanej orientacji seksualnej, tożsamości płciowej, ekspresji płciowej i cechach płciowych (SOGIESC).
- **Udział dziecka:** zapewnienie aktywnego udziału dzieci w podejmowaniu decyzji, które ich dotyczą, z uwzględnieniem ich wieku i stopnia dojrzałości.
- **Bezpieczne zakwaterowanie i przestrzenie przyjazne dzieciom:** zapewnienie bezpiecznego i odpowiedniego dla dzieci zakwaterowania odpowiadającego ich szczególnym potrzebom; istotne jest również tworzenie przestrzeni przyjaznych dzieciom, umożliwiających bezpieczną zabawę, naukę i nawiązywanie kontaktów społecznych ⁽²³⁸⁾.
- **Wsparcie edukacyjne:** zapewnienie kursów językowych ułatwiających dzieciom integrację z lokalnym systemem edukacji oraz skuteczne porozumiewanie się; wspieranie starszych dzieci w podejmowaniu nauki szkolnej, w tym kształcenia zawodowego.
- **Specjalne potrzeby edukacyjne:** zapewnienie specjalistycznego wsparcia dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

⁽²³⁸⁾ Zob. „Child-friendly spaces and safe spaces for women and girls” [Przestrzenie przyjazne dzieciom a bezpieczne przestrzenie dla kobiet i dziewcząt], rozdział 5 w publikacji EUAA „Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part III” [Wytyczne dotyczące zdrowia psychicznego i dobrego samopoczucia osób ubiegających się o ochronę międzynarodową: Część III], 2024, <https://www.euaa.europa.eu/publications/mental-health-well-being-applicants-part-iii-toolbox>.

- **Wsparcie w zakresie zdrowia psychicznego i wsparcie psychospołeczne:** ułatwianie dzieciom ⁽²³⁹⁾, które doświadczyły traumy lub stresu, dostępu do poradnictwa oraz pomocy psychologicznej.
- **Opieka zdrowotna:** zapewnienie dzieciom cierpiącym na choroby przewlekłe lub wymagającym szczególnej opieki medycznej odpowiedniej i ciągłej opieki zdrowotnej.
- **Zajęcia społeczne i rekreacyjne:** organizowanie zajęć sportowych, artystycznych i innych zajęć rekreacyjnych wspierających rozwój społeczny i dobrostan dziecka.
- **Zarządzanie sprawą:** wyznaczanie osób odpowiedzialnych za prowadzenie sprawy, wyspecjalizowanych w zakresie ochrony dzieci, które będą nadzorować potrzeby dziecka i koordynować świadczenie usług wsparcia.
- **Znajomość praw:** przekazywanie dzieciom i ich rodzinom informacji o przysługujących im prawach oraz dostępnych usługach wsparcia, z wykorzystaniem języka i sposobów komunikacji odpowiednich do wieku dziecka.
- **Bezpłatne poradnictwo prawne, pomoc prawna i reprezentacja prawna:** zapewnienie dziecku dostępu do bezpłatnego poradnictwa prawnego oraz – w stosownych przypadkach – do bezpłatnej pomocy prawnej.
- **Wrażliwość kulturowa:** zapewnienie wsparcia z poszanowaniem pochodzenia kulturowego i religijnego dziecka oraz jego praktyk kulturowych i religijnych.
- **Regularne monitorowanie:** regularne dokonywanie przeglądu sytuacji dziecka w celu dostosowywania wsparcia do zmieniających się potrzeb.
- **Mechanizmy przekazywania informacji zwrotnych:** ustanowienie kanałów umożliwiających dzieciom wyrażanie swoich opinii i przekazywanie informacji zwrotnych na temat otrzymywanego wsparcia, tak aby ich głos był wysłuchany i uwzględniany.
- **Specjalistyczne szkolenia dla personelu:** zapewnienie szkoleń wszystkim osobom zaangażowanym w proces przyjmowania, w tym pracownikom socjalnym, doradcom prawnym i świadczeniodawcom opieki zdrowotnej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci oraz przysługujących im gwarancji.

⁽²³⁹⁾ Zob. również EUAA, „[Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II](#)” [Wytyczne dotyczące zdrowia psychicznego i dobrego samopoczucia osób ubiegających się o ochronę międzynarodową: Część II], 2024, zob. przypis [84](#).

Załącznik V – Formularz oceny najlepszego interesu dziecka

Formularz oceny najlepszego interesu dziecka jest nowym narzędziem EUAA opracowanym w celu wsparcia państw członkowskich we wdrażaniu wymogów dotyczących dzieci wynikających z paktu. Po zakończeniu etapu pilotażowego formularz może zostać zmodyfikowany.

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej

